

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Vznik a vývoj české afrikanistiky

Diplomová práce

Autor: Bc. Michaela Jiráková
Studijní program: K-NPAST Politologie
Studijní obor: Politologie – africká studia
Vedoucí práce: Doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.

Hradec Králové, 2017

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Michaela Jiráková
Studium:	F12379
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie - africká studia
Název diplomové práce:	Vznik a vývoj české afrikanistiky
Název diplomové práce A):	The Origin and Development of Czech African Studies

Anotace:

Diplomová práce se bude zabývat vznikem a rozvojem afrikanistiky v českém prostředí. V kontextu bude brán i minulý režim, jež se na rozmachu badání a orientalistických oborech neblaze podepsal. Studentka se proto v práci zaměří na nejvýznamnější osobnosti české afrikanistiky, jež přispívali ke zformování a následně k zachování afrikanistiky před rokem 1989. Předmětem práce proto bude dotazníkové šetření formou standardizovaného rozhovoru s jednotlivými afrikanisty, jehož záměrem bude především získat v dané problematice dostatečný přehled a zároveň nashromáždit dostatek materiálů a informací pro sepsání této práce. Diplomová práce si prvotně klade za cíl zmapovat vývoj české afrikanistiky od minulosti až do naší současnosti. Dále vytvořit komplexní přehled životopisů, bibliografií pro období 1989-2013 a specializací ve formě odborných medailonků oslovených afrikanistů, jež by vypovídaly o jejich přínosu k afrikanistice. Základní použitá literatura: Černý, Jaroslav a Hulec, Otakar. 1993. *Africana Bohemia: bibliographia 1918 ? 1988*. Praha: Orientalistický ústav. Dlouhý, Jindřich. 1940. Dr. Emil Holub. Holice: Městská rada. Filipický, Jan a kol. 1999. *Kdo byl kdo ? čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Hlaváček, Jiří, Hulec, Otakar a Vlčková, Jitka. 2007. *Česká republika a Afrika*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře. Krámský, Jiří. 1947. *Dílo a osobnost Dr. Emila Holuba v dopisech cizinců*. Praha: Nakladatelství mladých.

Garantující pracoviště:	Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	12.3.2013

Poděkování

Zde bych chtěla velmi poděkovat oběma vedoucím mé diplomové práce **doc. PhDr. Vlastimilu Fialovi, CSc.** a **PhDr. Petru Skalníkovi, CSc.** za jejich podnětné rady a užitečná doporučení při vedení práce.

Dále si velmi cením ochoty a vstřícnosti všech oslovených afrikanistů, kteří mi byli při psaní práce nápomocni a odpověděli na mé dotazy při výzkumu. Jedná se především o prof. Magdalénu Hanerovou, prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc., prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc., doc. PhDr. Petra Zimu, CSc., PhDr. Otakara Hulce, CSc., PhDr. Vladimíra Klímu, CSc. a PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc.

Mé poděkování patří též Mgr. Miloslavě Procházkové za jazykovou a stylistickou korekturu práce.

V neposlední řadě děkuji mému manželu Pavlovi za pomoc a podporu během studií.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 13. 12. 2017

.....

Anotace

JIRÁKOVÁ, MICHAELA. *Vznik a vývoj české afrikanistiky*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, 2017, 124 stran. Diplomová práce.

Česko-afrikanické vztahy mají v naší historii hluboké kořeny. Na tomto základě vznikl v českých zemích vědecký obor afrikanistiky v 50. letech 20. století. Diplomová práce se zabývá vývojem české afrikanistiky od doby jejího vzniku až do současnosti (r. 2014). V kontextu je brán především minulý politický režim, který se na rozmachu bádání a orientalistických oborech neblaze podepsal.

Tematicky je diplomová práce rozdělena na dva celky, a to historicko-přehledovou a empirickou část. Materiály ke všem třem kapitolám první části práce jsou zpracovány pomocí obvyklých historických metod. Jedná se zejména o tzv. přímou metodu, dále metodu progresivní a komparativní.

V druhé části diplomové práce je zvolena dotazníková metoda s pomocí strukturovaného rozhovoru s našimi předními českými afrikanisty. Dále je zde též použita analýza či komparace daných rozhovorů. Takto získané informace jsou zpracovány do životopisů a bibliografií oslovených afrikanistů či přímo do jednotlivých kapitol diplomové práce.

Klíčová slova

Afrikanisté, bibliografie, česká afrikanistika, životopis.

Annotation

JIRÁKOVÁ, MICHAELA. *The Origin and Development of Czech African Studies*. Hradec Králové : Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2017, 124 pp. Diploma Thesis.

The relations between Africa and Czech countries was rooted in our history. On this basis was origin the scientific discipline of Afrikanistics in the 1950s. This diploma thesis is dealing with the development of Czech African studies from the time of its origin to the present (2014 year). We are take in the context of the past regime which it negatively signed for the boom in research discipline of Oriental.

The thema in this work is dividing into two sections. First of these is historical-overview and second is empirical part. Materials for all three chapters of the first part of this thesis are using the usual historical methods. The namely is especially the direct method. Another methods are progressive and comparative methods.

The second part of the diploma thesis is using questionnaire method with aid a structured interview with our famous Czech Afrikanists. The other methods are the analysis or comparison of these interviews. This informations are compaling into biographies and bibliographies of the addressed Afrikanists or directly into the individual chapters of the diploma thesis.

Keywords

Africanists, bibliography, african studies, biography.

OBSAH

Anotace.....	5
Annotation.....	6
Seznam použitých zkratk a značek.....	9
Úvod.....	12
I. HISTORICKÝ PŘEHLED POČÁTKU ČESKOSLOVENSKÉ AFRIKANISTIKY: Vznik afrikanistiky a její vývoj do konce 20. století	19
1. Prvotní zájem o Afriku.....	20
1.1 Emil Holub.....	21
1.2 Antonín Stecker.....	25
1.3 Ostatní afričtí badatelé.....	27
2. Vliv politického vývoje na českou afrikanistiku do konce 20. století. 32	
2.1 Počátky české afrikanistiky jako vědního oboru (1945 - 1960)....	32
2.2 Rozmach české afrikanistiky (1960 - 1968).....	35
2.3 Období normalizace a pokles české afrikanistiky (1968 - 1989). 37	
2.4 Vývoj afrikanistiky po listopadové revoluci 1989.....	39
3. Československé vztahy s africkým kontinentem.....	43
3.1 Česká diplomacie v Africe.....	43
3.2 Organizace podporující rozvoj česko – afrických vztahů.....	46
II. EMPIRICKÁ ČÁST: Pozice afrikanistiky z pohledu významných českých afrikanistů.....	53
1. Přehled předních českých afrikanistů.....	56
2. Výzkum afrických studií.....	62
3. Publikační činnost afrických studií.....	69
4. Pedagogická činnost v rámci afrických studií.....	74
5. Kontakty se zahraničními afrikanistickými pracovišti.....	80
6. Přední afrikanistická pracoviště v ČR.....	84
Závěr.....	87
Prameny a literatura.....	92
I. Použité tištěné zdroje.....	92
II. Internetové zdroje.....	94

III. Rozhovory.....	98
Přílohy.....	99
Příloha č. 1: Bibliografie a odborné články prof. Magdaleny Hauner.....	99
Příloha č. 2: Bibliografie a odborné články PhDr. Otakara Hulce, CSc.....	100
Příloha č. 3: Bibliografie a odborné články Prof. Doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc.....	101
Příloha č. 4: Bibliografie a odborné články PhDr. Vladimíra Klímy, CSc.	102
Příloha č. 5: Bibliografie a odborné články prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc.....	106
Příloha č. 6: Bibliografie a odborné články PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc..	108
Příloha č. 7: Bibliografie a odborné články.....	110
PhDr. Petra Skalníka, CSc.....	110
Příloha č. 8: Bibliografie a odborné články doc. PhDr. Petra Zimy, CSc...	112

Seznam použitých zkratek a značek

AJ – Anglický jazyk

Aj. - A jiné

Apod. - A podobně

Atd. - A tak dále

AV ČR – Akademie věd České republiky

BAKITA – National Kiswahili Council of Tanzania

CEVRE – Centrum výzkumu rozvojových ekonomik

CIT. - Citace

CTS UK – Centrum pro teoretická studia Univerzity Karlovy

CSc. - Vysokoškolský titul „kandidát věd“ (z lat. candidatus scientiarum)

ČAAS – Česká asociace pro africká studia

ČKD – Českomoravská Kolben Daněk

ČLP – Český literární fond

ČR – Česká republika

ČSSR – Československá socialistická republika

ČSFR – Česká a Slovenská federativní republika

Doc. - Vědecká hodnost „docent“

DP – Diplomová práce

Dr. - Obecný titul „doktor“

EU – Evropská unie

ERASMUS - European Action Scheme for the Mobility of University Students

FF – Filozofická fakulta

FF UK – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

IZV UK – Institut základů vzdělanosti Univerzity Karlovy

JAR – Jihoafrická republika

KSČ – Komunistická strana Československa

Mj.- Mimo jiné

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

Např. - Například

NALRC – National African Language Resource Center

NDR – Německá demokratická republika

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (z angl. Organisation for Economic Co-operation and Development)

ORPA – Organizace pro pomoc a rozvoj Afrike

OSN – Organizace spojených národů

OÚ AV ČR – Orientální ústav Akademie věd České republiky

OÚ ČSAV – Orientální ústav Československé akademie věd

P. - Strana (z angl. 'pages'); každá jednotlivá strana v práci

PF UK - Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Ph.D. - Akademický titul „doktor“

PhDr. - Akademický titul „doktor filozofie“

PP. - Strany (z angl. 'pages'); některé strany v práci

Prof. - Vědecko-pedagogický titul „profesor“

Příp. - Případně

Resp. - Respektive

STR. - Strana

SOAS – The School of Oriental and African Studies

SVVŠ – Střední všeobecně vzdělávací škola

UCLA – The University of California,

UK – Univerzita Karlova

UHK – Univerzita Hradec Králové

UNESCO - Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (z angl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

USA – Spojené státy americké (z angl. United Statef of America)

USL – Univerzita 17. listopadu

ÚEF ČSAV – Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd

ÚMV – Ústav mezinárodních vztahů

Tj. - To jest

Tzn. - To znamená

ZÚ - Zastupitelský úřad

Z ANGL. - z angličtiny

Úvod

Africká studia a obor afrikanistiky lze studovat v současné době v České republice pouze na univerzitě v Hradci Králové. Naše škola tak nabízí jedinečnou příležitost, jak získat znalosti o afrických zvycích, tradicích, jazycích, kmenech a politice. Tento fakt mě přiměl věnovat tuto práci právě výzkumu afrikanistiky na našem území. Studie se všeobecně zabývá vývojem afrikanistiky jako zájmu české společnosti o africký kontinent.

V současné době neexistuje jednotná definice oboru afrikanistiky, která by byla všeobecně českou veřejností a jejími odborníky přijímána. Během psaní této práce jsem se setkala s několika názory na toto téma.

Náš přední lingvista a afrikanista Petr Zima se k problematice vyjádřil takto: „*O afrikanistice jako vědním oboru můžeme mluvit až tehdy, kdy alespoň skupinka jedinců v daném regionu/zemi je schopna vědecky se Afrikou zabývat v kontaktu s podobnými skupinami zahraničními a výsledky jejich prací odpovídají mezinárodním parametrům.*“¹

Afrikanistiku jako vědní obor bychom tedy mohli popsat jako zájem/snahu vědeckých odborníků věnovat se a zkoumat africkou kulturu, společnost a politiku.

Je velmi důležité odlišit vědní obor afrikanistiky od studijního. Z pohledu studenta afrických studií bych tento obor popsala jako studijní bádání a vzdělávání se v nejrůznějších problematikách Afriky. Především v její historii, demografii, náboženstvích, mezinárodních vztazích s ostatními kontinenty, vnitrostátních i mezistátních konfliktech, politice, jejích systémech a politických stranách.

Hlavním cílem této diplomové práce (DP) je nejen *zpracování historie české afrikanistiky, ale také její současný stav*. Znamená to, že v práci se nebudeme věnovat jen historickým kontextům, ale i přítomným,

1 Zpracováno na základě písemného vyjádření doc. PhDr. Petra Zimy, CSc. Osobní rozhovor proběhl 27. 2. 2014.

což je také předmětem výzkumu.

Druhotným účelem práce je přinést ucelený komplexní přehled o významných a zásadních osobnostech české afrikanistiky. Mluvíme především o soupisu jejich profesních životopisů, specializací a bibliografií, stejně tak jako o přínosu, jenž pro českou společnost představují.

Vzhledem k tématu se jedná o historickou práci, která využívá obvyklé historické metody výzkumu. Jedná se zejména o tzv. *přímou metodu*, dále *metodu progresivní a komparativní*.

Tematicky je DP rozdělena na dva celky, a to historicko-přehledovou a empirickou část. Materiály ke všem třem kapitolám první části práce budou zpracovány na základě *analýzy a komparace zdrojových dat*, ať již internetových či knižních.

Aby se nejednalo o výrazně deskriptivní metodu výzkumu, pro analýzu akademického výzkumu afrikanistiky byla v druhé části diplomové práce zvolena *dotazníková metoda s pomocí strukturovaného rozhovoru*. Dále zde pak bude použita *analýza* či *komparace daných rozhovorů*. Výběr předních českých afrikanistů, kteří byli za účelem rozhovorů osloveni, byl zvolen na základě doporučení původního vedoucího práce Petra Skalníka. Oslovení afrikanisté jsou absolventy první či druhé generace studijního oboru afrikanistiky, či jiného studijního programu na FF UK. Vzhledem k jejich další angažovanosti v české afrikanistice, jsem plně přesvědčena o vhodnosti jejich výběru.

Během rozhovorů chci získat informace nejen o samotných dotazovaných afrikanistech, avšak zároveň u každého z nich použiji totožnou sérii otázek týkajících se stavu české afrikanistiky jako vědního a také studijního oboru. Kompletní seznam použitých otázek v rozhovorech je uveden na začátku druhé části práce.

Na základě jejich odpovědí jsem sestavila jednotlivé kapitoly v analytické části této studie. Záměrem je přinést nové pohledy na českou afrikanistiku – vzpomínky a názory lidí, již zažili předchozí režim a odchod odborníků z afrikanistického oboru v době komunismu.

Samotná první část diplomové práce s názvem *Vznik afrikanistiky a její vývoj do konce 20. století* je základem, z kterého potom bude vycházet část empirická. V tomto kontextu jsem se rozhodla v první části zabývat počátkem snahy porozumět africkým zemím a jejímu původnímu lidu (myšleno především jednotlivým kmenům a etnickému rozdělení). Dlouho bylo na Afriku nahlíženo jako na něco zvláštního, možná až nebezpečného, co je dosud nejen v české, ale i ve světové pospolitosti neznámé a neprobádané. Osudný zlom můžeme datovat až od doby objevných cest, tedy zhruba od 15. století a následně od doby kolonizace, jejíž následky provází tento kontinent dodnes.

Ovšem cílem práce není výpověď o mořeplavcích, cestovatelích nebo průzkumnících, již měli o Afriku zájem kvůli její surovinové bohatosti či jiným výhodám. Pokusila jsem se detailně zaměřit jen na jedince, jejichž výzkumy a expedice v Africe můžeme pokládat za přínosné pro naši společnost. V této spojitosti se okruh jmen zúžil, protože jen málokdo navštívil černý kontinent v průběhu 19. století s ryze vědeckými záměry, podle kterých se snažil zmapovat a zaznamenat přehled či alespoň zmínku o tamějších společenstvích, náboženstvích, tradicích, zvycích, i charakteristických znacích pro tuto část světa. Zapomenout nesmíme ani na africkou biodiverzitu, kdy jsou stále ještě v 21. století nalézány nové rostlinné a živočišné druhy, jež nebyly zatím prozkoumány. V tomto duchu je vedena celá první kapitola - *Prvotní zájem o Afriku*, ve které jsem se zaměřila na několik důležitých osobností, díky nimž se naše země proslavila na poli afrikanistiky.

Z českých končin navštívil Afriku za již zmíněnými výzkumnými účely Emil Holub, a stal se tak prvním zásadním, možná i nejdůležitějším českým průkopníkem v této oblasti. Především on nesmí být v kontextu s historií české afrikanistiky opomenut.

Následně se budu věnovat českému biologu, ale také zároveň africkému badateli Antonínu Steckerovi, jenž je pro nás významný svými objevnými expedicemi, při kterých zmapoval pro okolní svět několik do té

doby neznámých afrických jezer.

Krátce se zmíním také o ostatních českých badatelích Afriky. Pouze několik lidí z naší země navštívilo Afriku s ryze vědeckými ambicemi, ale jen málokomu z nich se podařilo na základě těchto cest přinést něco přínosného. Můžeme uvést Jiřího Hanzelku a Miroslava Zikmunda, kteří společně projeli během tří let celou Afriku v automobilu Tatra 87. Dále mohu jmenovat Josefa Kořenského nebo Enriqua Stanka Vráze.

V současné době není afrikanistika pouze vědním, avšak také studijním oborem, tak jak jej můžeme studovat na naší univerzitě. V minulosti byl tento obor přednášen také na Karlově univerzitě v Praze, kde v roce 2010 zanikl díky ztrátě akreditace. Nyní jsme tedy jediným střediskem, kde lze studovat africké dějiny, politiku a kulturu. Ovšem co tuto skutečnost způsobilo? Je to následek přístupu minulého režimu k afrikanistice, nebo snad dopad nezájmu veřejnosti o dění na jiném vzdáleném kontinentě? Touto problematikou se budu zabývat v druhé kapitole s názvem *Vliv politického vývoje na českou afrikanistiku do konce 20. století*.

Celá další kapitola, v tomto pořadí již třetí, bude věnována vývoji vzájemných vztahů mezi českými a africkými zeměmi. Nejspíše je toto rozhodnutí překvapivé, ale z mého úhlu pohledu vhodné. Upřímně věřím, že než se pustíme do současných afrických studií, měli bychom se nejprve zmínit o předchozí tradici vzájemných česko-afrických kontaktů, kterou lze považovat za dlouhou a stabilní ve srovnání s ostatními zeměmi střední a východní Evropy. Nejen to bude obsahem této kapitoly. V empirické části budu v tomto tématu pokračovat a navazovat analýzou vědeckých výzkumů afrikanistů o tento kontinent v současnosti.

Druhá část práce, kterou pokládám za hlavní, neboť je místem výzkumu, se jmenuje *Pozice afrikanistiky z pohledu významných českých afrikanistů*. I když má česká afrikanistika hluboké kořeny, nemůžeme v současnosti říci, že by se v tomto odvětví pohybovalo mnoho odborníků. Naopak. Je jen několik badatelů zaměřených na africký kontinent, kteří na

našem území zůstali. Mluvíme zejména o *Otakaru Hulcovi*, *Vladimíru Klímovi*, *Zdeňku Poláčkovi* a *Petru Skalníkovi*. Dále o *Josefu Kandertovi* a *Luboši Kropáčkovi*. Zapomenout nesmíme ani na *Petra Zimu*.

Vedlejším úkolem při zpracování dat je získat také informace o ostatních afrikanistech, kteří přesídlili do ciziny. Může jít zároveň o přátele nebo kolegy zmíněných oslovených odborníků. V této chvíli můžeme zmínit například *Magdalenu Hauner* (roz. *Slavíkovou*), českou afrikanistku dlouhodobě žijící v USA.² Abych mohla přehled v dané problematice považovat za kompletní, chtěla bych věnovat několik řádků i těmto osobnostem, které možná nejsou v České republice tolik známé, ale svým zájmem a studiem Afriky splňují podmínky rekognoskace.

V praktické části najdeme v první kapitole seznam dotazovaných afrikanistů a jejich profesní životopisy. Bibliografii a odborné články afrikanistů jsem se rozhodla umístit v přílohách na konci diplomové práce. Dalších pět kapitol bude pojmenováno podle okruhů použitých otázek během rozhovorů. Jmenovitě se jedná o: výzkum afrických studií, publikační činnost afrických studií, pedagogickou činnost v rámci afrických studií, kontakty se zahraničními afrikanistickými pracovišti a přední afrikanistická pracoviště v České republice.

Jedním z problémů české afrikanistiky, s kterými jsem se během psaní práce potýkala, je především nedostatek pramenů a knižních zdrojů. Výjimku tvoří kniha Jindřicha Dlouhého *Dr. Emil Holub* (Městská rada Holice 1947), jež pro měla byla zdrojem informací o životě a dílech Emila Holuba. Velmi oceňuji její detailní zpracování, i když byla vydaná před 70ti lety, stále ji považuji za objektivní a aktuální.

V tomto kontextu mi byla nápomocná i kniha Jiřího Krámského *Dílo a osobnost Dr. Emila Holuba v dopisech cizinců* (Praha: Nakladatelství mladých 1947), kterou jsem volila spíše jako doplňkový materiál pro sepsání podkapitoly o Emilu Holubovi. Tuto knihu určitě nemohu považovat

2 Skalník, Petr a Kropáček, Luboš. 2001. *Africa 2000: Forty Years of African Studies in Prague*. Praha: Set Out. Str. 47 – 50.

za hlavní zdroj v daném tématu, obsahuje především cizojazyčné korespondence, ve kterých Holub popisuje své objevy na zahraničních cestách.

Literatura vztahující se k historickému vývoji afrikanistických pracovišť v českých zemích je též velmi omezená. Sice jsem se o historii Orientálního ústavu AV ČR dozvěděla z několika publikací, ale ani jednu z níže jmenovaných nepovažuji za hlavní, spíše se daného tématu okrajově dotýkaly.

V této problematice jsem z knižních zdrojů čerpala z publikace Jaroslava Průška *Deset let naší orientalistiky* (Praha: Archiv orientální 1955). V knize byl nejdetailněji popsán raný vývoj OÚ ČSAV, působení jeho významných vědců a popis jejich badatelského směřování. Bohužel vývoj v knize končí v 60. letech minulého století, tudíž není dostačujícím zdrojem pro druhou kapitolu historického přehledu.

Snažila jsem se kapitolu doplnit publikací Ivana Havla (a kol.) *Co daly naše Země Evropě a lidstvu* (Praha: Evropský literární klub 2000), kde je velmi dobře popsán přínos Ivana Hrbka v podobě jeho účasti na dvoudílných *Dějínách Afriky* v pozici editora. Dějiny Afriky jsou populárně - vědecké dílo z roku 1966, které mapuje historické události afrického kontinentu od pravěku až do postkoloniální doby a jeho přínos pro českou afrikanistiku je tedy stále aktuální, ba přímo neocenitelný. Na druhou stranu je téma této Havlovy knihy i probíraná problematika natolik široká, že význam této publikace pro danou kapitolu mé práce není veliký.

Částečnou inspiraci pro sepsání druhé kapitoly historického přehledu jsem našla ve vědecké práci Jana Záhoříka *Etnologie Afriky* (FF Západočeské univerzity v Plzni 2006). Zde je možné najít zpětný pohled hned na všechna tři minulá afrikanistická pracoviště, tedy FF UK, OÚ ČSAV a Náprstkovo muzeum, jejich významné afrikanistické osobnosti, stejně tak jako jejich působnost a vědecký zájem. Nejedná se o dlouhý historický rozbor, přeci jen není toto téma prvotním zájmem autora, přesto mi byla práce nápomocná.

Krátký článek, jenž vypovídá o období normalizace, jejím vlivu na českou orientalistiku a vědecké nesvobodě je *Normalizace orientalistiky* od Dušana Zbavitele (Praha: Lidové noviny 29. 4. 1990).

Podnětné pro mě bylo přečtení sborníku z konference Společnosti přátel Afriky v roce 2007, *Česká republika a Afrika* (Praha: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře 2007), kde bylo několik příspěvků zabývajících se vztahem České republiky a Afriky. Našla jsem zde i několik pasáží o Orientálním ústavu ČSAV (později AV ČR), který popisoval události v tomto afrikanistickém pracovišti s ohledem na politické dění v tehdejší Československu.

Jako velmi zdařilou, přehlednou a důležitou v daném tématu musím zmínit knihu Jana Filipského (a kol.) *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté* (Praha: Libri 1999). Tato publikace pro mě byla encyklopedií osobností české afrikanistiky a nejvíce využívaným knižním zdrojem v diplomové práci. Čerpala jsem z ní především v druhé části práce, nejčastěji při zpracování životopisů a seznamů bibliografií dotazovaných afrikanistů. Bohužel je tato kniha aktuální k roku 1997, takže údaje po tomto roce jsem musela dále doplnit po konzultaci s afrikanisty.

Technická poznámka: jednotlivé rozhovory jsou k dispozici u autorky diplomové práce

**I. HISTORICKÝ PŘEHLED POČÁTKU
ČESKOSLOVENSKÉ AFRIKANISTIKY:
Vznik afrikanistiky a její vývoj do konce 20. století**

1. Prvotní zájem o Afriku

Afrika byla po staletí kontinentem zcela neznámým, kdy mnoho dnes významných států nebylo na mapách přesně zakresleno. Z roviny evropského a de facto i světového zájmu o Afriku (období kolonizace) vidím základní moment právě v 15. století, době objevných cest, kdy začalo docházet k intenzivnímu prozkoumávání zmiňovaného území. Bylo to především díky Portugalcům, již v roce 1415 pronikli na území Afriky a zabrali marockou Ceutu, jedno z tehdy nejbohatších měst především díky vzácnému dřevu, slonovině a koření. Ceuta byla též proslulá jako obchodní křižovatka karavan přivážející zlato a diamanty z vnitrozemí (např. ze Súdánu).

Když v roce 1453 dobyli Turci Cařihrad, přerušili tím obchod s Orientem a začaly se proto hledat nové obchodní cesty do Indie. To byl klíčový moment pro objevné cesty. Právě v době renesance můžeme narazit na velmi silné snahy prozkoumat okolní svět za hranicemi Evropy. Kontinenty mezi sebou začaly komunikovat, vznikaly nové obchodní cesty. V tomto kontextu můžeme jmenovat především Bartolomea Díaze, který za vlády prince Jindřicha Mořeplavce v roce 1488 obeplul mys Dobré naděje. Dalším cestovatelem je Vasco de Gama, jenž deset let po něm doplul do Indie a zase zpět. Byla to nepochybně nejvýznamnější objevitelská cesta, kterou Portugalci podnikli, protože tím se potvrdilo, že na Dálný východ vede z Evropy kolem Afriky přímá cesta.³

Co se týče raných českých cestovatelů v Africe, najdeme první údaje již v 15. století. Je to jeden z ukazatelů vyspělosti českých zemí. Jako první jméno na seznamu cestovatelů zmíním Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic (1461 – 1510) českého šlechtice, jenž navštívil v roce 1490 biblické místo – Egypt. Za církevními účely vycestovalo v té době mnoho šlechticů a většina z nich právě do Egypta. V té době byly důvody výprav buď církevní nebo politické, později i obchodní. Pro české panovníky, již se

3 Zpracováno z: Kolonie Afriky [online]. Cit. [19. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zeme-pis.com/kolonafriky.php>.

vyznačovali silným křesťanským zakotvením, byl Egypt místem, kde žil Josef, dále odtud vyvedl Mojžíš lid izraelský a také zde našel úkryt Josef s Marií a Ježíšem při útěku před králem Herodem. Z dalších cestovatelů, kteří navštívili tuto zemi, můžeme jmenovat například Martina Kabátníka⁴, člena Jednoty bratrské. Na základě právě jeho cestopisů se v 16. století rozhodl k cestě i český šlechtic Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic (1564 – 1621)^{5, 6}

Problém je v tom, že i když dnes víme, že Egypt je zemí Afriky, v našem prostředí byl spíše spojován s Osmanskou říší a ani nebyl chápán jako africká země. Z tohoto důvodu jako zásadní mezník vzniku českého zájmu o africký kontinent můžeme datovat až v 19. století, když se vydal Emil Holub (nar. 1847 v Holicích)⁷ do jihoafrických končin a co více, navrátil se zcela zdráv zpět.

1.1 Emil Holub

Emil Holub (1847 - 1902) se vydal do Afriky celkem dvakrát a pokaždé na delší dobu. Jeho cílem bylo podrobně zmapovat, jak žijí tamní lidé, jaké mají zvyky, vyznání a tradice. Od školních let se intenzivně zajímal též o biologii, tudíž při výpravách do vnitrozemí zaznamenával nejen kmeny, s kterými se setkal, ale i rostlinné a živočišné druhy, jež spatřil. Jeho jméno není dnes zapomenuto, protože přínos Holubova bádání a cest je pro dnešní afrikanistiku stále aktuální. Skutečnost, že dokázal zmapovat etnika žijící v Africe, které v současnosti již neexistují, nám slouží

4 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 27.

5 Zpracováno z: tamtéž. Str. 27.

6 Zpracováno z: Čeští cestovatelé v Egypt – stručný přehled do roku 1918 [online]. Cit. [19. 3. 2013]. Dostupné z: http://egyptologie.ff.cuni.cz/travel_web/cestov_pred_1918.pdf.

7 Celým jménem Emilian Karl Johann Holub, i když v českém prostředí je spíše znám jen pod jménem Emil Holub. Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 182 – 183.

jako svědectví o jejich existenci a životě.

Jeho rozsáhlé a hluboké poznatky, jež získal během pobytu v Africe, jsou o to víc obdivuhodné, vezmeme-li v potaz, že když se vydával do Jižní Afriky poprvé, měl jazykové nedostatky. Bylo to v roce 1872 po získání doktorského titulu na lékařské fakultě Karlovy univerzity. Ale právě lékařské vzdělání mu pomohlo jak při získávání nové slovní zásoby, tak i v jeho svízelné finanční situaci. Je pravda, že ho částečně podpořil jeho životní přítel ze studentských let Vojta Náprstek (1826 - 1894)⁸, který často vystupuje ve vztahu k Holubovi pod přezdívkou „mecenáš“. Rozhodující ale bylo, když nedaleko Kimberley získal místo lékaře. Byl to způsob, jak získat peníze na jednotlivé výpravy do vnitrozemí Afriky a zároveň pomoci africkým lidem, seznámit se blíže s jejich kulturou a mentalitou, která byla a dodnes je naprosto odlišná od naší evropské.⁹

Veškeré poznatky si Holub zapisoval do svých deníků, dokázal i perfektně zmapovat terén, proto se na základě jeho poznatků upravovaly mapy. Jako první zakreslil podobu Viktoriiných vodopádů s konkrétními popisky a mapou, kam se dostal během svých tří výprav, když prozkoumával oblast dnešní Zambie a Zimbabwe.¹⁰

Při vykonávání lékařské praxe nedaleko Kimberley se Holub seznámil s dalším českým cestovatelem Čěnkem Pacltem (1813 - 1887)¹¹, který navštívil prakticky všechny kontinenty.¹²

Paclt procestoval Afriku od Port Elisabeth přes Bloemfontein až k jezeru Ngami v Botswaně, kde se rozhodl kvůli zdravotním potížím

8 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 345.

9 Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str. 39 – 40 a 98 – 100.

10 Zpracováno: Krámský, Jiří. 1947. *Dílo a osobnost Dr. Emila Holuba v dopisech cizinců*. Praha: Nakladatelství mladých. Str. 12 – 13.

11 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 368 – 369.

12 Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str. 12-13.

způsobeným útokem levharta navrátit zpět směrem na jih. Později podnikl několik ryze obchodních cest do Transvaalu, Svazijska a Natalu. Své cesty nepodnikal z čiré zvědavosti a zájmu o tento kontinent, o jeho lid a kulturu, ale především pro zisky spojené s těžbou diamantů. Často se tak o něm v tisku píše nejen jako o cestovateli, ale taktéž i jako o zlatokopovi. Kvůli svým dluhům z nepodařeného podnikání v rodných Čechách podnikl několik cest nejen po Africe s vidinou dalšího naleziště zlata či diamantů. Nezapisoval si deníky ze svých výprav, které by byly pro náš výzkum české afrikanistiky přínosné, přesto jsem se o něm zde chtěla zmínit. Osobně se znal s Holubem, ale nejspíše pro jejich odlišný pohled na význam afrického kontinentu z nich nebyli dlouhodobí přátelé.¹³

Význam první Holubovy cesty do Afriky a sedmi let pobytu v Kimberley co by vesnického lékaře můžeme dokumentovat pomocí odborných přednášek a výstav, které pořádal po svém návratu do Prahy.¹⁴ Zde, v Čechách, je brán jako elita ve svém oboru. Jeho jedinečnost uznával dokonce i belgický král Leopold II.¹⁵, který ho zval na svůj dvůr. Jako důvod pro jeho návštěvu uváděl, že s ním potřebuje zkonzultovat jeho poznatky o Africe.¹⁶

Vrátíme-li se k Holubovi, musíme konstatovat, že po vyčerpávajících

13 Zpracováno z: Čeněk Paclt – cestovatel a zlatokop – 195. výročí narození [online]. Cit. [19. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2008070050>.

14 Zpracováno z: Konec života Dr. Emila Holuba [online]. Cit. [19. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.holubovomuzeum.cz/kdo-to-byl-dr-emil-holub/pribeh-dr-emila-holuba/konec-zivota-dr-emila-holuba.html>.

15 Spolupráce belgického krále Leopolda s cestovatelem Henry Mortnem Stanley za účelem postupného ovládnutí oblasti Konga je jasným důkazem královy snahy posílit pozici Belgie v Africe. A právě do roku 1879 můžeme datovat několik smluv, které jménem krále Stanley uzavřel s domorodci o převodu jejich majetku do soukromého vlastnictví Leopolda II. Tuto skutečnost plně potvrdila v roce 1884 – 1885 tzv. Berlínská konference, kde ostatní evropské mocnosti uznaly nárok Belgie na konžskou pánev. Od této doby začala plná belgická kolonizace tohoto území. Zpracováno z: Demokratická republika Kongo [online]. Cit. [19. 3. 2013]. Dostupné z: <http://rozvojovky.vse.cz/st-drko.php>.

16 Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str. 81.

rozhovorech, debatách a diskuzích s českou veřejností o jeho výzkumech v Africe, se rozhodl odjet na druhou výpravu do Afriky, kam se vydává již se svojí ženou. Tato expedice má být zaměřena taktéž na prozkoumání neprobádaných oblastí v Africe. Jako první prošel celý kontinent z jihu na sever, z Kapského města až do Káhiry. Během své cesty se potýká s malárií, špatným podnebím a útokem ze strany kmene Maškulumbů, o čemž napíše později i knihu „Holub a Maškulumbové“. Díky zhoršujícímu se zdravotnímu stavu, neustupující únavě, nedostatku potravin a peněz se Holub vrací po několikaměsíční výpravě domů.¹⁷

Nebylo mým cílem dlouze se rozepisovat o výpravách Holuba, ani o jednotlivých místech, která navštívil. Spíše jsem chtěla popsat jeho poznatky, jež byly přínosné nejen pro české země, ale samozřejmě i pro celý svět. Paradoxem je, že u nás v Čechách zůstala jeho práce nedoceněna, proto většinu svých výstav po druhém návratu z Afriky pořádá spíše v zahraničí, než v Čechách. Možná i proto přednáší raději v Anglii nebo v Americe (kde také v roce 1893 – 1894 žil), než v Čechách.¹⁸

Jako důkaz můžeme předložit i fakt, že Holub nabídl své exponáty z výstav jako dar Národnímu muzeu, které je z nepochopitelných důvodů odmítlo. Proto jsou jejich jednotlivé zlomky rozsety po celém světě, jako například ve Vídni, Paříži, Petrohradě či Londýně.

Je ostudou pro český národ, že v Národním muzeu, které by mělo být odrazem naší státnosti, není alespoň dočasně vystavěna expozice Emila Holuba, jež by všem občanům České republiky a turistům připomněla, jaký objev a přínos náš vlastenec učinil pro tento svět. Kladným přínosem pro uchování jeho památky je zrekonstruování „Afrického muzea Emila Holuba“ v rodných Holicích, kde se každoročně pořádá několik akcí a výstav na Holubovu počest.¹⁹

17 Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str. 97.

18 Zpracováno z: Krámský, Jiří. 1947. *Dílo a osobnost Dr. Emila Holuba v dopisech cizinců*. Praha: Nakladatelství mladých. Str. 37 – 38 a 94 – 95. Dále v Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str. 103.

19 Zpracováno z: Konec života Dr. Emila Holuba [online]. Cit. [19. 3. 2013]. Dostupné z:

Zprávy z cest Emila Holuba a jeho díla probudily v české veřejnosti a zahraničí zájem o černý kontinent. Zároveň jako první Evropan pronikl ve vnitrozemí až na území dnešní Zambie. Důkazem je také množství sbírek, jež se po něm dochovaly a ve kterých zdokumentoval své cesty do vnitrozemí Afriky. Na základě těchto záznamů vznikly knihy „Sedm let v Jižní Africe“ a „Druhá cesta po Jižní Africe: Z Kapského města do země Mašukulumbů“.²⁰ Stále se dozvídáme od jihoafrických specialistů, že u nich není Holubovo jméno ani dnes zapomenuto. Ze všech těchto důvodů je pro nás nejvýznamnější osobou v této oblasti.

1.2 Antonín Stecker

Jméno badatele v oblasti Etiopie Antonína Steckera (1855 – 1888) zůstává mnohdy mezi českými průzkumníky afrického rohu opomenuto. Je to pro naši společnost velikou ztrátou, především co se týká významu jeho objevných cest.

U expedice mířící na Saharu se ocitl snadno. Ze studijních důvodů pobýval v Německu, kde vstoupil do „Německé africké společnosti“ („Deutsche Afrikanische Gesellschaft“) jako asistent a vědecký průvodce diplomata Gerharda Rohlfa. Společně s ním procestoval Afriku od Libye, přes Kongo až k pobřeží západní Afriky. Následovala půlroční průzkumnická cesta do Etiopie, jež se účastnil další rok už pouze Stecker bez Rohlfa, který se rozhodl pro návrat do vlasti.²¹

Během výpravy zmapuje Stecker polohu jezera Tana, kde provedl hydrologický výzkum. Sám se o své snaze (co nejpřesněji znázornit toto jezero a jeho okolí) vyjádřil takto: *"Pokud se týká jezera Tana, poznamenávám, že dosavadní mapy jsou úplně nesprávné."* „Musil jsem prozkoumat dvě cesty k jezeru Tana. Měřil jsem na 300 hloubek a docílil

<http://www.holubovomuzeum.cz/kdo-to-byl-dr-emil-holub/pribeh-dr-emila-holuba/konec-zivota-dr-emila-holuba.html>.

20 Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str. 47.

21 Zpracováno z: Antonín Stecker [online]. Cit. [29. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2001052901>.

jsem pěkných výsledků, od deseti metrů až k sedmdesáti dvěma metřům.“ „Nejdůležitější je ovšem mapa v měřítku jedna ku dvěma stům tisícům, kterou zasílám do Berlína, a prosím co nejzdvořileji, aby byla uspořádána tak, jak jsem ji nakreslil, a nebylo dopuštěno, aby byla zpackána.“ „Mapa ukáže, jak nesprávně se dosud zobrazovalo jezero Tana.“ „Já jsem shlédl jezero Tana celé, zlezl jsem hory na jeho břehu, provedl jsem na 500 měření azimutální buzolou, určil jsem astronomicky 12 bodů, zkrátka domnívám se, že mé mapě co do správnosti lze vytknout jen velmi málo. Budoucnost to ukáže.“²²

Od jezera Tana se dostal na území Šoa, kde zakreslil sedm dalších jezer, jež zde objevil a které byly dosud odborné veřejnosti neznámy. Prozkoumal i prameny řek Džuby a Vebi. Také na svých cestách detailně zakresloval krajiny, stavby (architekturu) a domorodé obyvatele. Tyto své poznámky prováděl do svého deníku pomocí vodových barev. Bohužel, tyto originály v podobě namalovaných obrázků se ztratily za druhé světové války a v současnosti jsou k dispozici pouze fotokopie.²³

Antonín Stecker byl považován i za odborníka v oboru štírů. Na našem území napočítal celkem 19 různých druhů těchto pavoukoců. Na svých cestách tudíž uplatnil i svůj zájem v oblasti biologie. Jediným zklamáním byla nepovedená plánovaná výprava do království Kafa, jež se nakonec neuskutečnila kvůli nově vzniklému konfliktu mezi provincií Godjam a Shoa.²⁴

Po svém návratu domů v roce 1883 měl Stecker shromážděno dostatek materiálů, kreseb, článků, zpráv, darů od některých afrických náčelníků, aby mohl uspořádat výstavu ze své cesty. *"Nasbíral jsem, co jsem mohl.“ „Dvěštěpadesát rostlinných druhů, krásnou kolekci hmyzu, rybí kostry, lasturnatce z jezera Tana, zkoumal jsem sopečné vlivy.“*, jak se sám

22 Zpracováno z: Otec pavouků [online]. Cit. [29. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/zprava/894-schuzka-otec-pavouku—1093176.

23 Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str. 9.

24 Zpracováno z: Antonín Stecker [online]. Cit. [29. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2001052901>.

vyjádřil ke své výzkumné cestě.²⁵ Veškeré tyto předměty potom daroval Náprstkově muzeu v Praze, kde jsou umístěny dodnes. Za své bádání obdržel od císaře Johannese IV. „Řád Šalamounovy pečeti“ nebo taktéž nazývaný „Šalamounův řád“.²⁶

Zajímavostí a zároveň unikátem, který doprovází Steckerovy exempláře, je i vědcův pokus o začlenění afrického chlapce do naší společnosti, kterého přivezl z Afriky. Víme o něm asi tolik, že se jmenoval Tyksa a původně měl být vychováván v rodině cestovatele, jež myslela nejen na jeho slušné vychování a vystupování, ale také na vzdělání. Zajistila mu proto soukromé studium. Později byl i pokřtěn a poslán do soukromého ústavu v Praze s vidinou budoucí kariéry misionáře. Svůj život ale dožil v Římě, kam byl původně poslán za svým posláním.²⁷

Můžeme říci, že Steckerovi se obdobně jako Holubovi podařilo proniknout na dosud neobjevená místa a končiny a na expedici se taktéž vydal jako badatel i vědec v jedné osobě. I když některé jeho plány skončily nezdarem, můžeme přesto mluvit o jeho úspěších a přínosu pro rozvoj české afrikanistiky.

1.3 Ostatní afričtí badatelé

Kontakty českých zemí s africkými státy mají dlouholetou tradici, jak vyplývá z první kapitoly studie. Misionářské cesty na sever Afriky, především do Egypta, můžeme pozorovat již na konci 15. století. Ovšem do nitra černého kontinentu začali misionáři a badatelé pronikat až v století osmnáctém. Jako příklad mohu uvést Václava Remediuse Prutkého, jenž navštívil Etiopii v letech 1751 - 1753 z církevních důvodů. Přesto během svého pobytu zkoumal i dějiny této země a kulturu. Na tomto základě

25 Převzato z: Otec pavouků [online]. Cit. [29. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/zprava/894-schuzka-otec-pavouku—1093176.

26 Zpracováno z: Antonín Stecker [online]. Cit. [29. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2001052901>.

27 Zpracováno z: Otec pavouků [online]. Cit. [29. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/zprava/894-schuzka-otec-pavouku—1093176.

vzniklo dílo *Vocabularium linguae Gallicae, Arabicae et Abyssiniacae*. Průběh svých cest si zaznamenával do itinerářů, které byly přeloženy i do angličtiny a vydány pod názvem „Prutky's Travels in Ethiopia and Other Countries“.²⁸

Dalším významným badatelem byl Adolf Parlesák, který nejprve procestoval severovýchodní Afriku se svým přítelem Aloisem Polákem (1928). Po sedmi letech se vrátil do Etiopie a stal se válečným poradcem habešské armády v letech 1935 – 1941 při italsko - etiopských bojích. Během své účasti ve válce se naučil několika místním jazykům a po skončení druhé světové války se věnoval publicistice. Napsal například „Habešská odyssea: Čech ve službách habešského císaře“, kde autor vzpomíná na své přátelství s císařem Haile Selassiem.

Jak jsem již naznačila v úvodu, určitě se v této poslední podkapitole zmíním jména Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda nebo Josefa Kořenského a Enrique Stánko Vráze. Samozřejmě, že českých badatelů, kteří se zajímali o Afriku a své poznatky dále publikovali a veřejně prezentovali je více, my se přesto v této podkapitole omezíme především na již zmíněnou čtveřici jmen. Asi nejznámější z toho jmenného seznamu badatelů jsou Hanzelka a Zikmund, již absolvovali cestu po Africe společně. Pro československou afrikanistiku jsou přínosné především jejich odborné příspěvky a publikace zaměřené právě na černý kontinent.

Z celovečerních filmů je pro nás důležitý hlavně díl druhý, a to z toho důvodu, že první část s názvem „Z Maroka na Kilimandžáro“ se zabývá především popisem cesty z bodu A do bodu B, která vede přes Etiopii a Nubijskou poušť. Celý příběh graduje vystoupením dvojice na nejvyšší africkou horu. Pro nás z toho, kromě dobrodružné cesty, neplynou žádné zásadní poznatky o africké pospolitosti.

Ale druhý díl - „Od rovníku ke Stolové hoře“ je pro náš obor mnohem významnější, protože je v něm zachycena cesta do vnitrozemí

28 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 409 – 410.

Afriky a také kmeny, jež během ní potkávají. V pralesech na území belgického Konga se jim například podařilo natočit černošské trpaslíky (Pygmeje), kteří jsou považováni za nejmenší lidi světa. Jsou zde i dobře zdokumentovány životní podmínky domorodých obyvatel, jejich kultura a zvyky, jež se samozřejmě podstatně liší od našich. Navíc pozorný divák má šanci pochopit i politické, ekonomické a sociální problémy tohoto kontinentu. Tato druhá část filmu se tudíž už tolik nepodobá cestopisu, ale spíše dokumentu o kmenech žijících na jednotlivých územích, jež cestovatelé prošli při své výpravě směrem z Keni přes Viktoriiny vodopády až ke Stolové hoře v Kapském Městě.

Problémem ovšem je, že v současnosti nelze považovat tento dokument za objektivní, protože některá území, která badatelé Zikmund a Hanzelka navštívili, už dnes ani neexistují a jmenují se jinak (například Etiopie – Habeš). Dokument působí také zastarale především díky době, kdy byl natočen, tedy za komunistického režimu. Některá hesla a postoje se nám proto mohou zdát jako mylná či nepochopitelná. Ale ve své době dokument určitě splnil očekávání československých studií Afriky a stal se pro ně alespoň ze své průzkumnické části přínosem. Z těchto důvodů získala tato dvojice medaili za zásluhy o Českou republiku od prezidenta Václava Havla v roce 1999.²⁹

Josefa Kořenského (1847 – 1938)³⁰ a Enrique Stanko Vráze (1860 - 1932)³¹ spojuje především jméno Vojtěcha Náprstka, zakladatele etnografického Náprstkova muzea v Praze. Do jeho sbírek, jež vystavoval v již zmiňovaném muzeu, přispívali právě oba badatelé spolu s Emilem Holubem.³²

Dále pojilo Kořenského a Vráze přátelství nebo alespoň kolegiální

29 Zpracováno z: Ing. Jiří Hanzelka a Ing. Miroslav Zikmund. [online] Cit. [2. 4. 2013].

Dostupné z: <http://www.vystavaafrika.cz/legendy/hanzelka-zikmund/zivotopis>.

30 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 264 – 265.

31 Zpracováno z: tamtéž. Str. 518 – 519.

32 Zpracováno z: Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada. Str 13.

spolupráce v podobě korespondence. Tímto způsobem Vráz o sobě a své cestě do severní Afriky a poté i do západní informoval českou veřejnost - dopisem do tisku. Podobně komunikoval i s Náprstkem a psal mu o svých objevech. Až v tuto chvíli se proslavil ve spojitosti s africkým kontinentem. Musíme ovšem podotknout, že jeho jméno bylo pseudonymem a dodnes přesně nevíme, jak se vlastně jmenoval. To samé platí i u jeho původu. Jeho matka byla sice Češka, ale u otce se spekuluje, zda byl ruského či bulharského původu.³³

Mnoha ze svých ctižádostivých cílů nedosáhl kvůli těžkým zdravotním komplikacím, se kterými se v Africe potkal. Přesto během svého pobytu v západní Africe nasbíral velké množství živočišných vzorků, asi 15 tisíc kusů hmyzu, 1 200 ptáků, 600 savců a 800 kusů předmětů. Podstatnou část z této sbírky zakoupil britský guvernér a nechal ji vystavit v Dublinu. Zbytek věnoval Vráz Národnímu muzeu v Praze.³⁴

Kořenský byl vlastním povoláním pedagog a také s podobným záměrem se vydával na své cesty – nejen z badatelské zvědavosti, ale chtěl o svých zážitcích přednášet a rozšířit si tak obzor nejen svůj, ale i studentů a široké veřejnosti. Verze jednotlivých přednášek připravoval i pro nejmenší posluchače, podařilo se mu tak oslovit všechna věková spektra české společnosti.

Sice u jeho osoby nemůžeme argumentovat, že by objevil nová území či jezera jako například Holub a Stecker, ale je o něm známo, že procestoval všechny kontinenty, za což se řadí mezi přední odborníky světové geografie, zároveň si všechny své poznatky poctivě zaznamenával. Jeho soukromé složky obsahující informace o jednotlivých kontinentech byly doplněny o fotografie a kresby. Zůstával také v kontaktu s našimi

33 Zpracováno z: První dopis Enrique Stanko Vráze o jihoamerických indiánech skončil v koši [online]. Cit. [2. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/prvni-i-dopis-enrique-stanko-vraze-o-jihoamericky-ch-indiane-ch-skonc-il-v-ko-si>.

34 Zpracováno z: Enrique Stanko Vráz: Záhadný světoběžník [online]. Cit. [2. 4. 2013]. Dostupné z: http://euro.e15.cz/profit/enrique-stanko-vraz-zahadny-svetobeznik-863487#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copypink.

krajany žijícími na africkém kontinentu a byl tak schopen popsat politické, sociální a kulturní poměry a podmínky na tomto kontinentu. Pro obor afrikanistiky je významný především díky jeho neúnavné snaze šířit své poznatky a myšlenky o afrických územích a jejich lidu dál, mezi jednotlivé generace české veřejnosti.³⁵

Mezi další významná jména české afrikanistiky můžeme zařadit i Aleše Hrdličku, který studoval všechna světová naleziště pravěkého člověka (mimo jiné i v Jižní Africe), Ladislava Mikeše Pařízka (1907 - 1988)³⁶, jenž objevil a popsal prameny řeky Niger, dále i Aloise Musila (1868 – 1944)³⁷, průzkumníka afrických muslimských států, jehož cenné rady přispěly i k upřesnění hranic mezi Egyptem a Osmanskou říší, a další africké badatele.

35 Zpracováno z: Josef Kořenský (1847-1938) [online]. Cit. [2 .4. 2013]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/zprava/201731>.

36 Zpracováno z: Filipský, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 372 – 373.

37 Zpracováno z: tamtéž. Str. 340 – 343.

2. Vliv politického vývoje na českou afrikanistiku do konce 20. století

2.1 Počátky české afrikanistiky jako vědního oboru (1945 - 1960)

Obor afrikanistiky je v České republice relativně mladý, jeho vznik můžeme datovat do 50. let 20. století a je spjat s **Orientálním ústavem**. Ten vznikl již v roce 1922 z iniciativy Aloise Musila a později i prezidenta T. G. Masaryka, který přispěl na celý projekt osobním finančním darem. Stalo se tak na základě usnesení Národního shromáždění Československé republiky dle zákona č.27/Sb. „O zřízení Ústavu Slovanského a Orientálního“. Přímo v paragrafu II. se píše: „*Orientální ústav jest samostatný a samosprávný ústav se sídlem v Praze, jehož účelem jest pěstovati a budovati vědecké a hospodářské styky s Orientem*“³⁸. Svoji vědeckou činnost započala instituce v roce 1929 vydáním prvního čtvrtletního periodika *Archiv Orientální*, který se dodnes svými publikacemi a odbornými příspěvky zajímá o českou orientalistiku. Jeho přínos pro tento obor je i v současnosti uznáván mezinárodní veřejností.

Ústředním zájmem této instituce je především Orient, zastoupený zeměmi Asie, severní Afriky a severovýchodní Afriky. Bylo to jediné výzkumné pracoviště v době nacistické okupace, které se zabývalo i problémy vzdálené Afriky. Již 28. 5. 1945 se konala na Malé Straně v budově Maltézských rytířů první odborná schůze zaměstnanců Orientálního ústavu. Byli mezi nimi i významní orientalisté a afrikanisté jako například B. Hrozný (1879 - 1952)³⁹, Jan Rypka (1886 – 1968)⁴⁰,

38 Převzato z: Historie ústavu [online]. Cit. [9 .5. 2013]. Dostupné z: <http://www.orient.cas.cz/o-nas/historie/>.

39 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 200 – 201.

40 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 424 – 425.

Otakar Pertold (1884 – 1965)⁴¹, František Lexa (1876 - 1960)⁴², Felix Tauer (1893 - 1981)⁴³, Jaroslav Průšek (1906 - 1980)^{44, 45}

Orientální ústav se stal významným badatelským střediskem s vlastní knihovnou a nakladatelstvím. V roce 1945 vyšlo také první číslo časopisu *Nový Orient*, jenž se zaměřoval na dějiny, etnikum a jazyky v zemích Asie a Afriky a v neposlední řadě také vývojem afrických zemí po druhé světové válce. Nejvíce probíranou problematikou v té době byla především otázka dekolonizace a ztráty evropského vlastnictví afrických území. Tento oblíbený vědecko-populární měsíčník vychází dodnes. Spolu s časopisem *Archiv Orientální a Modern Africa: Politics, History and Society* je jedním ze tří českých periodik, jež se v současnosti zajímají o africké záležitosti.

Naproti tomu vývoj afrikanistiky jako nikoliv vědeckého, ale studijního oboru byl mnohem složitější. Ať už to bylo vlivem režimu nebo skutečnosti, že ho stát natolik nepodporoval jako činnost Orientalistického ústavu.

Badatelská činnost fakulty je v 50. letech minulého století spjata s několika významnými osobnostmi z oblasti afrikanistiky. Zejména s Rudolfem Dvořákem (1860 – 1920)⁴⁶, českým univerzitním profesorem a překladatelem, jenž je považován za jednoho ze zakladatelů české afrikanistiky. Dále pak s Karlem Františkem Růžičkou (1914 - 1972)⁴⁷, nebo Aloisem Musilem, o kterém jsem se zmiňovala již v předchozí kapitole.

41 Zpracováno z: tamtéž. Str. 378 – 380.

42 Zpracováno z: tamtéž. Str. 297 – 298.

43 Zpracováno z: tamtéž. Str. 485 – 486.

44 Zpracováno z: tamtéž. Str. 407 – 409.

45 Zpracováno z: Průšek, Jaroslav. 1955. *Deset let naší orientalistiky*. Praha: Archiv orientální. Str. 265 – 266.

46 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 117 – 119.

47 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 420.

Hlavním zájmem bádání těchto osobností byli především Semité⁴⁸ a historie a kultura semitských národů⁴⁹. Podle toho se nazývá vědní disciplína semitologie, kterou se tito profesori na Karlově univerzitě zabývali. Byla to éra, kdy zpravidla po svých osobních studiích na zahraničních univerzitách působili potom na vysokých školách nejen v Československu, ale také třeba ve Vídni nebo jinde v Evropě.

Jediným univerzitním pracovištěm, které se oficiálně zabývalo orientalistikou a afrikanistikou, byla nově založená Katedra věd zemí Asie a Afriky, která spolupracovala s Orientálním ústavem. Důraz byl kladen především na výuku cizích jazyků jako prostředků, jak se ve vzdálených afrických a asijských zemích dorozumět. Zde můžeme vidět prvotní impuls pro vznik afrikanistiky jako studijního oboru. Ten fakticky datujeme až od roku 1960, kdy se oficiálně začala afrikanistika na UK přednášet. Její bádání a studium zahrnovalo výklad afrických dějin, antropologie a kultury.

Ještě za života egyptologa Lexy byl založen v roce 1958 Československý egyptologický ústav. O rok později bylo otevřeno v Káhiře pracoviště, kde působil Zbyněk Žába (1917 - 1971)⁵⁰, který zde vedl archeologický výzkum. Jeho tým ve spolupráci s UNESCEM tak zachránil unikátní důkazy o existenci núbijské kultury. Tato spolupráce trvala i poté pod vedením Miroslava Vernera (* 1941)⁵¹, zájem výzkumu se pouze

48 Semité jsou podle teologické teorie potomky Sema, bratra Jafeta a Charma, synů Noemových ze Starého zákony (Tóry). Mluví semitskými jazyky, kam řadíme především akkadštinu, aramejštinu, arabštinu a hebrejštinu. Neodlišují se tedy na základě etnického hlediska, ale jazykového. Zpracováno z: Semité [online]. Cit [9. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.iencyklopedie.cz/semite/>.

49 Z geografického hlediska Semité pokrývali oblast od severní Afriky přes Arabský poloostrov až po západní Asii. Zjednodušeně můžeme konstatovat, že se jedná o území tzv. Blízkého východu. Zpracováno z: Vysvětlení pojmu antisemitismus [online]. Cit [9. 5. 2013]. Dostupné z: <http://nwo.org/view.php?cislocclanku=2010060005>.

50 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 542.

51 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 507 – 509.

přesunul na nálezy a objevy v oblasti Abusíru.⁵²

2.2 Rozmach české afrikanistiky (1960 - 1968)

Od šedesátých let dochází k rozmachu afrikanistických výzkumů, kterými se v tehdejší Československu zabýval kromě Orientálního ústavu i Ústav asijských a afrických studií FF UK. Přesto nemůžeme říci, že by do roku 1968 afrikanistické studie upadaly, jejich výzkumníci měli de facto volnou ruku při výběru témat a problematik, kterými se chtěli zabývat. Stát takto začal podporovat i univerzitní bádání a řady specialistů na otázky afrického kontinentu se rozrostly.

Jako klíčový moment pro rozvoj českých afrických studií můžeme považovat vydání dvoudílného svazku s názvem Dějiny Afriky (1966), jehož editorem byl Ivan Hrbek (1923 - 1993)⁵³. Dokázal zde kompletně seřídít a sepsat dějiny afrických států subsaharské oblasti a Maghrebu od pravěku až do postkoloniální doby. Spoluvytvořit toto afrikanistické dílo se Hrbkovi podařilo především na základě průzkumů v západní a východní Africe.⁵⁴ Také můžeme zmínit jeho účast na sepsání osmisvazkových Všeobecných dějin Afriky, které vznikly na základě iniciativy UNESCO a byly vydány ve světových a dokonce i některých afrických jazycích.⁵⁵

V Orientálním ústavu v té době působil kromě I. Hrbka i Karel F. Růžička, jenž věnoval pozornost bantuským jazykům, hlavně pak svahilštině, v jejíž oblasti se stal největším odborníkem své doby. Zjištěné poznatky průběžně publikoval v Archivu Orientálním.⁵⁶

52 Zpracováno z: Havel, Ivan. a Třeštík, Dušan a kol.. 2000. *Co daly naše Země Evropě a lidstvu*. Praha: Evropský literární klub. Str. 357.

53 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 192 – 196.

54 Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Str. 4.

55 Havel, Ivan. a Třeštík, Dušan a kol.. 2000. *Co daly naše Země Evropě a lidstvu*. Praha: Evropský literární klub. Str. 359.

56 Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Str. 5.

Slovesnost a písemnosti v subsaharské Africe studoval Vladimír Klíma (*1936)⁵⁷. Problematiku západoafrické lingvistiky, jednotlivé jazyky a jejich dialekty zkoumal Petr Zima. Jeho oblastí zájmu byla především Nigérie nebo Ghana, kde také dočasně učil. Kulturu Ghany, její společnosti a dějinám se věnoval i Milan Kalous. Na dějiny v Keně a Tanzanii se specializoval Zbyněk Malý. Na Jihoafrickou republiku, její dějiny v období předkoloniálním až postkoloniálním byl a dodnes je odborník Otakar Hulec (* 1935).⁵⁸

Na druhé straně Ústav asijských a afrických studií FF UK byl zastoupen Karlem Petráčkem (1926 - 1987)⁵⁹, českým islamistou, semitistou a překladatelem arabské a africké poezie. Spolu s Hrbkem se v 90. letech 20. století podílel na osmidílném projektu UNESCO - „General History of Africa“, který pojednával o severovýchodní Africe. Pak zde také působil a český islamolog Luboš Kropáček (* 1939)⁶⁰ s orientací na súdánské revoluce a převraty. V 60. letech minulého století se zúčastnil expedice Lambaréné, jejímž cílem bylo navštívit 13 afrických zemí. Roku 1974 musel kvůli politickému režimu akademickou půdu opustit a živil se jako překladatel.⁶¹

Vedle těchto dvou afrikanistických ústavů můžeme opět připomenout Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur (založeno 1862), kde dodnes probíhají výstavy založené na africké tematice. Dále Ústav orientálních studií Akademie věd v Bratislavě či Ústav etnografie a folkloristiky Akademie věd Československa v Praze.⁶²

57 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 249 – 251.

58 Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Str. 5. Dále Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 205 – 206.

59 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 380 – 386.

60 Zpracováno z: tamtéž. Str. 278 – 279.

61 Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Str. 5.

62 Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta

2.3 Období normalizace a pokles české afrikanistiky (1968 - 1989)

Následující normalizace přispěla ještě k utužení režimu a také poměrů v orientalistických oborech. Přes veškeré překážky fungovalo dále oddělení Afriky vedené politologem Karlem Lacinou. Z jeho tvorby můžeme jmenovat knihu „Nejnovější dějiny Afriky“, která se zabývá dekolonizací a následným postkolonizačním obdobím Afriky.

Oddělení Afriky v Orientálním ústavu vzniklo v 70. letech minulého století separací od oddělení Předního východu a subsaharské Afriky, jež bylo nadále pod vedením Josefa Muzikáře.

Komunistická strana plně pronikla do směřování a chodu ústavu až v roce 1971, kdy byl ředitel Jaroslav Průšek nahrazen Václavem Opluštělem (1919 – 1998). Změnilo se především složení Orientálního ústavu, kdy byli specialisté na země Orientu nahrazeni příznivci politického režimu. Některé orientalistické obory díky tomu zanikly úplně, jiné se nacházely v silném úpadku, protože přišly o své odborníky a věrné badatele.⁶³

Nová koncepce Opluštěla o budoucím směřování ústavu by se dala shrnout do následujících bodů:

- Do konce roku 1972 bude započat marxistický výzkum aktuální problematiky asijských a afrických zemí, jenž bude veden vzdělanými pracovníky ústavu;
- do konce roku 1972 se vytvoří kádr odborníků na danou problematiku;
- zajistit, aby nový kolektiv odborných zaměstnanců odpovídal požadavkům společenských věd;
- omezit obory jako například historie, literatura a lingvistika

filozofická. Str. 5.

63 Celkem dvacet odborníků ze sedmdesáti bylo donuceno odejít. Z původních tří doktorů a 33 kandidátů věd zbyl v Orientálním ústavu pouze jediný doktor a 13 kandidátů věd. Zpracováno z: Zbavitel, D. 29. 4. 1990. *Normalizace orientalistiky*. Praha: Lidové noviny.

- u zkoumaných zemí Asie a Afriky pouze na potřebnou míru;
- československou orientalistiku zapracovat pod sovětskou na bázi vzájemné spolupráce;
 - zaměřit se pouze na takové otázky a úkoly, které odpovídají československým možnostem a potřebám;
 - vyvíjet vědecky, politicky a společensky důležitou problematiku tak, aby se to bezprostředně odrazilo v odborné působnosti ústavu, stejně jako v jeho publikační činnosti.⁶⁴

Na základě Zákona o vysokých školách z roku 1969 nastaly změny i na FF UK, a to jak ve složení přednášejících, tak v jednotlivých studijních plánech a zaměření kateder. Svojí pozicí si mohli být jisti jen lidé oddaní režimu. Výběr studentů se velmi často odvozoval od stranické orientace či dělnického původu jejich rodičů.

K těmto krokům a omezení orientalistického výzkumu došlo zřejmě z rozhodnutí SSSR. Nahrává tomu fakt, že stejným způsobem byla omezena, nebo zrušena odborná orientalistická pracoviště v Polsku a NDR. „*Svou roli tu hrálo i vyřizování osobních účtů. Bylo třeba, aby schopní, ale málo poslušní uvolnili místa těm sice o mnoho neschopnějším, ale o to oddanějším, kteří museli být za svou poslušnost odměněni.*“⁶⁵

Navzdory této době zahájil svoji kariéru jeden z nejznámějších současných afrikanistů Luboš Kropáček, žák I. Hrbka a jeho pokračovatel. Zabýval se především studiem islámu v afrických zemích a problematikou tohoto náboženství. Své poznatky předával veřejnosti v podobě odborných přednášek, publikací a reportáží v novinách a televizi. Jeho prvním dílem byl *Moderní islám I. a II.* vydaný v letech 1971 – 1972, nebo také *Arabsko-český a česko-arabský slovník* z roku 1972.

Na FF UK a Orientálním ústavu pokračovala v badatelské práci za značně ztížených podmínek i malá část afrikanistů, kteří se i za nepřízně

64 Zpracováno z: Kolmaš, J.. 2003. *Věda v Československu v období normalizace (1970-1975)*. Praha: Výzkumné centrum pro dějiny vědy. Str. 199 – 200.

65 Převzato z: Zbavitel, D. 29 .4. 1990. *Normalizace orientalistiky* . Praha: Lidové noviny.

režimu udrželi na svém místě. Můžeme jmenovat například Rudolfa Veselého (*1931)⁶⁶ a jeho kolegu Jaroslava Oliveriuse (*1933)⁶⁷, Josefa Muzikáře (*1932)⁶⁸ a jeho spolupracovníky Karla Kellera (*1944)⁶⁹ a Zdeňka Müllera (*1947)⁷⁰.

Obě afrikanistická periodika – Archiv orientální i Nový Orient dál pokračovaly ve své publikační činnosti, i když pod dohledem KSČ. I tak neztratily jejich články a příspěvky na odbornosti a mezinárodním uznání.

Po roce 1968 odešlo mnoho předních československých odborníků ze všech vědních odvětví a afrikanistika nebyla výjimkou. Můžeme jmenovat například právě Ivana Hrbka, Karla Petráčka, Petra Skalníka, Milana Kalouse, Magdalenu Hauner, Zdeňka Červenku, D. Olderogge a další.⁷¹ Ve výuce afrikanistiky pokračovali odborní asistenti Josef Poláček (*1931)⁷² a Marie Brzobohatá.⁷³

2.4 Vývoj afrikanistiky po listopadové revoluci 1989

Po listopadové revoluci v roce 1989 bylo vzhledem k politickému dění potřeba obnovy afrikanistických pracovišť, a to zejména v personálním obsazení. Taktéž bylo třeba prosadit svobodnou ideu vědecké publikační činnosti. Nově stanovená tzv. Ústavní komise pro nápravu křivd způsobených v průběhu minulého režimu vyzvala odborníky, kteří emigrovali nebo byli jinak postiženi normalizací, aby se vrátili do

66 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 510 – 512.

67 Zpracováno z: tamtéž. Str. 362 – 363.

68 Zpracováno z: tamtéž. Str. 343 – 344.

69 Zpracováno z: tamtéž. Str. 240 – 241.

70 Zpracováno z: tamtéž. Str. 337 – 338.

71 Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Str. 5-6.

72 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 391 – 392.

73 Zpracováno z: Afrikanistika [online]. Cit. [9. 5. 2013]. Dostupné z: <http://tarantula.ruk.cuni.cz/UBVA-120.html>.

jednotlivých oborů na svá bývalá pracoviště. Přesto se jich z ciziny vrátil jen zlomek a česká afrikanistika nebyla již plně rehabilitována.⁷⁴

Ředitelem Orientálního ústavu se stal Z. Müller, který měl před sebou nelehký úkol v podobě plánu na nové směřování ústavu. Za těchto okolností došlo k jeho novému organizačnímu rozdělení podle čtyř regionálních oddělení, a to na západní Asii, jihovýchodní Asii, východní Asii a subtropickou Afriku. Přesto nebyl vývoj ústavu moc příznivý, podepsala se na něm především tíživá finanční situace a časté střídání jeho nejužšího vedení. V roce 1992 byla kvůli rozdělení státu přejmenována Československá akademie věd (ČSAV) na Akademii věd České republiky (AV ČR).⁷⁵

Činnost ústavu nebyla v 90. letech omezena jen na výzkumy, při kterých odborníci využívali i ostatní humanitní obory jako lingvistiku, historickou literaturu, antropologii, etnologii nebo filozofii. Zajišťovala i překlady, tlumočnictví, přednášky a informační servis. Pracovníci ústavu dále působili i na FF UK, Husitské teologické fakultě a Pedagogické fakultě UK v Praze nebo FF a Přírodovědné fakultě Masarykovy univerzity v Brně.⁷⁶ Za mimořádně významné afrikanistické dílo z roku 1989 můžeme považovat publikaci Otakara Hulce a Jaroslava Černého⁷⁷ - „Africana Bohemica, Bibliographia 1918-1988“ vydané Orientalistickým ústavem.⁷⁸

Podobné problémy jako Orientalistický ústav měla po listopadu 1989

74 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 556.

75 V současnosti spadá pod ústav pět knihoven (základní + další 4 odborné), sekretariát, Hospodářské oddělení a vědecká oddělení, která se ze čtyř zúžila na 3 – Předního východu, Jižní a Východní Asie. Samotná bibliotéka ústavu čítá přes 170 tisíc svazků a 2700 titulů orientalistických časopisů. Zpracováno z: Havel, Ivan. a Třeštítk, Dušan a kol.. 2000. *Co daly naše Země Evropě a lidstvu*. Praha: Evropský literární klub. Str. 360.

76 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 557.

77 Zpracováno z: tamtéž. Str. 95 – 97.

78 Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Str. 6.

i FF UK, kdy afrikanistické bádání bylo postaveno především na činnosti Luboše Kropáčka a jeho odborného asistenta Petra Skalníka. Dále na externistech z Orientálního ústavu, například na O. Hulcovi či V. Klímovi. Zapomenout nesmíme ani Josefa Kanderta (* 1943)⁷⁹, odborníka na etnologii, z Fakulty sociálních věd UK.⁸⁰

V roce 1993 byl na UK zřízen Ústav Blízkého východu a Afriky, Dálného východu a Předního východu. První z již zmíněných pracovišť navazuje na obor orientalistiky a afrikanistiky tak, jak jej prezentoval Rudolf Dvořák v letech 1890 – 1920, Alois Musil od roku 1921 – 1939 nebo Rudolf Růžička od 1923 – 1939.⁸¹ Problémem katedry zůstal nízký počet odborných specialistů na otázky zemí Afriky, což značně omezilo počet studentů, kteří do studijního oboru afrikanistiky byli přijímáni jednou za pět let.

Afrikanistika na FF UK se uzavírá v roce 2010, kdy se přestal tento studijní obor na UK přednášet.

Třetím významným místem pro afrikanistiku zůstává Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur v Praze, které spadá pod Národní muzeum. Svými výstavami přispívá k zachování sbírek a příspěvků zaměřených na africké dějiny a společnost.

Je sice pravdou, že se situace v tom ohledu zlepšila a že je nyní Afrika samostatným studijním oborem a vyčlenila se od orientalistických studií, ale přesto se potýká s několika problémy. Jedním z nich a zároveň tím nejzásadnějším je omezená finanční podpora ze strany státu a veřejnosti, kterou afrikanistika stejně jako ostatní výzkumy potřebuje. Je na současných afrikanistických odbornících a jím budoucích, aby přínos afrických studií pro českou společnost obhájili a zároveň tak odkryli část svého pracovního

79 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 236 – 237.

80 Zpracováno z: Afrikanistika [online]. Cit. [9. 5. 2013]. Dostupné z: <http://tarantula.ruk.cuni.cz/UBVA-120.html>.

81 Zpracováno z: Ústav Blízkého východu a Afriky [online]. Cit. [9. 5. 2013]. Dostupné z: <http://web.ff.cuni.cz/ustavy/ubva/>.

a badatelského poslání.

3. Československé vztahy s africkým kontinentem

3.1 Česká diplomacie v Africe

Diplomatický zájem československého státu o africký kontinent můžeme datovat již od roku 1918. Především ve francouzské západní Africe vznikla síť zastupitelských úřadů. První ZÚ⁸² byl zřízen roku 1923 v Káhiře, dále v letech 1920 - 1924 fungoval také v Alexandrii.

Další velvyslanectví byly v severozápadní Africe ve státech Maghrebu, tedy v Alžírsku (1925 - 1939), Tunisku (1925 - 1928) a Maroku (1936 – 1940).

Pro subsaharskou Afriku bylo klíčovým okamžikem otevření Generálního konzulátu⁸³ v Kapském Městě v roce 1926 a v Kinshase o dvanáct let později. V současnosti má ČR v subsaharské Africe osm diplomatických misí (zastupitelských úřadů), a to v Abuje, Abebě, Accře, Harare, Kinshase, Luandě, Nairobi a Pretorii v JAR.⁸⁴

První československý honorární konzulát⁸⁵ na africkém kontinentě

82 Zastupitelský úřad zastupuje Českou republiku (předtím ČSR) v přijímajícím státě. Zastupitelská mise ve své činnosti vychází z koncepce zahraniční politiky státu. Převzato z: Úřady České republiky v zahraničí [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/adresar_diplomatickych_misi/urady_ceske_republiky_v_zahranici.html.

83 Generální konzuláty zastupují Českou republiku v určitém teritoriu přijímajícího státu. Konzulární úřad plní funkce vyplývající z Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích a z konzulárních a jiných smluv sjednaných mezi ČR a přijímajícím státem. Konzulární úřad je řízen konzulárním odborem. Převzato z: Úřady České republiky v zahraničí [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/adresar_diplomatickych_misi/urady_ceske_republiky_v_zahranici.html.

84 Zpracováno z: Hlaváček, Jiří, Hulec, Otakar a Vlčková, Jitka. 2007. *Česká republika a Afrika*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře. Str. 7 – 8.

85 Honorární konzuláty mají podobné funkce jako generální konzuláty. Jsou však vedeny honorárními konzulárními úředníky, kteří nemají diplomatický statut a nejsou zaměstnanci MZV. Zřizování konzulárních úřadů vedených honorárními konzulárními úředníky upravuje zvláštní služební předpis. Řízení konzulárního úřadu vedeného

byl zřízen v senegalském Dakaru v roce 1927. Pod jeho působnost spadaly všechny státy Francouzské západní Afriky.

Od 60. let minulého století, tedy od tzv. roku Afriky, se naše země začala zajímat i o pomoc a podporu afrického kontinentu (především v oblasti ekonomiky a obchodu, bezpečnosti, zdravotnictví, průmyslu, zemědělství atd.) po pádu některých koloniálních držav.

Po komunistickém převratu v roce 1948 došlo ke změně směru zahraniční politiky českých zemí. V důsledku těchto změn byly pozavírány všechny honorární konzuláty na základě usnesení vlády z 28. února 1950, a tím se rozpadla celá jejich síť. Zůstaly pouze dva – v Kongu a JAR. MZV později rozšířilo své diplomatické styky tím, že otevřelo v letech 1955 – 1959 velvyslanectví v Etiopii, Guinei a Ghaně.

Další fázi česko-afrických vztahů lze datovat po roce 1989 a změně režimu, kdy došlo k úpadku česko-afrických vztahů především v oblasti obchodní. Mohla za to přeměna našeho ekonomického systému. České firmy tak změnilly oblast svého zájmu od bývalých zemí střední a východní Evropy k členským státům EU. Ztratili jsme v této oblasti mnoho afrických obchodních partnerů, i když české zboží bylo nepřímo nadále dodáváno do afrických zemí přes Německo.⁸⁶

Po vzniku samostatné České republiky v roce 1993 souhlasila naprostá většina afrických států s obnovou dohod o vzájemné spolupráci, které vznikly za existence Československé republiky. Tyto dokumenty se tak začlenily do smluvních dohod nového českého státu.⁸⁷

K utužení vzájemných vztahů přispělo i naše členství v OECD a EU. Tyto organizace se snaží podpořit africký kontinent v transformaci

honorárním konzulárním úředníkem se řídí stejnými pravidly jako řízení generálních konzulátů. Titul "honorární generální konzul" je hodností vyšší úrovně než "honorární konzul", funkce a pravomoci nicméně zůstávají stejné. Převzato z: Úřady České republiky v zahraničí [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/adresar_diplomatickych_misi/urady_ceske_republiky_v_zahranici.html.

⁸⁶ Zpracováno z: tamtéž. Str. 51.

⁸⁷ Zpracováno z: tamtéž. Str. 48.

z nedemokratických režimů koloniálních i postkoloniálních správ na demokratické, stejně jako přijetí a dodržování základních lidských práv a svobod pro obyvatele jednotlivých afrických států. Tímto způsobem přispívají ke stabilitě politických režimů a k větší bezpečnosti pro tamní lid.⁸⁸

I když je české zastoupení v afrických zemích mnohdy problematické, přetrvává mezi ČR a Afrikou významná spolupráce a partnerství na úrovni bilaterálních vztahů. V tomto kontextu můžeme zmínit státy jako například Alžírsko, Angolu, Egypt, Etiopii, Ghanu, Keňu, Libyi, Maroko, Senegal, Jižní Afriku, Tunisko, Zambii a Zimbabwe. Veškeré projekty na posílení rozvojové spolupráce mezi zmíněnými zeměmi jsou financovány ze státního rozpočtu ČR.⁸⁹

Krátkodobé programy a projekty, jejichž platnost po čase uplyne, zde nemají význam. Pokud má být pomoc české země africkému kontinentu co možná nejefektivnější, je nutné na tyto uplynulé rozvojové projekty navazovat novými a nepřerušit tak kontinuitu vzájemné spolupráce.

K rozvoji česko-afrických vztahů přispívají kromě mezinárodních organizací i občanská sdružení a neziskové organizace, jež se touto problematikou zabývají. Příklady nejdůležitějších a nejzásadnějších českých institucí v tomto směru jsem zmínila v následující podkapitole. Jejich přínos lze vidět především v jejich hlubokém zájmu o zmíněnou oblast, na základě jehož pořádají odborné konference, besedy, přednášky a semináře pro širokou veřejnost. Velkým kladem jejich činnosti je i snaha o spolupráci se zeměmi Afriky.

I přes veškeré problémy, které Afriku postihly i nadále postihují, nepřestala být pro okolní svět základnou pro poskytování zdrojů, ať již surovinových či jiných. Ignorance k tomuto kontinentu a jeho problémům má dopady globální, jelikož oslabuje mezinárodní stabilitu a bezpečnost. I tento fakt je třeba mít na paměti při podporování projektů rozvojové

88 Zpracováno z: tamtéž. Str. 15.

89 Zpracováno z: tamtéž. Str. 15.

pomoci v jednotlivých afrických regionech.

3.2 Organizace podporující rozvoj česko – afrických vztahů

V předešlé podkapitole jsme rozebrali tradici česko – afrických vztahů, které můžeme na evropském kontinentu považovat za dlouhodobé. V této kapitole na toto téma navážu výčtem nejdůležitějších současných výzkumných ústavů, společností a humanitárních organizací. Jejich hlavním cílem je především podporovat rozvoj kontaktů s Afrikou, dále přispět k větší informovanosti české veřejnosti o afrických problémech a sporných otázkách a v neposlední řadě se též podílet na aktivní pomoci při jejich řešení.

V této kapitole zmíním nejznámější české ekonomické organizace, které si daly za cíl podporovat česko-africké vztahy v obchodní oblasti a přispívat tak ke vzájemné spolupráci

Dalším cílem je připomenout periodika a časopisy, ve kterých můžeme pravidelně nacházet články zaměřené na historii, náboženství, etnické a jazykové rozložení a politické dění na africkém kontinentu.

Poslední příklad česko-afrických vztahů a jejich rozvoje je zaměřen na africkou kulturu a její šíření do českých končin. Právě pochopení cizích zvyků a tradic je, dle mého názoru, důležité pro vývoj kontaktů s naprosto kulturně odlišnou společností.

U každé organizace je stručně popsána její hlavní oblast zájmu a činnosti v afrických záležitostech.

Z výzkumných ústavů zabývajících se afrikanistikou můžeme v českém prostředí jmenovat *Orientální ústav AV ČR*, jehož historie je již zmíněna v předchozí kapitole. V současném kontextu jsem ho ale musela připomenout, a to především pro jeho výzkumy afrických dějin, kultur, náboženství, kmenů a jejich jazyků. Stále jej tak můžeme řadit k jednomu z nejvýznamnějších českých středisek studií africké minulosti a jejich

současných problematik

Na práci Františka Lexy, jenž se stal zakladatelem české egyptologie v Čechách navazuje činnost *Českého egyptologického ústavu FF UK*. Ústav se zabývá především archeologickými výzkumy v Egyptě.⁹⁰

Ústav blízkého východu a Afriky FF UK byl jako samostatná katedra FF UK založen v roce 1993. Dodnes jsou zde vyučovány obory jako arabistika, hebraistika, turkologie nebo dějiny a kultura islámských zemí a do roku 2010 se zde vyučoval i obor afrikanistiky.⁹¹ Od té doby se lze na akademické půdě věnovat africkým studiím pouze na FF UHK.

Mezi výzkumné ústavy, kterých se okrajově týká česká afrikanistika, můžeme zařadit i *Ústav mezinárodních vztahů (ÚMV)*. Jedná se o nezávislou veřejnou výzkumnou organizaci, která provádí vědecký výzkum mezinárodních vztahů z iniciativy Ministerstva zahraničních věcí. Na základě informací získaných během výzkumu vydává např. odborný časopis „Mezinárodní vztahy“ nebo „Perspectives“, kde publikuje články z oboru mezinárodní politiky a vztahů.⁹²

V dalším textu bych ráda zmínila hlavní afrikanistické společnosti v českém prostředí. Svým datem vzniku patří k nejstarším dosud fungujícím společnostem *Česká orientalistická společnost* ustanovená v roce 1958. Charakteristickou činností této společnosti je především boj proti násilí, rasismu a potlačování základních lidských práv a svobod v zemích Orientu. Dále výzkum v daných státech za účelem informovanosti široké české veřejnosti. Podporuje spolupráci s organizacemi a institucemi podobných záměrů.⁹³

90 Zpracováno z: Stručná historie Českého egyptologického ústavu FF UK [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://egyptologie.ff.cuni.cz/?req=doc:ustav&lang=cs&>.

91 Zpracováno z: Ústav Blízkého východu a Afriky – Představení katedry [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://ubva.ff.cuni.cz/UBVA-14.html>.

92 Zpracováno z: Ústav mezinárodních vztahů – O nás [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/static/kdo-jsme>.

93 Zpracováno z: Česká orientalistická společnost [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://rvs.paleontologie.cz/spolecnosti/spol-47>.

Vznik *Společnosti přátel Afriky* můžeme datovat do 90. let minulého století. Strukturu společnosti tvoří jednotlivá Sdružení, která se zabývají konkrétní zemí nebo oblastí Afriky (např. Sdružení přátel Etiopie atd.). Samostatná sdružení vydávají časopisy ze své oblasti (např. Etiopie, Ghana aj.) a společnost vydává čtyřikrát do roka „Bulletin Společnosti přátel Afriky“. Dále se mohou zájemci o africké dění zúčastnit přednášek, besed a výstav inspirovaných africkou kulturou.⁹⁴

Rok 1990 je v tomto kontextu typický pro vznik dalších tří afrikanistických společností. Jako první můžeme uvést *Kontinenty - sdružení pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Jedná se o nevládní organizaci, která má přispívat k rozvoji mezinárodních vztahů na základě národní spolupráce. Taktéž věnuje pozornost globálním problémům a usiluje o šíření principů demokracie, kupříkladu podporování základních lidských práv a svobod na africkém kontinentě.⁹⁵

Dále *Opus arabicum*, klub založený v roce 1990, jehož úmyslem je především blíže seznámit českou veřejnost s arabskými zeměmi a podporovat navazování vzájemných kontaktů mezi nimi. Za tímto účelem klub pořádá odborné přednášky o islámských zemích.⁹⁶

Podobné cíle má i *Společnost česko-arabská*, třetí a poslední společnost vzniklá v roce 1990. Za pomoci ministerstva zahraničních věcí se snaží přednáškami, semináři a výstavami zaměřené na nejrůznější arabské otázky posílit česko-arabské styky.⁹⁷

Nejmladší afrikanistickou společností v České republice je *Česká*

94 Zpracováno z: Společnost přátel Afriky [online]. Cit. 4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.spa.afrikaonline.cz>.

95 Zpracováno z: Kontinenty [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.kontinent.cz>.

96 Zpracováno z: Opus arabicum – O nás [online]. Cit.[4. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.opusarabicum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=7.

97 Zpracováno z: Společnost česko-arabská [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.czech-arab.org/onas.php>.

asociace pro africká studia (ČAAS) založená v roce 2013. Můžeme ji považovat za občanské sdružení profesionálních akademických pracovníků v afrických studiích, absolventů magisterského studia tohoto oboru a jeho příznivců z oborů souvisejících. Je součástí akademické obce České republiky.⁹⁸

Mezi humanitární organizace můžeme řadit *Centrum Dialog*, jenž sdružuje od roku 1998 lidi nejrůznějších kultur, vyznání, původu. Jeho cílem je realizace projektů rozvojové spolupráce na poli ochrany základních lidských práv, lékařské péče a vzdělání. Součástí je i projekt na adopci dětí na dálku z Guineje, Beninu a Keni.⁹⁹

Českou společnost se snaží objektivně informovat o denních problémech obyvatel třetího světa *Sdružení Femisphaera*, a to na základě fotografií, filmů a publicistické činnosti.¹⁰⁰

Nadační fond *For Africa* se snaží pomáhat prostřednictvím Keňského rehabilitačního centra keňským dívkám k základnímu vzdělání či se vyučit řemeslu. Zároveň se snaží zmírnit hlad a bídu obyvatel, především dětí v Keni a podporovat lékařskou péči a prevenci před nákazou viru HIV.¹⁰¹

Jako další nadační fond, jež podporuje základní vzdělání pro děti v Keně můžeme jmenovat *Asante Kenya*. Jeho činnost byla založena z iniciativy Lejly Abbasové.¹⁰²

Podporovat spolupráci mezi česko-africkým světem a přispět tak k větší toleranci a informovanosti mezi oběma stranami má za cíl občanské

98 Převzato z: Česká Asociace pro africká studia [online]. Cit. [23. 10. 2017]. Dostupné z: www.africkastudia.cz/cs/kdo-jsme.

99 Zpracováno z: Centrum Dialog – Kdo jsme [online] Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.centrumdialog.cz/kdo-jsme>.

100 Zpracováno z: Jak vznikla Femisphaera? [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.femisphaera.com/cs/o-sdruzeni-femisphaera>.

101 Zpracováno z: For Africa – Kdo Jsme [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.forafrica.cz>.

102 Zpracováno z: Asante Kenya nadační fond [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://asantekenya.org.web2.smarthost.cz>.

sdružení *Humanitas Afrika*. Bylo založené v roce 2000 a jeho hlavním účelem je podpora i vzdělání a dalších rozvojových programů pro africké obyvatele.¹⁰³

Pomoc při řešení afrických problémů, ať již politických, ekonomických či jiných je prvotním záměrem *Organizace pro pomoc a rozvoj Afriky* (ORPA) vzniklé v roce 2003. Organizace se zároveň snaží přispívat k lepšímu rozvoji v jednotlivých afrických oblastech.¹⁰⁴

Z ekonomických organizací můžeme v tomto kontextu jmenovat *Smíšenou obchodní komoru České republiky – subsaharské Afriky* založenou v roce 2006. Její hlavní myšlenkou je rozvoj ekonomických a kulturních vztahů mezi ČR, Rovníkovou Guineou, Gabonem, Senegalem a Guineou. Komora si klade za cíl především shromažďovat a poskytovat data o obchodní a politické situaci mezi zmíněnými zeměmi a aktivně se tak podílet na rozvoji obchodních styků mezi ČR a Afrikou.¹⁰⁵

Při Fakultě mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze vzniklo v roce 2008 *Centrum výzkumu rozvojových ekonomik* (CEVRE). Jeho cílem je vybudovat výzkumné středisko složené z odborníků na problematiku ekonomického a sociálního vývoje rozvojových zemí. Získané informace by měly sloužit především k prohloubení vědomostí a znalostí české veřejnosti o daných zemích a jejich ekonomické situaci.¹⁰⁶

Již výše zmiňovaný Orientální ústav AV ČR jako afrikanistické pracoviště pravidelně vydává dva časopisy. *Archiv Orientální* (1929) se zabývá africkými a orientálními studiemi a výzkumy. Zároveň vydává články z oblasti africké historie, jednotlivých náboženství, kmenů

103 Zpracováno z: Občanské sdružení Humanitas Afrika – O nás [online]. Cit. [4. 4. 2013].

Dostupné z: <http://www.humanitasafrika.cz/cs/o-nas>.

104 Zpracováno z: Organizace ORPA [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: http://charita.ksczech.com/?page_id=13.

105 Zpracováno z: Smíšená obchodní komora Česká republika – Subsaharská Afrika [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.crgchamber.com>.

106 Zpracováno z: Centrum výzkumu rozvojových ekonomik (CEVRE) [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://cevre.webnode.cz>.

a kultur.¹⁰⁷ Na druhou stranu časopis *Nový Orient* (1945) je spíše zaměřený na dějiny, náboženství, etnicitu, ale i politické problémy. Výjimečně zde dnes vycházejí odborné články zabývající se africkými zeměmi.¹⁰⁸

Národní muzeum České republiky, pod které spadá i Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, vydává vědecký časopis *Annals of the Náprstek Museum*. Jsou zde publikované jednotlivé výsledky etnologického a archeologického výzkumu, stejně jako články zaměřené na mimoevropské kultury.¹⁰⁹

O dění a výzkumech v jednotlivých vědeckých ústavech nás pravidelně informuje *Akademický bulletin*, který vychází od roku 1990 pod záštitou Akademie věd ČR. Jeho publikace se tak občas dotkne i afrických výzkumů v ČR a afrikanistické tematiky.¹¹⁰

Jako nejmladší afrikanistický žurnál musím zmínit časopis *Modern Africa: Politics, History and Society*, jehož publikace vydává Česká asociace pro africká studia dvakrát ročně. Jak už název napovídá jeho cílem jsou především články zabývající se politickými, společenskými a historickými tématy Afriky.¹¹¹

Z kulturních aktivit, jež pro afrikanistiku mají v českém prostředí význam, jmenuji například *Afroportál*. Jedná se o projekt, který vznikl v roce 2006 a zaměřuje se na propagaci kultury Subsaharské Afriky, především na tradiční africkou hudbu a tanec. Poskytuje tak informace o hudebních festivalech a koncertech v ČR zaměřených na Afriku. Ve svých článcích dále poskytuje čtenáři širší přehled o politicko-kulturním dění

107 Zpracováno z: Archiv orientální – About us [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://aror.orient.cas.cz/about-us/index.html>.

108 Zpracováno z: Nový Orient [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.orient.cas.cz/publikace-a-casopisy/Novy-orient>.

109 Zpracováno z: Periodické publikace – Annals of the Náprstek Museum [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.nm.cz/publikace/publikace-detail.php?id=2>.

110 Zpracováno z: O AB [online]. Cit. [4.4. 2013]. Dostupné z: http://abicko.avcr.cz/o_ab.

111 Zpracováno z: Česká asociace pro africká studia [online]. Cit. [23. 10. 2017].

Dostupné z: <http://www.africkastudia.cz/cs/casopis-modern-africa>.

v afrických zemích. Aktivně tak rozšiřuje africkou kulturu do českých zemí.¹¹²

Jako velmi přínosný můžeme též uvést *Festival Tvůrčí Afrika aneb Všichni jsme Afričani*, což je soubor divadelních představení konaných v několika dnech, jež jsou zaměřeny na bližší seznámení diváků s africkými zvyky, kulturou a lidem.¹¹³

V neposlední řadě musím připomenout konference *Viva Africa* pořádané Českou Asociací pro africká studia. Jejími aktivními účastníky jsou antropologové, historici, lingvisté, politologové, sociologové a další vědci. Konference je dále otevřena pro profesory, akademické pracovníky, doktorandy. Jako pozorovatelé jsou vítáni studenti a další odborníci, kteří mají zájem o afrikanistiku jako studijní obor.¹¹⁴ Historie *Viva Africa* sahá až do roku 2006, kdy se pořádala tato konference poprvé v Plzni. Od té doby se zorganizovala *Viva Africa* celkem devětkrát. Desátý ročník *Viva Africa* se konal 10. - 11. listopadu 2017 v Hradci Králové.¹¹⁵

Zde bych chtěla poznamenat, že především do této společnosti a konference jsou v současné době v České republice kladeny největší naděje, a to především pro její pravidelné konání a rozsah, jakým přesahuje až na mezinárodní vědeckou scénu oboru afrikanistiky.

112 Zpracováno z: O Afru [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: www.afro.cz.

113 Zpracováno z: *Tvůrčí Afrika aneb Všichni jsme Afričani 2011 - program* [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2011020901>.

114 Zpracováno z: Česká asociace pro africká studia [online]. Cit. [23. 10. 2017]. Dostupné z: <http://www.africkastudia.cz/cs/konference-viva-africa>.

115 Zpracováno z: *Viva Africa* [online]. Cit. [23. 10. 2017]. Dostupné z: <http://www.vivaafrika.cz/history>.

II. EMPIRICKÁ ČÁST: Pozice afrikanistiky z pohledu významných českých afrikanistů

Tato výzkumná část práce byla sepsána na základě výpovědí afrikanistů, jejichž odborné životopisy najdete níže v první kapitole. Jmenovitě se jedná o Magdalenu Hauner (roz. Slavíkovou), Otakara Hulce, Josefa Kanderta, Vladimíra Klímu, Luboše Kropáčka, Zdeňka Poláčka, Petra Skalníka a Petra Zimu.

Jedná se o osobnosti české afrikanistiky, kolem kterých se tvořila historie tohoto vědeckého oboru za minulého režimu a v současnosti patří k největším odborníkům naší afrikanistiky.

Z tohoto důvodu jsem se rozhodla uskutečnit s výše jmenovanými afrikanisty rozhovory, aby mohl být splněn vedlejší cíl této práce, kterým je přehled životopisů, bibliografií a vědeckého přínosu osobností české afrikanistiky. Zároveň se rozhovory staly klíčovými materiály pro sepsání empirické části práce.

Samotný výzkum probíhal tímto způsobem:

- I. Pomocí dotazníkové metody s využitím strukturovaného rozhovoru jsem provedla rozhovory s výše jmenovanými afrikanisty. Během rozhovorů jsem použila totožnou sérii otázek, jež jsou dále rozděleny do okruhů. Kompletní seznam je uveden níže.
- II. Rozhovory uskutečněné během osobních schůzek s afrikanisty měly ústní formu a byly nahrány na diktafon. Tyto rozhovory byly přepsány do elektronické podoby.
- III. Odpovědi na jednotlivé otázky byly dále podrobeny důkladné analýze a roztrženy podle okruhů, aby mohla následně proběhnout komparace těchto dat.
- IV. Na tomto základě bylo vytvořeno pět kapitol empirické části DP, jež

mají shodný název s jednotlivými okruhy dotazníku.

- V. Vzhledem citlivosti některých údajů a názorů afrikanistů, jsem se rozhodla kompletní rozhovory v diplomové práci nezveřejnit. Učinila jsem se tak s ohledem na přání některých dotazovaných afrikanistů. Tyto materiály jsou k dispozici u autorky této diplomové práce.

Seznam jednotlivých okruhů a otázek použitých u rozhovorů:

▪ **Výzkum afrických studií**

1. Měl jste za komunistického režimu pocit, že byl výzkum afrických studií nějak omezován?
2. Zastáváte názor, že současný stav naší afrikanistiky ovlivnil pozitivně/negativně minulý režim?
3. Myslíte si, že lze v současnosti mluvit o rozvoji české afrikanistiky a afrických studií?

▪ **Publikační činnost afrických studií**

1. Četl jste v poslední době nějaký přínosný článek či knihu o české afrikanistice nebo afrických studiích?
2. Čtete/znáte nějaké české periodikum, které by pravidelně publikovalo kvalitní články o problematice Afriky, české afrikanistiky a českých afrických studií?
3. Myslíte si, že média v současnosti věnují dostatečný objektivní zájem o českou afrikanistiku?

▪ **Pedagogická činnost v rámci afrických studií**

1. Proč si myslíte, že již nebyla prodloužena akreditace oboru afrikanistiky na FF UK v roce 2010?

2. Myslíte si, že je v současné době v ČR nějaké téma / okruh z problematiky afrického kontinentu, kterému není věnován dostatečný prostor/zájem v ČR?

- **Kontakty se zahraničními pracovišti**

1. Znáte některého kolegu či známého z oboru, který emigroval za minulého režimu do ciziny?
2. Jste s tímto kolegou/kolegy dodnes v kontaktu?
3. Máte kontakty s nějakými zahraničními afrikanistickými pracovišti?

- **Přední afrikanistická pracoviště v ČR**

1. Vzpomínáte si na nějaká afrikanistická pracoviště v ČR, která během komunistického režimu zanikla?
2. Myslíte si, že můžeme v dnešní době mluvit o nárůstu českých afrikanistických pracovišť?

1. Přehled předních českých afrikanistů

Magdalena Hauner absolvovala v roce 1966 Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor afrikanistika a anglistika. Na základě obhajoby diplomové práce „Morphological Statistics of Swahili Newspapers and its Application in the Teaching Process“ získala titul promovány filolog. V roce 1975 obhájila doktorskou disertaci „Relationships among Six East African Bantu Languages“ na School of Oriental and African Studies, University of London a následně jí byl udělen titul PhD. Na stejné škole působila v letech 1971-1978 jako lektorka bantuských jazyků. V roce 1979 byla přijata jako docentka svahilštiny a africké lingvistiky na Wisconsinskou univerzitu v Madisonu. V roce 1986 byla jmenována mimořádnou profesorkou. Řádnou profesuru získala v roce 1998.

Ve své pedagogické i odborné práci se zabývá vztahem jazyka a společnosti v Africe, analýzou struktury afrických jazyků, zvláště svahilštiny, svahilskou kulturou, dramatem, překladatelstvím a metodami terénního výzkumu.

V lednu 1995 jí National Kiswahili Council of Tanzania (BAKITA) udělil cenu za propagaci a rozvoj svahilštiny. Je členkou African Studies Association, African Language Teachers Association a American Council on the Teaching of Foreign Languages. Rovněž pracuje jako členka redakčních rad časopisů *Kiswahili* a *Kioo cha Lugha* (Dáresalám).¹¹⁶

Otakar Hulec studoval v letech 1955 – 1960 historii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V letech 1962 – 1965 absolvoval interní vědeckou aspiranturu v Orientálním ústavu Československé akademie věd (zkratka OÚ ČSAV). Roku 1965 obhájil disertační práci a následně získal titul PhDr., o rok později získal titul CSc. Též byl od roku 1966 zaměstnán v OÚ ČSAV jako vědecký pracovník a to do roku 1974, kdy byl

116 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 165. Bibliografie prof. Magdalény Hauner uvedena v příloze č. 1.

z politických důvodů donucen k odchodu z ústavu. Vrátil se až po uvolnění režimu v roce 1990 a stal se členem oddělení Afriky, poté byl v letech 1992 – 1993 vedoucím tohoto oddělení. V letech 1994 – 1997 byl předsedou vědecké rady OÚ ČSAV.

Specializuje se na starou i moderní historii zemí jižní Afriky.¹¹⁷

Josef Kandert studoval v letech 1961 – 1966 etnografii, folkloristiku a afrikanistiku na FF UK, přičemž v letech 1964 – 1966 byl jako student zaměstnán v Náprstkově muzeu v Praze. V roce 1967 získal titul PhDr. V roce 1966 nastoupil do vědecké výchovy v Ústavu pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd (zkratka ÚEF ČSAV), kde 1970 získal hodnost CSc. za práci „Členství v totálních skupinách a chování jednotlivce“. Ještě v témže roce se vrátil do Náprstkova muzea, kde pracoval jako afrikanista. Od roku 1992 přednášel sociální antropologii na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy (zkratka FSV UK).

Uskutečnil několik výzkumných a studijních cest do Afriky (Nigérie, 1973 – 1974 do Pobřeží slonoviny, 1988 do Etiopie, 1989 do Zimbabwe a 1997 do Maroka).

Kromě antropologie se zabývá též studiem společenské stratifikace a politických systémů.¹¹⁸

Vladimír Klíma studoval v letech 1954 – 1959 angličtinu a francouzštinu na FF UK, kde získal titul promovány filolog. Po vojenské službě byl zaměstnán jako redaktor v nakladatelství Orbis. V letech

117 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 205. Bibliografie PhDr. Otakara Hulce uvedena v příloze č. 2.

118 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 236 – 237. Bibliografie prof. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. uvedena v příloze č. 3.

1966 – 1969 absolvoval aspiranturu v oboru africká literatura v evropských jazycích v OÚ ČSAV a získal titul CSc. a PhDr..V letech 1969 – 1993 byl zaměstnán v OÚ ČSAV jako vědecký pracovník oddělení Afriky. Poté působil 1993 – 1994 v Ústavu mezinárodních vztahů UK. Po roce 1994 odešel do diplomatických služeb, kdy od roku 1995 působil jako velvyslanec v Ghaně.¹¹⁹

Luboš Kropáček studoval v letech 1959 – 1964 arabistiku na FF UK, poté navázal v letech 1965 – 1970 na stejné fakultě oborem afrikanistiky. V roce 1967 byl jako stipendista v Egyptě, kde se věnoval na Káhirske univerzitě studiu v archívech. Zúčastnil se v roce 1968 devítiměsíční expedice pražských vysokoškoláků 13 afrických zemí do gabonského Lambaréné. V tomtéž roce získal po obhájení rigorózní zkoušky titul PhDr..V letech 1970 – 1974 pracoval jako asistent na Katedře věd zemí Asie a Afriky FF UK. Po odchodu z fakulty kvůli politickému režimu se věnoval do roku 1989 překladům a tlumočení, převážně arabštiny. Po uvolnění režimu se vrátil na FF UK, kde obhájil disertační práci pod názvem „Dárfúrský sultanát, studie o státu, obchodu a kultuře“ a byl mu udělen titul CSc. V roce 1992 se habilitoval jako docent a působil jako zástupce ředitele a vedoucí semináře afrikanistiky. Od roku 2001 působil jako profesor pro obor Dějiny a kultury zemí Asie a Afriky na FF UK v Praze, poté od roku 2006 na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy, kde působí dodnes.

Byl členem redakční rady Archivu orientálního, vědecké rady Národního muzea a vědecké rady OÚ ČSAV. V roce 1997 byl zvolen předsedou Kontinentů - Sdružení pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky.

Zabývá se náboženskou, filozofickou a kulturní problematikou klasického i moderního islámu, islámem v Africe a obecně dějinami

119 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 249. Bibliografie PhDr. Vladimíra Klímy, CSc. uvedena v příloze č. 4.

a kulturou Afriky. Hlavní práce se týkají dějin Súdánu analýzy současných islámských myšlenkových proudů. Islámské a africké tematice věnuje také rozsáhlou činnost v médiích, při veřejných přednáškách a příspěvky v encyklopediích. Podílí se na evropských křesťanských ekumenických snahách o dialog a dobré vztahy s muslimy.¹²⁰

Zdeněk Poláček studoval v letech 1961-1962 dějiny filozofie a dějepis na FF J. E. Purkyně v Brně, poté 1963 – 1966 studoval amharskou filologii a angličtinu na Orientalistické fakultě Leningradské státní univerzity. V letech 1968 – 1969 studoval na Haile Selassie I. University v Addis Abebě. Od roku 1969 studoval etiopistiku na FF UK, kdy v roce 1973 získal titul CSc. Od téhož roku pracoval v OÚ ČSAV se zaměřením na etiopská studia, lexikografii, lexikologii a gramatiku amharského jazyka. Současně působil v letech 1986 – 1990 v Akademii etiopských jazyků v Addis Abebě. V roce 1995 odešel do diplomatických služeb, od roku 1996 – 2001 byl velvyslancem v Etiopii, poté v letech 2002 – 2006 velvyslancem v Saudské Arábii.¹²¹

Petr Skalník studoval od roku 1962 afrikanistiku na FF UK. V letech 1963 – 1967 pokračoval ve studiu jako čs. stipendista (afrikanistika a hauská filologie) na Leningradské státní univerzitě, kde získal kvalifikaci „orientalista – historik“ se specializací afrikanistika. V roce 1968 složil na FF UK rigorózní zkoušku z antropologie a získal titul PhDr. V letech 1967 – 1971 absolvoval na FF UK interní aspiranturu, v roce 1973 předložil

120 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 278. Údaje po roce 1999 doplněny na základě emailové komunikace dne 25. 10. 2017. Bibliografie prof PhDr. Kropáčka, CSc. uvedena v příloze č.5.

121 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 392. Údaje po roce 1999 doplněny na základě emailové komunikace dne 24. 10. 2017. Bibliografie PhDr. Zdeňka Poláčka uvedena v příloze č. 6.

svoji disertační práci, ale obhájl ji kvůli politickému režimu až v roce 1990, poté získal hodnost CSc. Zároveň v letech 1969 – 1971 přednášel externě, potom 1972 – 1976 interně etnologii a sociální antropologii na Institutu etnologie Komenského univerzity v Bratislavě. V letech 1977 – 1981 byl starším vědeckým pracovníkem a vyučujícím na Leidenské univerzitě (kulturní antropologie). V roce 1986 získal vyšší bakalářský titul B. A. Hons na University Cape Town v oboru politických věd se specializací na Afriku. V letech 1983 – 1992 vyučoval sociální antropologii na University of Cape Town, zároveň 1990 – 1992, 1997 – 1999 působil v semináři afrikanistiky na Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK.

Od roku 1992 – 1996 byl velvyslancem ČSFR a potom ČR v Libanonu. V roce 1997 se vrátil k pedagogice (na UK do roku 2002, s jednoročním stipendijním pobytem na Netherlands Institute for Advanced Studies). Mezi roky 2000 – 2010 (2000 – 2002 externě) vyučoval sociální antropologii na Univerzitě Pardubice. Od roku 2007 – dosud (od 2014 bez úvazku jako výzkumník) je pracovníkem Katedry politologie FF Univerzita Hradec Králové, kde přednášel afrikanistiku a sociální antropologii a od r. 2013 tam rediguje časopis *Modern Africa: Politics, History and Society*.

Zabývá se politickou antropologií (teorie státu, politická kultura, moc a autorita), antropologickou metodologií a etikou, dějinami antropologické teorie s otázkami identity, etnicity a občanské společnosti a národa.

Byl členem Slovenské orientalistické společnosti (1971), Slovenské národopisné společnosti (1971), Netherlands African Studies Association (1979), je členem International Union of Anthropological and Ethnological Science (od 1986), Association for Anthropology in Southern Africa (od 1988), European Association of Social Anthropologists (od 1989), Panafrican Association of Africanists (od 1996). Působil v redakčních radách časopisů *Ethnologica Slavica* (1972 – 1976), *Political Anthropology* (1975 – 1977), *Dialectical Anthropology* (1981), *Social Dynamics* (1983 – 1986). Je členem redakčních rad časopisu *Český lid*, *Pantheon*,

Social Evolution and History, v mezinárodních redakčních kolegiích v časopisu Focaal.¹²²

Petr Zima působil v letech 1960 - 1978 jako aspirant, odborný pracovník, vědecký pracovník a samostatný vědecký pracovník afrikanistiky v OÚ ČSAV. Od roku 1978 byl středoškolským profesorem na Střední škole pro pracující při učebním závodu ČKD, o.p.. Po listopadu 1989 získal vědecká stipendia Nadace Český literární fond (zkratka ČLF). Dále byl po roce 1989 hostujícím profesorem na Université de Nice (2x), v Centru pro teoretická studia Univerzity Karlovy (zkratka CTS UK), na Právnické fakultě Univerzity Karlovy (zkratka PF UK) a na Institutu základů vzdělanosti University Karlovy (zkratka IZV UK, později přejmenováno na Fakultu humanitních studií UK). V roce 1998 byl habilitován na FF UK pro obory afrikanistika a obecná jazykověda. Roku 2012 zvolen ředitelem Centra pro studium kontaktů a konfliktů jazyků a kultur (Evropa a ti jiní), o.p.s.¹²³

122 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 436 - 437. Údaje po roce 1999 doplněny na základě emailové komunikace dne 5. 11. 2017. Bibliografie PhDr. Petra Skalníka uvedena v příloze č. 7.

123 CV přijato přes emailovou komunikaci s doc. PhDr. Petrem Zimou, CSc. dne 23. 4. 2014. Bibliografie doc. Petra Zimy uvedena v příloze č. 8.

2. Výzkum afrických studií

K sepsání této kapitoly jsem použila celkem tři dotazníkové otázky, případně u některých afrikanistů čtyři – podle vhodnosti. Dozvěděla jsem se tak především o tom, jak minulý komunistický režim ovlivnil výzkum afrických studií. Dále jak a zda se toto období promítlo do současnosti. Nutno podotknout, že tato první oblast mého dotazníkového šetření je nejobsáhlejší ze všech.

Tato kapitola se dotýká všech dalších čtyř oblastí výzkumu, tedy:

- publikační činnosti afrických studií,
- pedagogické činnosti v rámci afrických studií,
- kontaktů se zahraničními afrikanistickými pracovišti,
- a předními afrikanistickými pracovišti v České republice.

Všichni afrikanisté vzpomínali na období, kdy jejich vědecké zájmy byly omezovány. Často i vzpomínali na ostatní afrikanisty či výzkumné ústavy, jak se musely s tímto obdobím vyrovnat a jaká je potkala ze strany komunistického režimu restrikce. Z těchto důvodů se obsah může zdát místy podobný předchozí kapitole teoretické části. Rozdíl je ovšem v tom, že se jedná o vzpomínky jednotlivých afrikanistů, kteří na otázku, zda měli za komunistického režimu pocit, že výzkum afrických studií byl nějak omezován, neodpověděli jednou ani dvěma větami, ale snažili se nastínit celou situaci.

Prvotně bych ještě chtěla poznamenat, že je nutné rozlišovat mezi *africkými studii* a *výzkumem Afriky*. Africká studia jako studijní obor vznikl v 60. letech minulého století na *Filozofické fakultě Univerzity Karlovy* (dále jen FF UK). Bylo to období rozkvětu Afriky, kdy se jednotlivé africké státy snažily oprostít od koloniálních nadvlád, především díky tomu se zvýšil zájem o tuto problematiku i v Československu. Podvědomí o afrických záležitostech se tak u české veřejnosti rozšiřovalo.

K první generaci studentů, kteří absolvovali program afrických studií na FF UK patřil *Petr Skalník*. *Magdaléna Hauner* (roz. Slavíková), v roce 1966 absolvovala FF UK v Praze, obor afrikanistika a anglistika a na základě obhajoby diplomové práce¹²⁴ získala titul promovány filolog. Dále *Josef Kandert* v letech 1961 – 1966 studoval etnografii, folkloristiku a afrikanistiku taktéž na FF UK. Zapomenout nesmíme ani na *Luboše Kropáčka*, který v té době studoval svahilštinu a některé další bantuské jazyky pod vedením Karla Františka Růžičky na FF UK.¹²⁵

Co se tedy týče vědeckého zájmu o Afriku, byl od poloviny minulého století (tedy ještě před oficiálním otevřením studijního oboru afrikanistiky na FF UK) soustředěn do *Orientální ústavu Československé akademie věd* (zkratka OÚ ČSAV), kde existovalo *oddělení Předního východu a Afriky*. Bylo to v období, které bylo díky režimu sice omezující, ale komunistická ideologie do vědeckých disciplín ještě tolik nezasahovala. Podle Otakara Hulce nebyl ovlivňován ani tak fundament vědeckého bádání jako forma¹²⁶. Znamenalo to tedy určité vynucené ideologické formulace.

Dalo by se i říct, že obor afrikanistiky a africká studia byl do určité míry podporován státem (na rozdíl od ostatních humanitních a společenskovědních oborů), a to především ze strategického důvodu – se státy Afriky se do budoucna počítalo jako s dalšími aktéry, jež se na bipolárním poli připojí k sovětskému bloku proti silám západu, a to výměnou za materiální pomoc SSSR. Kandert uvedl, že 60. léta 20. století, kdy studoval afrikanistiku na FF UK, bylo období, v němž kolegové vyjížděli v rámci svých výzkumů do Afriky. Zmínil například Ladislava

124 Název diplomové práce: *Morphological Statistics of Swahili Newspapers and its Application in the Teaching Process* (překl. Morfologická statistika svahilských novin a jejich aplikace ve výukovém procesu). Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 165.

125 Zpracováno na základě písemného vyjádření doc. PhDr. Petra Zimy, CSc. Osobní rozhovor proběhl 27. 2. 2014.

126 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

Holého a jeho výzkumy v Sudánu.¹²⁷

Zlom přišel po roce 1968, kdy se už vědecké bádání dostalo pod přímou kontrolu komunistických funkcionářů, což se odrazilo jak v personální obměně Orientálního ústavu, tak Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Bylo odstraněno mnoho vědeckých pracovníků, *afrikanisté Petr Skalník, Milan Kalous* nebo také *svahilštinářka Elena Bertoncini (roz. Zúbková)* emigrovali. *Luboš Kropáček* musel odejít z fakulty Univerzity Karlovy.

Jediný, kdo vědecky pokračoval napříč nepříznivé době, byl *Ivan Hrbek*, o kterém se často mluví jako o zakladateli české afrikanistiky. Také byl většinou afrikanistů zmíněn, a to především v souvislosti s dvoudílnými *Dějiny Afriky*. V Oddělení Blízkého východu a Afriky nadále působili například *Petr Zima* nebo *Vladimír Klíma*, ale nedá se říci, že by se zde nějak intenzivně pokračovalo ve výzkumu Afriky.

Zdeněk Poláček, který též zůstal mezi původními pracovníky oddělení, vzpomínal na tuto dobu jako na nešťastnou. Oddělení byl přidělen třeba úkol napsat monografii o palestinské otázce, což byla, dle slov Poláčka, pro afrikanisty lingvisticky či filologicky zaměřené katastrofa. K africkým otázkám se oddělení Blízkého východu a Afriky vrátilo zhruba za dva roky, ale psát se mohlo pouze o tématech aktuálních, často spojených se socialistickou orientací afrických zemí, tedy vědecké bádání bylo i nadále potlačováno.¹²⁸

Období normalizace pevně uzavřelo mnoho možností, například bylo nemožné vycestovat za hranice země. O tomto omezení mluvili čeští afrikanisté nejčastěji, což je naprosto logické, když předmětem jejich výzkumů byla africká společnost. Výsledkem byla naprostá izolace české afrikanistiky od mezinárodní.

127 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

128 Zpracováno na základě písemného vyjádření PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. K dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.

Dalším příkladem může být zkušenost O. Hulce, který se do Afriky dostal až na konci 90. let minulého století. Od té doby už vyjížděl pracovně do Jižní Afriky na delší dobu skoro každý rok. V tomto kontextu zdůraznil důležitost mezinárodní spolupráce (s jihoafrickými kolegy), díky které mohl získat materiály a svědectví a dále o nich napsat.¹²⁹

Výjimečnou možností, jak se dostat i přes období normalizace do Afriky, bylo vycestovat jako člen delegace ministerstva kultury s úkolem rozvíjet vzájemné česko-afriké kulturní vztahy. Africké státy, cílové destinace těchto delegací, byly pečlivě vybírány podle toho, jak zapadaly do koncepce sovětské zahraniční politiky. O členech delegace rozhodoval především jejich kádrový profil.¹³⁰

Podobně tomu bylo též u publikační činnosti, která byla silně ovlivněná stranickou příslušností autora. Nemůžeme se tedy divit, že komunistická éra způsobila v afrikanistické publikační činnosti obrovskou mezeru. Stejně tak bylo prakticky vyloučené, že byste si v Československé socialistické republice zakoupili odbornou literaturu v cizím jazyce (s výjimkou ruštiny). L. Kropáček uvedl, že některé africké slovníky v ruštině byly velmi hodnotné. Problémem dnešní doby ovšem je, že většina studentů azbuku neumí.¹³¹

Podle všech informací výše popsaných jako odpověď na otázku, zda byli afrikanisté jako vědci omezováni během komunistického režimu, se zcela jistě nelze divit, že došlo k *jednoznačné shodě*. Všichni afrikanisté se shodli na tom, že minulý režim *negativně* ovlivnil současný stav české afrikanistiky. Je to jediný bod/názor v celém dotazníkovém šetření, který byl u všech dotázaných afrikanistů totožně zodpovězen.

Je zcela jasné, že politický vývoj v 70. a 80. letech minulého století

129 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

130 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

131 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

ovlivnil vývoj jak afrikanistiky jako vědního oboru, tak i africká studia. V těchto letech došlo v OÚ ČSAV k výměně afrických výzkumníků a jejich náhrady byly na svá místa často dosazeny z politických důvodů (stranické příslušnosti) než na základě čistého zájmu o afrikanistický obor. Akademický kolektiv na FF UK se taktéž přetransformoval. *J. Kandert* v této problematice zdůraznil, že obměny *postihly nejen českou afrikanistiku, ale i orientalistiku*, protože vše bylo zaměřováno na *studium mezinárodních vztahů*, které byly důležité pro zahraniční politiku socialistického tábora. Následek v současné době můžeme vidět především v tom, že už prakticky nejsou další pokračovatelé české afrikanistiky, kteří by ovládali klasickou afrikanistiku nebo obecnou orientalistiku. Československá afrikanistika a její základní výzkumy byly natolik omezovány, že důsledky jsou patrné i dnes.¹³²

Dále bych chtěla zmínit, že i když se někteří pracovníci vrátili po roce 1989 zpět na svá afrikanistická pracoviště, což byl jev spíše výjimečný, potýkal se obor afrikanistiky stejně tak jako studia nadále s existenčními problémy. Konkrétně v Orientálním ústavu byl problémem *zužující se kolektiv oddělení Afriky*. Situaci ovlivnila především druhá vlna propouštění, kdy musel ústav opustit *V. Klíma*, dále do diplomatických služeb odešel *Pavel Mikeš*, *Věra Jeřábková* a nakonec i *Z. Poláček*. Řada pracovníků přešla na univerzity, například *V. Fiala*, *B. Říchová*, *L. Adamcová*).

V 90. letech minulého století pod vlivem událostí v Evropě k útlumu zájmu české veřejnosti a politiky o mimoevropské oblasti, tedy i o Afriku. Jak uvedl *P. Zima*, tato situace měla ve svobodné Evropě za následek diskuzi o společenské hodnotě bádání o Africe.¹³³

Na Filozofickou fakultu univerzity Karlovy se v 90. letech vrátil *L. Kropáček* a ze zahraničí *P. Skalník*. Akademické složení fakulty podpořil i *J. Kandert*. Postupně ale začal obor afrikanistiky na Karlově univerzitě

132 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

133 Zpracováno na základě písemného vyjádření doc. PhDr. Petra Zimy, CSc. Osobní rozhovor proběhl 27. 2. 2014.

skomírat z důvodu, že chybělo nové personální obsazení fakulty.

Když jsem se afrikanistů zeptala na jejich názor na stav současné afrikanistiky a zda lze v tomto kontextu mluvit o rozvoji, odpovědi se velmi lišily. Ve většině odpovědí jsem ale zaznamenala názor, že v dnešní době je česká afrikanistika *decentralizovaná*. Dříve byla především dvě afrikanistická centra – Oddělení Blízkého východu a Afriky při Orientálním ústavu ČSAV a katedra afrikanistiky na FF UK. Dnes to podle J. Kanderta nejsou ani tak střediska jako spíše *jednotlivci*. Jmenovitě se jedná o L. Kropáčka na Teologické fakultě Univerzity Karlovy, Náprstkovo muzeum, afrikanistické pracoviště na univerzitě v Hradci Králové, Západočeské univerzitě v Plzni a Univerzitě Palackého v Olomouci. Afrikanista J. Kandert působí na Fakultě sociálních věcí Univerzity Karlovy.¹³⁴

Téma můžeme doplnit názorem L. Kropáčka, který míní, že česká afrikanistika je *roztříštěna* do několika různě orientovaných center. Příkladem takového centra může být *univerzita v Hradci Králové*, kde je afrikanistika zaměřená především na politologii, tzn., že jí de facto chybí lingvistický základ.¹³⁵

Naproti tomu můžeme mluvit dle L. Kropáčka o rozvoji české afrikanistiky v dnešní době především s novými možnostmi, které byly za minulého režimu nemožné. Mluvíme tak o dostupnosti postgrantových programů nebo o možnosti obstarat si potřebnou literaturu třeba i prostřednictvím internetových sítí.¹³⁶

P. Skalník se v tomto kontextu pozastavil u současného rozvoje oboru afrikanistiky v Hradci Králové, především pak *africké politiky*. Dále je pak rozvojová problematika Afriky zkoumána třeba na univerzitě

134 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc PhDr. Josefem Kandertem, CSc.

Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

135 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

136 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

v Olomouci. Jako velké pozitivum dnešní doby uvedl P. Skalník *možnost výjezdu do Afriky za vědeckými účely poznání*.¹³⁷

Z. Poláček vidí potencionální předpoklady pro rozvoj dnešní afrikanistiky ve dvou hlediscích, za prvé v *proniknutí české afrikanistiky do světového měřítká* a za druhé v založení *České asociace pro africká studia* v roce 2013, což dle Poláčka vytvořilo institucionální základ pro rozvoj české afrikanistiky.¹³⁸

Toto nové centrum afrikanistiky vzniklo z iniciativy Petra Skalníka, Vlastimila Fialy a ostatních českých afrikanistů a má především dva hlavní cíle. Za prvé *podpořit rozvoj české afrikanistiky* nejen mezi veřejností v českém prostředí, ale i na mezinárodním poli. Za druhé *pomáhat udržovat (či navazovat nové) kontakty* s ostatními afrikanistickými pracovišti jak v České republice, tak v zahraničí.¹³⁹

Podle výše uvedených názorů nejvýznamnějších českých afrikanistů *nelze jednoznačně říci*, zda v současné době lze mluvit vyloženě o rozvoji naší (české) afrikanistiky. Na druhou stranu si ale troufám konstatovat, to co už vyjádřeno výše – existují určité aspekty afrikanistického oboru, které se nejen vlivem dnešní doby posunuly směrem dopředu a jsou ku prospěchu současné české afrikanistice, ale také budoucím generacím tohoto oboru.

137 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

138 Zpracováno na základě písemného vyjádření PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.

139 Použito z: Česká asociace pro africká studia [online]. Cit. [29. 10. 2017]. Dostupné z: www.africkastudia.cz/cs/kdo-jsme.

3. Publikační činnost afrických studií

Jednou z otázek strukturovaného rozhovoru bylo, zda afrikanisté vědí o nějakém přínosném článku nebo knize ze současné doby, která by řešila českou afrikanistiku. Tato problematika mě zajímala i jako studentku afrikanistiky na FF UHK.

Na africkou literaturu, která posiluje humanitní znalosti lidí, upozornil L. Kropáček. Na tomto poli vynikal africký spisovatel *Chinua Acheba*¹⁴⁰, jehož román „Svět se rozpadá“ přeložil V. Klíma, ale až na začátku 21. století. Zhruba 10 let po konci komunistického režimu a následném vzniku nové republiky se knižní produkce specializovala především na díla, která se za minulého režimu překládat nesměla.

Petr Zima je toho názoru, že i práce laiků, již se o Afriku skutečně poctivě zajímají, mohou mít obrovskou cenu. Jako příklad zmínil *Aloise Wokouna* a jeho práce o současném africkém lidovém umění. Totéž platí o badatelích, kteří se k zájmu o Afriku dostali tzv. sekundárně přes disciplinární blízkost původně jiného předmětu, jako je tomu u obecných lingvistů, fonetiků, antropologů, etnografů, historiků, sociologů, taktéž u arabistů a islamistů. V tomto kontextu P. Zima zdůrazňuje především nutnost respektu a dodržování metodických, areálních a disciplinárních afrikanistických kritérií. Hlavní myšlenkou tedy je, že původní obor nemůže být v afrikanistických pracích nadřazován nad afrikanistická kritéria, které je nutné zachovat.¹⁴¹

J. Kandert vyzdvihl článek *Jana Záhořika* o orientu vydaný v roce 2006, na který napsal repliku P. Zima.¹⁴²

140 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.)

a PhDr. Otakara Hulce, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017).

141 Zpracováno na základě písemného vyjádření doc. PhDr. Petra Zimy, CSc. Osobní rozhovor proběhl 27. 2. 2014.

142 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

L. Kropáček zmínil nejen historické práce P. Záhoříka, ale také knihu *Dějiny Afriky od Jana. Klímy* nebo monografii *Martina Šamala*, která opírá tradici českého bádání v Africe o osobu Emila Holuba na základě studia archivních dokumentů.

O. Hulec vyzdvihl tuto knižní studii M. Šamala taktéž, dokonce ji označil za seriózní a informace za nezkreslené. Dále uvedl pro nás zajímavou informaci, že jak sám zjistil, v Národní knihovně mají na půjčení celkem tři exempláře zmíněné knihy, ale za první rok od data vydání si knihu zapůjčil pouze O. Hulec a ještě jeden čtenář. I to ukazuje na nízký zájem české veřejnosti o Afriku.¹⁴³

Naproti tomu P. Skalník ve svém rozhovoru uvedl právě druhý díl bibliografie O. Hulce s názvem *Bohemica Africa II.*¹⁴⁴

Dále L. Kropáček zdůraznil i některé společnosti. Například *Společnost česko-arabská* vydává v češtině a arabštině každoročně Bulletin, kam významně svými články přispívá i *Společnost přátel Afriky*. Také v této souvislosti vyzdvihl organizaci *Humanitas Afrika*, jež má nejen pestrou knihovnu s africkou tematikou, ale navíc pořádá různé akce, např. promítání afrických filmů.¹⁴⁵

M. Hauner hodnotila kladně články *Eleny Bertoncini* a *Aleny Rettové*.¹⁴⁶

V. Klíma dostal k posouzení práci *Jana Prouzy* z FF UHK, která přispívá k rozšíření obzorů o ghanských politických stranách.¹⁴⁷ Dále ještě

143 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

144 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

145 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

146 Zpracováno na základě písemného vyjádření prof. Magdaleny Hauner k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 6. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 3. 12. 2017.

147 Zpracováno na základě písemného vyjádření PhDr. Vladimíra Klímy, CSc. k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 2. 2. 2014. Údaje

v odpovědi uvedl vydaný sborník z konference *Viva Africa* nebo časopis *Modern Africa: Politics, History and Society*, o kterých se zmínili i další afrikanisté (např.: P. Skalník, J. Kandert, M. Hauner), a to především v souvislosti s českými periodiky, jež pravidelně publikuje v anglickém jazyce kvalitní články o problematice Afriky, její historii a politice, české afrikanistice nebo afrických studií.

Právě možnost publikace v cizím jazyce je dle P. Skalníka, hlavního redaktora výše jmenovaného žurnálu, velkým plusem dnešní doby. Je totiž potřeba rozšířit světovou afrikanistickou produkci též o české publikace v příslušném cizím jazyce, aby si je mohl přečíst i zahraniční zájemce či odborník.¹⁴⁸

Jako další takové periodikum zmínil O. Hulec *Archiv Orientální*, kde publikoval se svými kolegy, ale mluvil o čase minulém, v současné době se spíše jedná o sporadické články.¹⁴⁹ Jako další zahraniční periodika zmínila M. Hauner *African Studies Journal*.¹⁵⁰

J. Kandert výčet doplňuje o časopis *Nový Orient* vydávaný oddělením Blízkého východu a Afriky, kde vycházely pravidelně články s daným tématem zhruba do roku 1995. Dále je možno najít tyto články v *Análech Náprstkova muzea*, ale v dnešní době jich není mnoho a vyskytují se spíše ojediněle a jednotlivě v různých historických a religionistických časopisech, např. v *Českém lidu*. Občas bývají cestopisné články v žurnálech *Lidé a země* nebo *National Geographic*. V rámci dalších fakultních časopisů, publikuje J. Záhořík v časopise *Akta filozofické fakulty* na Západočeské univerzitě.¹⁵¹

zaktualizovány dne 25.10. 2017.

148 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

149 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

150 Zpracováno na základě písemného vyjádření prof. Magdaleny Hauner k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 6. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 3. 12. 2017.

151 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc.

L. Kropáček k časopisu *Nový Orient* dodává, že v současné době odráží trochu i politiku OÚ AV ČR, kde nyní vlastně žádná afrikanistika není, a z toho důvodu se změnil i charakter časopisu, tedy v posledních letech produkuje minimum afrikanistických článků.¹⁵²

Na otázku politiky ve spojitosti s českou afrikanistikou jsem během rozhovorů s afrikanisty narazila několikrát. Vícekrát jsem zaznamenala názor, že v současné době je *státní zájem o obor afrikanistiky minimální*. Dokonce byla zmíněna *snaha ministerstva zahraničí omezit velvyslanectví v afrických státech*. Od toho se odvíjí také situace kolem českých médií, jež věnují v dnešní době pozornost především současným politickým problémům Afriky. Takto zprostředkované informace jsou ale často zkreslené a povrchní. Nedávno jsme například mohli slyšet o Jižní Africe ve spojitosti s českým uprchlíkem Radovanem Krejčířem. Ale hlouběji nejsou česká média schopna o Africe něco vyprodukovat. Na tomto pohledu se nezávisle na sobě shodli P. Skalník a O. Hulec, částečně potom J. Kandert a L. Kropáček.¹⁵³

Z. Poláček zaznamenal několik rozhlasových a televizních pořadů o Africe, např. rozhovory s O. Hulcem nebo V. Klímou.¹⁵⁴ I P. Skalník potvrdil, že média občas vyhledávají u českých afrikanistů komentáře k událostem v Africe, ale o českou afrikanistiku jako takovou zájem nemají.¹⁵⁵ Z. Poláček dále pokračuje, že česká afrikanistika je dle jeho

Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

152 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

153 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů PhDr. Petra Skalníka, CSc. (rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017), PhDr. Otakara Hulce, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.), prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. (rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014) a prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.).

154 Zpracováno na základě písemného vyjádření PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.

155 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl

názoru v médiích probírána především ve spojitosti se zavřením studijního oboru afrikanistiky na FF UK a dále úmyslem získat pro tento obor opět akreditaci, aby došlo k jeho znovuotevření na FF UK.¹⁵⁶

Jako důležitý pozitivní krok vidí J. Kandert a L. Kropáček v knižním veletrhu a festivalu *Svět knihy* konaném v květnu roku 2003, protože právě tento rok byla ústředním motivem *africká literatura* a při té příležitosti vyšlo v témže roce asi deset překladů africké beletrie.¹⁵⁷

Trochu se tím zmenšila mezera v africké beletrii způsobená omezením publikační činnosti v minulém režimu, protože jediné, co dle slov J. Kanderta vycházelo za komunistického režimu, byly cestopisy, ty vydávalo například nakladatelství Panorama (Orbis). Odborná literatura nevycházela vůbec až na práce z mezinárodní politiky. V Náprstkově muzeu vyšlo několik historických či etnografických prací, v Novém Orientu občas nějaký článek.¹⁵⁸

Dnešní doba přináší mnohem více možností a svobody, pokud jde o výběr publikovaných témat, vydavatelství, odbornou kontrolu a ideologické zaměření autora. Je tedy otázkou budoucnosti, zda se další české publikace věnované naší afrikanistice prosadí i na mezinárodním poli.

dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

156 Zpracováno na základě písemného vyjádření PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. k dotazníkovým otázkám.. Přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.

157 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. (rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014) a prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017).

158 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

4. Pedagogická činnost v rámci afrických studií

Pedagogická činnost byla v předchozích dvou kapitolách celkem nastíněná – v současné době lze v České republice studovat pouze africkou politologii na magisterské a doktorské úrovni. V této souvislosti mluvíme o *Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové*. Univerzita Palackého Olomouci se spíše zaměřuje na obor rozvojových studií.

P. Skalník, jenž mj. přednášel na katedře afrikanistiky FF UHK antropologii, se v tomto kontextu zmínil, že v rámci afrických studií v ČR naprosto *chybí výuka jazyků*, na kterou byl dříve kladen veliký důraz. Zejména *svahilština, amharština a hauština*. Též je zanedbávána i *africká literatura*.¹⁵⁹

L. Kropáček zdůraznil absenci *lingvistického základu* v kontextu se současnými africkými studii u nás. Dále doplňuje, že obor afrikanistika skutečně znamenalo v němčině studium jazyků.¹⁶⁰

Podle O. Hulce hlavní rozdíl je v tom, že dříve byl africkým studiím věnován pohled z mnoha stran – *tj. jazykově, historicky, etnograficky i literárněvědně*. Naopak za úspěch české afrikanistiky považuje především pravidelné konference Viva Africa organizované Českou asociací pro africké studie.¹⁶¹

Studijní obor afrikanistiky na UK je neaktivní od roku 2010, zeptala jsem se proto některých afrikanistů, co této situaci předcházelo. Dostala jsem jednotnou odpověď – obor afrikanistiky na FF UK neměl potřebné předpoklady pro obnovení akreditace, zejména personální obsazení.¹⁶²

159 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

160 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

161 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

162 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů PhDr. Petra Skalníka, CSc. (rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017), prof. doc.

Jak blíže vysvětlují L. Kropáček a J. Kandert, podmínkou akreditace bakalářského studia v ČR je garance oboru alespoň docentem, u magisterských oborů dokonce profesorem, přičemž ani v jednom případě nesmí být garant starší 65 let. Na FF UK ve studijním oboru nastala tedy situace, že neměl na katedře 1) *kdo přednášet* a 2) *kdo se stát garantem oboru*.¹⁶³ Stalo se tak, že na FF UK nejdříve skončil obor afrikanistiky na úrovni bakalářského studia, posléze i jako magisterský obor a potom do roku 2010 už jen „dobíhalo“ doktorské studium.¹⁶⁴

Záležitost kolem afrikanistiky na FF UK si vysvětlují především tím, že jednoduše *nejdou další nástupci I. a II. generace afrikanistů*, již by převzali odpovědnost za obor. Tento nedostatek afrikanistických odborníků dávám opět do souvislosti s minulým režimem, zejména s obdobím normalizace, která studiu humanitních oborů nepřála.

P. Skalník ale během rozhovoru upozornil na myšlenku, že v dnešní době by se měl brát v potaz i fakt, že lidé, co vystudovali afrikanistiku, nemají často tendenci zůstat dále v oboru jako výzkumníci nebo pedagogové, což je finančně zdůvodnitelné. Z tohoto důvodu také afrikanisté, kteří přednáší na univerzitách, působí na více akademických půdách zároveň.¹⁶⁵

Co se týče v našem oboru úspěšných absolventů afrikanistiky FF UK, Kandert zmínil A. Rettovou jako výbornou lingvistku působící

PhDr. Josefa Kanderta, CSc. (rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014), PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. (písemné vyjádření k dotazníkovým otázkám přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017). a prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.).

163 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. (rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014) a prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.).

164 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor zaktualizován dne 13. 1. 2014.

165 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

v zahraničí.¹⁶⁶ Dokonce vyhrála konkurz na pozici odborného asistenta na londýnské univerzitě SOAS (The School of Oriental and African Studies) v konkurenci s východoafrickými a západoevropskými uchazeči.¹⁶⁷

L. Kropáček doplňuje, že nadále pociťuje zájem českých a dokonce i slovenských studentů o obor afrikanistiky na FF UK, a to v podobě emailových dotazů. Připojuje i informaci o první habilitaci na Fakultě sociálních věd UK (ne na FF UK) v roce 2013, která se týkala Jana Záhoříka, jenž obhájil svoji práci o konfliktech v Africe.¹⁶⁸

Vzhledem k tématu mě zajímala současná situace na *Wisconské univerzitě v Madisonu*, kde působí M. Hauner. Situaci okomentovala slovy, že zájem studentů o africká studia je na univerzitě značný, což odráží i počet studentů, kteří se zapisují na přednášky afrikanistiky. Na katedře *African Languages and Literature* je dbáno na *africkou literaturu, jazyky a lingvistiku*. Dále se obor afrikanistiky na *Wisconské univerzitě* opírá o studium africké historie, antropologie, politické vědy, sociologie, franštiny, aj. Jako velmi zajímavá idea mi přišla možnost získat tzv. *African Studies Certificate*, které mohou studenti university v Madisonu využít, pokud získají dostatečný počet zápočtových bodů v afrikanistických disciplínách na nejméně dvou různých katedrách *Wisconské university*.¹⁶⁹

Co se týče zájmu české veřejnosti, Z. Poláček uvedl, že v ČR jde spíše o nadšené jedince, již podnikají cesty do afrických zemí, než širší zájem veřejnosti o Afriku či afrikanistiku. V tomto kontextu je třeba popularizací afrického kulturního odkazu odstranit zkreslené představy

166 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

167 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

168 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

169 Zpracováno na základě písemného vyjádření prof. Magdaleny Hauner k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 6. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 3. 12. 2017.

české veřejnosti o africkém kontinentu a jeho obyvatelích.¹⁷⁰

J. Kandert též upozorňuje na problematiku *české zahraniční politiky*, která svůj státní zájem od Afriky nyní *odvrací*. Česko-africké kontakty jsou velmi slabé oproti socialistické době. Postavení ČR v Africe se výrazně zhoršilo, což je i následek *snížení počtu českých velvyslanectví na africkém kontinentu*. Vzniklou mezeru zaplnily jiné státy, třeba východního, ale i západního bloku. Například menší Slovenská republika disponuje daleko více zastupitelstvími.¹⁷¹

Diplomatické vztahy ČR s Afrikou mají svojí *letitou tradici*. Velvyslanectví v Angole, které bylo zrušeno v roce 2010, přežilo dokonce občanskou válku v Angole, jež trvala 27 let (1975 – 2002). V této době je naopak snaha USA, Číny a Ruska navýšit počty velvyslanectví v Africe, ale zahraniční politika ČR má opačnou tendenci. Naproti tomu například již zmíněná Angola je velmi surovinově bohatá země na naftu nebo také na diamanty aj.¹⁷²

P. Skalník dále uvádí, že nízký stupeň státního zájmu je vidět například i v tom, kolik financí je uvolněno na výzkum Afriky, jakým způsobem jsou podporovány výjezdy badatelů do Afriky, nebo na kolik je v ČR podporováno studium Afričanů. Dříve byli především do severní Afriky najímáni na určité období čeští lékaři. Nabízí se tady tedy i možnost posílat české pedagogy na africké univerzity.¹⁷³

Dříve se dokonce i vyvážely z ČSSR přes Švýcarsko do Afriky zbraně, včetně vyzbrojení pro apartheidní policii v JAR. Samozřejmě šlo

170 Zpracováno na základě písemného vyjádření PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.

171 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

172 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

173 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

o tajnou akci a na druhou stranu je dobře, že byla tato vazba narušena.¹⁷⁴

Ještě v 90. letech minulého století existovaly vedle česko-afrických vztahů diplomatických a obchodních i kulturní, které byly důležité jak pro občany české, tak africké.¹⁷⁵

Z poslední doby bych uvedl jako zajímavý vyvíjející se česko - africký obchodní kontakt tradiční české firmy *VEBA Broumov*, která se snaží proniknout i na africký trh. Vývoz výrobků české textilky se týká především Mali, Nigérie, Ghany, Kamerunu a Konga.¹⁷⁶ Na módní přehlídce *VEBY Broumov* v Nigérii upozornil P. Skalník. V tomto kontextu ohodnotil kladně i snahu Pavla Mikeše, velvyslance ČR v Nigérii a ostatních afrických státech, přispívat k udržení těchto vazeb.¹⁷⁷

Oproti jiným evropským státům je Česká republika ve značné výhodě – nejen díky historii česko-afrických vazeb, ale zároveň díky tomu, že ČSSR neměla v Africe žádnou kolonii, takže neexistuje žádná nepříznivá historie československé nadvlády na afrických územích.

Co se týče zaniklého oboru afrikanistiky na FF UK, L. Kropáček zmínil ve svém komentáři určitou naději v habilitaci J. Záhoříka a jeho možné budoucí pozici garanta oboru afrikanistiky na akademické půdě Univerzity Karlovy.

Je tedy otázkou budoucnosti, jak se dále budou africká studia v ČR vyvíjet, v současné situaci lze pouze konstatovat, že platformy pro jejich další rozvoj u nás stále existují.

174 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. (rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014) a PhDr. Petra Skalníka, CSc. (rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017).

175 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem., CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

176 Použito z: *Veba aneb jak se prodává africký brokát* [online]. Cit. [6. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.bvv.cz/styl-kabo/unor-2013/aktuality/veba-aneb-jak-se-prodava-africky-brokat/>

177 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

5. Kontakty se zahraničními afrikanistickými pracovišti

V rámci tohoto okruhu jsem se nejdříve zajímala o kolegy, již za minulého režimu emigrovali do ciziny. Každý z dotazovaných afrikanistů jmenovalo některého afrikanistu, ve většině případech však jedno jméno zaznělo postupně během všech rozhovorů několikrát. Stalo se tak v případě *Eleny Bertoncini* (roz. Zúbkové)¹⁷⁸, *Magdaleny Hauner* (roz. Slavíkové)¹⁷⁹, *Aleny Rettové*¹⁸⁰ a *Petra Skalníka*¹⁸¹.

P. Skalník nejdříve odešel do Nizozemska, poté do Jihoafrické republiky, ale po roce 1990 se vrátil zpět do Čech.¹⁸² Jak vypověděli kolegové P. Skalníka, důvodem jeho emigrace v roce 1974 byly z jejich pohledu především dva aspekty – politická a badatelská nesvoboda a nemožnost vycestovat do Afriky.¹⁸³

178 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů PhDr. Otakara Hulce, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.) a prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.).

179 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů PhDr. Otakara Hulce, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.), PhDr. Petra Skalníka, CSc. (rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.) a prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.).

180 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů PhDr. Otakara Hulce, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013, údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.) a prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc. (rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.).

181 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. (rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014), PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. (písemné vyjádření k dotazníkovým otázkám přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.) a PhDr. Vladimíra Klímy, CSc. (písemné vyjádření k dotazníkovým otázkám přijato přes emailovou korespondenci dne 2. 2. 2014, údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.).

182 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

183 Zpracováno na základě nezávislé komparace rozhovorů prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. (rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014), PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc.

V tomto kontextu byl zmíněný *Ladislav Holý*, který po roce 1968 oficiálně odjel do Zambie, ale ze zahraničí se do Čech už nevrátil a usadil se v Británii¹⁸⁴. Dále *Milan Kalous*, jenž vycestoval do Sierra Leone.¹⁸⁵ *Cyril Hromník* studoval v rámci stipendia v USA a po roce 1968 tam již zůstal. J. Kandert je toho názoru, že u první generace afrikanistů z FF UK (ročník 196 – 1966) byl odchod do zahraničí spíše důsledek přituhování režimu v ČR, než že by přímo „utíkali“ před normalizací.¹⁸⁶

Po tom, co naši afrikanisté vyjmenovali své kolegy v exilu, zajímalo mě, zda jsou s nimi i nadále v kontaktu. Myslím, že nejlépe by moji otázku shrnula věta O. Hulce: „*Samozřejmě, že jsme spolu v kontaktu, protože to jsou naši kolegové, vrstevníci a Češi, kteří působí v zahraničí.*“¹⁸⁷

P. Skalník otázku komentuje, že i on se snažil být se svými českými kolegy v kontaktu, když byl v cizině a naopak. Zároveň dodává, že je členem několika společenství, které jsou právě výsledky těchto zahraničních kontaktů. Jako příklad uvedl *Evropskou konferenci afrických studií*, jež se koná každé dva roky nebo *Jihoafrické antropologické společnosti* zasedající každý rok.¹⁸⁸

L. Kropáček zmínil svoje kontakty s německými afrikanisty, kdy je každoročně zván na mezinárodní svahilistické sympozium do *Bayreuthu*, kam se sjedou afrikanisté svahilisté prakticky z celé Evropy, včetně Ruska.

(písemné vyjádření k dotazníkovým otázkám přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014, údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.) a PhDr. Vladimíra Klímy, CSc. (písemné vyjádření k dotazníkovým otázkám přijato přes emailovou korespondenci dne 2. 2. 2014, údaje zaktualizovány dne 25.10. 2017).

184 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

185 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

186 Zpracováno na základě rozhovoru prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

187 Citace použita z rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

188 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

Svahilština se bere jako „outgroup language“, tedy jako jazyk nadkmenového dorozumívání. Dle údajů z internetových zdrojů se svahilsky domlouvá v současné době asi 150 miliónů lidí. Před několika lety to ještě bylo 50-70 miliónů, doplňuje L. Kropáček.¹⁸⁹

S *Hiob Ludolf Centre for Ethiopian Studies* v Hamburku udržuje kontakty Z. Poláček.¹⁹⁰

O. Hulec upozornil v rámci zahraničních kontaktů s afrikanisty na lingvistické konference konané v Praze nebo také ve francouzské Nice, které zorganizoval P. Zima.¹⁹¹

V rámci svých dotazů jsem se zeptala M. Hauner na její kontakty s ostatními afrikanisty v cizině. Moji otázku zodpověděla takto: „*Jsem ve styku především s americkými afrikanisty na hlavních střediscích afrikanistiky, která jsou na univerzitách v Indianě (Indiana University), na Michigan State University, UCLA, Berkeley, Yale, University of Florida, University of Iowa, NALRC (National African Language Resource Center), atd.*“.¹⁹²

Jako poslední záležitostí v tomto okruhu a také v otázkách k němu použitých, jsem se zabývala názory našich afrikanistů ve srovnání česká vs. zahraniční afrikanistická pracoviště. V této souvislosti se J. Kandert pozastavil u afrikanistického centra v Bayreuthu, kde probíhá studium afrikanistiky s kvalitní výukou dějin Afriky. Také lingvistický základ je v tomto afrikanistickém středisku na dobré úrovni. To v Česku chybí. Na druhou stranu muzejní činnost je v tomto kontextu na podobné úrovni, jako

189 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

190 Zpracováno na základě písemného vyjádření PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.

191 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

192 Citace použita z písemného vyjádření prof. Magdaleny Hauner k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 6. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 3. 12. 2017.

u nás v Náprstkově muzeu.¹⁹³

P. Skalník přispěl k tématu velmi zajímavým doplňkem v podobě komentáře k afrikanistickým pracovištím v Nizozemsku, kde se nelze zabývat Afrikou, aniž by člověk nedělal vědecké výzkumy, nebo v Africe dlouhodobě nepobýval. Ve Francii nebo Velké Británii je zase znát v oboru afrikanistiky snadnější možnost za vědeckými poznatky do Afriky vycestovat. Podmínky na těchto zahraničních pracovištích jsou lepší i díky lépe vybaveným knihovnám a mají silnější finanční podporu státu než v ČR. Profesori v oboru afrikanistiky mají na zahraniční univerzitách méně přednášek, aby měli čas na vědeckou činnost, zahraniční výjezdy a pak na zpracování výsledků. I z tohoto důvodu je v těchto zemích afrikanistická produkce mnohem větší a hlavně kvalitnější.¹⁹⁴

V závěru této kapitoly uvedu stanovisko M. Hauner, podle jejíž zkušenosti je v zahraničních pracovištích rozdíl v kvantitě, nikoli v kvalitě. Američané mají více možností získat finanční podporu na výzkum, a tím pádem produkují více výzkumů. Ovšem na druhou stranu hledání dostatečných fondů může být časově náročné.¹⁹⁵

Na konci kapitoly musím vyzdvihnout úspěchy české afrikanistiky v otázce mezinárodní spolupráce v podobě žádané účasti našich významných českých afrikanistů na mezinárodních konferencích a setkáních v tomto oboru.

193 Zpracováno na základě rozhovoru prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

194 Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

195 Zpracováno na základě písemného vyjádření prof. Magdaleny Hauner k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 6. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 3. 12. 2017.

6. Přední afrikanistická pracoviště v ČR

Mnohé týkající se afrikanistických pracovišť v ČR (ČSSR) zaznělo z výpovědí afrikanistů již v předchozích kapitolách. V érách minulých se zmínili především o *FF UK*, kde v současné době afrikanistické centrum již není. Tuto situaci jsme rozebírali podrobně v předchozí kapitole *Pedagogická činnost afrických studií*, a tudíž k ní nemám co doplnit.

V *Orientálním ústavu AV ČR* sice stále existuje oddělení Blízkého východu a Afriky, ale ani tady nelze již mluvit o afrikanistické činnosti. Vědecká práce OÚ AV ČR se hodně odvíjela od vedení ústavu, zda bylo schopné sehnat finanční prostředky pro navýšení stavu vědeckých pracovníků.

O. Hulec zmínil bývalého ředitele OÚ AV ČR, Jaroslava Průška, který ho co by čerstvého aspiranta přijal s dalšími dvěma kolegy do kolektivu oddělení Blízkého východu a Afriky. I když to nejdříve nebylo moc nadějně, podařilo se prof. J. Průškovi prosadit navýšení stavu o další tři pracovníky.¹⁹⁶

Po roce 1990, když se na ústav vraceli rehabilitovaní kolegové, vypadala situace též slibně, ale jen na určitou dobu. Po dvou vlnách propouštění, kdy nejprve v letech 1991-1992 musela odejít 1/3 pracovníků a po dalších 5 letech druhá 1/3 pracovníků OÚ AV ČR, bylo už velmi těžké vytvořit týmový kolektiv. Podobný problém nastal podle názoru O. Hulce i na *FF UK*. Velkým handicapem dnešní afrikanistiky je, že již neexistuje odborné zázemí na *FF UK* a jedinou možností afrických studií jsou regionální univerzity. Dalším problémem české afrikanistiky je, že se její absolventi de facto nemají dnes kde uplatnit a rozvíjet svůj vědecký zájem o Afriku.¹⁹⁷

Výstavy v *Náprstkově muzeu* jsou momentálně též velmi omezené

¹⁹⁶ Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

¹⁹⁷ Zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc.. Rozhovor proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.

a dopláci na rekonstrukci Národního muzea. V současné době tato tři bývalá afrikanistická střediska, která fungovala za minulého režimu, nelze považovat za afrikanistická pracoviště, a tudíž v Praze už nezůstalo žádné vědecké ústředí našeho oboru.

P. Skalník si vzpomněl na existenci *Univerzity 17. listopadu* (zkratka USL) v Praze, která fungovala v letech 1961 – 1974. Na univerzitě, jež sloužila pro zahraniční studium studentů ze států Afriky, Asie a Latinské Ameriky, přednášel ve francouzštině a angličtině i P. Skalník. Později právě původ studentů byl důvod, proč přestala vláda univerzitu podporovat a i tato akademická půda byla zavřena.¹⁹⁸

Dále tu byli za minulého režimu překladatelé africké literatury, i když jejich činnost byla značně omezena. Dokonce některá nakladatelství publikovala témata o Africe více než jiná, například *Lidové nakladatelství* nebo *Mladá fronta*.¹⁹⁹

L. Kropáček se přiklání k myšlence, že i za minulého režimu byli v oboru afrikanistiky spíše jednotlivci ve výše zmíněných střediskách, než že by to platilo pro celý ústav. Co se týče Orientálního ústavu AV ČR, v bádání afrických jazyků vynikal *Karel František Růžička*, v dějinách jazykovědy potom obecný jazykovědec a antropolog *Vladimír Skalička*, který u nás napsal v roce 1945 první studii ve svahilštině. O historii se zajímal především *Ivan Hrbek*. Opomenout bychom neměli ani zájmy cestovatelů, kdy kromě *Emila Holuba* můžeme jmenovat *Antonína Steckra*, *Remediuse Prutkého* nebo *Jakuba Rímaře*. Na zpracování jejich životopisů se podílel *Karel Petráček*, takže tu byly solidní studie, ale celý obor afrikanistiky nikoliv.²⁰⁰

Pochopitelně tu jsou i afrikanisté, kteří nejsou zaměřeni na africkou

198 Volně zpracováno na základě rozhovoru s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.

199 Zpracováno na základě rozhovoru prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

200 Zpracováno na základě rozhovoru s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Rozhovor proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.

společnost a kulturu, ale Afrika je zajímavá spíše z přírodovědeckého hlediska. Tito lidé fungují podobně na přírodovědeckých fakultách, například na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, doplnil J. Kandert.²⁰¹

Nová afrikanistická pracoviště jsou v Hradci Králové a Plzni, což může alespoň částečně vyvážit ztrátu předchozích pražských pracovišť. Nevýhodou ovšem je, že tato dvě nová střediska jsou specializovaná na historii a politologii, takže výuka afrických jazyků tady už dnes není. To silně ovlivňuje široké formování dnešních afrikanistů, míní P. Skalník

Na druhou stranu role právě regionálních univerzit a zvyšujícího se zájmu Evropy (včetně ČR) o Afriku jižně od Sahary by mohla být novou vzpruhou pro českou afrikanistiku. P. Zima ale zdůraznil v tomto kontextu nutnost univerzitního oboru afrikanistiky, který bude poučen o disciplinárních základech antropologie, etnografie, jazykovědy jako moderní vědy o komunikaci a textech (včetně textů literárních kultur) a dalších kmenových oborů.²⁰²

Vedle tohoto odborného pohledu zmínil J. Kandert *Českou asociaci pro africká studia*, která by měla být do budoucna jednotícím symbolem české afrikanistiky.²⁰³ Novou společností rovněž zmínila M. Hauner spolu s pravidelnými konferencemi Viva Africa, kam se sjíždějí mezinárodní badatelé.²⁰⁴ Podobně reagovali i ostatní afrikanisté, kteří dávají do nově vzniklého afrikanistického spojení veliké naděje.

Na místě je nejspíše otázka, zda právě tato nová forma afrikanistické spolupráce, jež má i mezinárodní úroveň, započne rehabilitaci české afrikanistiky a v budoucnu vyplní institucionální mezeru v našem oboru.

201 Zpracováno na základě rozhovoru prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

202 Zpracováno na základě písemného vyjádření doc. PhDr. Petra Zimy, CSc. Osobní rozhovor proběhl 27. 2. 2014.

203 Zpracováno na základě rozhovoru prof. doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc. Rozhovor proběhl dne 13. 1. 2014.

204 Zpracováno na základě písemného vyjádření prof. Magdaleny Hauner k dotazníkovým otázkám. Přijato přes emailovou korespondenci dne 6. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 3. 12. 2017.

Závěr

Tato práce se zaměřila na vznik a vývoj české afrikanistiky. Zde musím znovu zopakovat fakt, který byl již v textu zmíněn: česko-africké kontakty mají v naší národní historii hluboké kořeny. Mluvit můžeme nejen o vztazích obchodních a kulturních, ale především diplomatických, které sahají až do roku 1918 a některé z nich přetrvávají dodnes i přes jednotlivé etapy československého vývoje.

Česká afrikanistika a její vznik mají tedy mnohem starší datum vzniku, než se na první pohled může zdát. Pravdou je, že afrikanistika jako vědní obor se datuje do poloviny 20. století, ale zájem českých badatelů o Afriku můžeme pozorovat již mnohem dříve. Jako zásadní mezník v tomto kontextu vidím v 19. století, kdy se nám dochovaly záznamy z Holubových cest.

Opomenut by neměl zůstat ani zájem českých misionářů, dobrodruhů a badatelů o africký kontinent a přínos jejich výzkumných cest a studií pro českou společnost. Ukázaly nám, že Afrika je kontinentem, který má vlastní historii, kulturu a tradice, stejně jako ostatní světadíly. Vymýcením abstraktních představ a zpráv o dění na africkém kontinentu od cestovatelů došlo k narůstání zájmu české veřejnosti o africký kontinent. Tyto změny se promítly i na mezinárodní scénu. Výsledkem bylo, že Československá republika začala více podporovat vzájemné vztahy a dlouhodobou spolupráci se vzdáleným kontinentem.

Díky této proměně se stal z afrikanistiky nejen vědecký, ale i studijní obor. Z tohoto důvodu historický přehled obsahuje i vývoj vědeckých a akademických pracovišť, jejichž centrem zkoumání byla právě afrikanistika. Zároveň jsem se snažila nastínit slibný start afrických studií v Československu při jejich nadějném vývoji i problematiku vědeckého výzkumu v tomto oboru v době normalizace.

V dnešní době jsou česko-africké vztahy podporovány i pomocí občanských a neziskových organizací. Dokonce se v ČR pořádá několik

kulturních akcí, jež mají českým občanům přiblížit africkou kulturu. To je z mého pohledu klíčové, protože právě nepochopení odlišné africké kultury po staletí značně ovlivňovalo náš pohled na tento kontinent, stejně jako vzájemné vazby a vztahy.

Smyslem a zároveň hlavním cílem této práce byla především *studie vzniku a vývoje české afrikanistiky*, a to napříč politickými událostmi v minulém století, kdy tento obor (stejně jako ostatní humanitní obory) naplno zasáhlo dění v Československu v roce 1968 a pozdější režim v 80. letech minulého století.

Z mého pohledu byl tento cíl v práci splněn. Informace potřebné k sepsání historického přehledu byly získávány na základě analýzy jednotlivých pramenů, v nichž byly přímo obsaženy. Následně byla tato data podrobena komparaci, abych mohla ověřit jejich správnost.

Vzhledem k fragmentaci jednotlivých internetových i knižních zdrojů (jichž je stále nedostatek) jsem se snažila pospojovat tuto mozaiku do jednotlivých souvislých kapitol a potvrdit ji výpověďmi našich afrikanistů.

V diplomové práci byla použita i dotazníková metoda. Pro tento účel jsem připravila sérii otázek, která byla použita u všech afrikanistů. Kompletní seznam je uveden na začátku empirické části práce. Otázky byly na základě analýzy dále tematicky roztríděny do pěti okruhů, z kterých byly vytvořeny kapitoly výzkumné části diplomové práce. Klíčovým zdrojem pro druhou část práce tedy byly informace získané z odpovědí afrikanistů na mé otázky. Tato data byla dále podrobena vzájemné komparaci.²⁰⁵

Tímto způsobem byl splněn i vedlejší účel této práce, a to sepsat přehled o významných osobnostech české afrikanistiky, jejich životech a vědecké působnosti.

Autorka diplomové práce došla na základě výše zmíněných historických a výzkumných metod k závěru, že vznik české afrikanistiky je

²⁰⁵ Rozhovory byly uskutečněny na přelomu let 2013/2014. Na základě žádosti některých oslovených afrikanistů byly životopisy, bibliografie či data zaktualizována k roku 2017.

hluboce zakotven v historii česko-afriických vztahů. Další rozvoj české afrikanistiky je **silně** ovlivněn politickými událostmi našeho komunistického režimu. Šedesátá a částečně i 70. léta minulého století byla pro výzkumy i studia Afriky obdobím rozmachu. Jako velmi přínosné pro českou, ale též světovou afrikanistiku, vidím vydání dvoudílné publikace *Dějiny Afriky* v roce 1966. V této souvislosti musím zmínit historika a afrikanistu *Ivana Hrbka*, jednoho z hlavních editorů tohoto obsáhlého díla, který pozvedl naši afrikanistiku na nadnárodní úroveň. S arabistou a afrikanistou *Karlem Petráčkem* se podílel i na osmivazkových *Všeobecných dějinách Afriky*. Často se o něm proto mluví jako o zakladateli české afrikanistiky.

Bohužel následné období normalizace se **negativně** promítlo do rozvoje vědeckého oboru afrikanistiky a též do afriických studií. V tomto kontextu mluvíme zejména o Orientálním ústavu Československé akademie věd a Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, které byly hlavními afrikanistickými středisky v předešlém československém období. Tato situace měla také dopad na dlouhodobý, a v některých případech i trvalý, odchod významných osobností české afrikanistiky do zahraničí. Zmínit můžeme například *M. Hauner*, *E. Bertoncini*, *M. Kalouse*, *L. Holého* či *C. Hromníka*. Do exilu odešel i *Petr Skalník*, ale po uvolnění a změně režimu se vrátil zpět.

Podle slov afrikanistů nemůžeme jednoznačně dospět k závěru, že v dnešní době došlo k úpadku české afrikanistiky v podobě snížení počtu afrikanistických pracovišť. Tuto domněnku nelze v současné době potvrdit ani vyvrátit. Samozřejmě se jednotlivé názory na danou problematiku lišily, a to podle zkušeností a zážitků jednotlivých dotazovaných afrikanistů, jejich vzpomínek. Jistou nepřehlédnutelnou roli v tom také hrála očekávání osobností naší afrikanistiky, ať už od státu a jeho zájmu o afrikanistický obor, tak od určitých afrikanistických pracovišť, či dokonce od konkrétních vedoucích osob v něm se pohybujících.

Bohužel hrozbou dnešní doby (ve které se stále negativně odráží minulý režim) je riziko, že by relativně mladý a současně nevelký obor

afrikanistiky mohl v českém prostředí ztratit svoji kontinuitu. Napomáhá tomu i fakt, že předmětem výzkumu (studie) tohoto oboru je kontinent nám velmi vzdálený, a to nejen geograficky, ale i kulturně.

V tomto kontextu je pro naši afrikanistiku přínosem stále aktivní odborná působnost žáka I. Hrbka *Luboše Kropáčka*, jenž se orientuje především na klasický a moderní islám v afrických zemích, dále i na africké dějiny a kulturu. Zmínit mohu i *Josefa Kanderta*, odborníka na etnologii a studium společenské stratifikace a politických režimů. Orientalistu a lingvistu *Petra Zimu* zaměřeného na africké jazyky a jejich dialekty. Afrikanistu a historika *Otakara Hulce*, který se zajímá o dějiny Jižní Afriky v předkoloniálním i postkoloniálním období. *Vladimíra Klímu* s orientací na slovesnost a písemnost v subsaharské Africe. Afrikanistu *Zdeňka Poláčka* se zaměřením především na Etiopii. *Petra Skalníka*, odborníka v dějinách antropologické teorie s otázkami identity, etnicity a občanské společnosti a národa.

V zahraničí je známou českou afrikanistkou *Magdalena Hauner* (roz. Slavíková) působící na University of Wisconsin v Madisonu, jež se zabývá především na vztahem a společností v Africe a analýzou struktury afrických jazyků, zejména svahilštiny. Dále Slovenka *Elena Bertoncini* (roz. Zúbková) působící v Itálii, která se rovněž zabývá svahilštinou. Také musím zmínit profesní úspěchy mladší afrikanistické generace, kdy například absolventka afrikanistiky FF UK *Alena Rettová* vyhrála konkurz na místo odborné asistentky na univerzitě SOAS v Londýně. Všechny tyto zahraniční i domácí úspěchy, stejně jako odborná působnost výše zmíněných českých afrikanistů mnohé o kvalitě naší afrikanistiky vypovídá.

K současnému současné stavu afrikanistiky v České republice mohu ze své pozice pouze podotknout, že za minulého režimu existovala především dvě afrikanistická centra, obě v Praze. Dnes tomu již tak není, za to ale můžeme pozorovat snahy o afrikanistické bádání na akademických půdách regionálních univerzit. V tomto kontextu stojí za povšimnutí především univerzita v Hradci Králové. Dále potom Univerzita Palackého v Olomouci a Západočeská univerzita v Plzni, kde lze pozorovat též určité

afrikanistické aktivity.

Dále nemůžeme dnešní době upřít jisté možnosti, které nám dávají reálnou šanci africké země navštívit za vědeckými a studijními účely (pro nás studenty například ERASMUS). Také dostupnost studijních materiálů je výrazně snazší než kdykoli jindy v historii, knižní zdroje jsou pomalu nahrazeny jejich elektronickými alternativami. Díky internetu a mobilním telefonům je i udržování mezinárodních kontaktů mnohem jednodušší.

Slibně vidím i založení *České asociace pro africká studia*, která pravidelně pořádá mezinárodní afrikanistické vědecké konference *Viva Africa* a vydává časopis *Modern Africa: Politics, History and Society*. Jsou to termíny, jež v celé diplomové práci zazněly hned několikrát. Myslím si, že právě do této mezinárodní spolupráce je v současné době upíráno nejvíce nadějí co do možné budoucí afrikanistické centrály, jež by českou afrikanistiku dokázala sjednotit.

Prameny a literatura

I. Použité tištěné zdroje

Černý, Jaroslav a Hulec, Otakar. 1993. *Africana Bohemia: bibliographia 1918 – 1988*. Praha: Orientalistický ústav.

Dlouhý, Jindřich. 1940. *Dr. Emil Holub*. Holice: Městská rada.

Fiala, V. a kol. 1996. *Pocta Josefu Poliškému*. Ostrava: Repronis.

Filipský, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri.

Havel, Ivan. a Třeštík, Dušan a kol. 2000. *Co daly naše Země Evropě a lidstvu*. Praha: Evropský literární klub.

Hlaváček, Jiří, Hulec, Otakar a Vlčková, Jitka. 2007. *Česká republika a Afrika*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře.

Kolmaš, J.. 2003. *Věda v Československu v období normalizace (1970-1975)*. Praha: Výzkumné centrum pro dějiny vědy.

Krámský, Jiří. 1947. *Dílo a osobnost Dr. Emila Holuba v dopisech cizinců*. Praha: Nakladatelství mladých.

Machalík, T., Záhořík, J. 2007. *Viva Africa 2006*. Plzeň: ZČU.

Machalík, T., Záhořík, J. 2007. *Viva Africa 2007. Proceedings of the IInd International Conference on African Studies*. Plzeň: ZČU.

Průšek, Jaroslav. 1955. *Deset let naší orientalistiky*. Praha: Archiv orientální.

Skalník, Petr a Kropáček, Luboš. 2001. *Africa 2000: Forty Years of African Studies in Prague*. Praha: Set Out.

Záhořík J. 2006. *Etnologie Afriky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická.

Zbavitel, D.. 29.4. 1990. *Normalizace orientalistiky* . Praha: Lidové noviny.

II. Internetové zdroje

A

- abicko.avcr.cz [online]. Cit. [4 .4. 2013]. O AB. Dostupné z: http://abicko.avcr.cz/o_ab.
- africkastudia.cz [online]. Cit. [23. 10. 20137]. Česká Asociace pro africká studia. Dostupné z: <http://africkastudia.cz/cs/casopis-modern.-africa>.
- africkastudia.cz [online]. Cit. [23. 10. 20137]. Česká Asociace pro africká studia. Dostupné z: <http://africkastudia.cz/cs/kdo-jsme>.
- africkastudia.cz [online]. Cit. [23. 10. 20137]. Česká Asociace pro africká studia. Dostupné z: <http://africkastudia.cz/cs/konference-viva-africa>.
- afrikaonline.cz [online]. Cit. [29. 3. 2013]. Antonín Stecker. Dostupné z: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2001052901>.
- afrikaonline.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Tvůrčí Afrika aneb Všichni jsme Afričani 2011 – program. Dostupné z: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2011020901>.
- afro.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. O Afru. Dostupné z: www.afro.cz.
- asantekenya.org [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Asante Kenya nadační fond. Dostupné z: <http://asantekenya.org.web2.smarthost.cz/>.
- aror.orient.cas. [online]. Cit. [4 .4. 2013]. Archiv orientální – About us. Dostupné z: <http://aror.orient.cas.cz/about-us/index.html>.

B

- bvvcz.cz [online]. Cit. [6. 11. 2017]. Veba aneb jak se prodává africký brokát. Dostupné z: <http://www.bvv.cz/styl-kabo/unor-2013/aktuality/veba-aneb-jak-se-prodava-africky-brokat/>

C

- cevre.webnode.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Centrum výzkumu rozvojových ekonomik (CEVRE). Dostupné z: <http://cevre.webnode.cz>.
- crgchamber.com [online] Cit. [4. 4. 2013]. Smíšená obchodní komora Česká republika – Subsharská Afrika. Dostupné z: <http://www.crgchamber.com>.
- czeafrika.com [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Via Africana CZ. Dostupné z: <http://www.czeafrika.com>.
- czech-arab.org [online]. Cit. [4. 4. 2013]. Společnost česko-arabská. Dostupné z: <http://www.czech-arab.org/onas.php>.

D

E

- egyptologie.ff.cuni.cz [online]. Cit. [19. 3. 2013]. *Čeští cestovatelé v Egyptě - stručný přehled do roku 1918*. Dostupné z: http://egyptologie.ff.cuni.cz/travel_web/cestov_pred_1918.pdf.
- egyptologie.ff.cuni.cz [online]. Cit. [4. 4. 2 013]. *Stručná historie Českého egyptologického ústavu FF UK*. Dostupné z: <http://egyptologie.ff.cuni.cz/?req=doc:ustav&lang=cs&>.
- euro.e15.cz [online]. Cit. [2. 4. 2013] *Enrique Stanko Vráz: záhadný svěoběžník*. Dostupné z: http://euro.e15.cz/profit/enrique-stanko-vraz-zahadny-svetobeznik-863487#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.

F

- femisphera.com [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Jak vznikla Femisphera?* Dostupné z: <http://www.femisphera.com/cs/o-sdruzeni-femisphera>.
- forafrika.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *For Africa – Kdo Jsme*. Dostupné z: <http://www.forafrika.cz>.

G

H

- holubovomuzeum.cz [online]. Cit. [19. 3. 2013]. *Konec života Dr. Emila Holuba*. Dostupné z: <http://www.holubovomuzeum.cz/kdo-to-byl-dr-emil-holub/pribeh-dr-emila-holuba/konec-zivota-dr-emila-holuba.html>.
- humanitasafrika.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Občanské sdružení Humanitas Afrika – O nás*. Dostupné z: <http://www.humanitasafrika.cz/cs/o-nas>.

CH

- charita.ksczech.com [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Organizace ORPA*. Dostupné z: http://charita.ksczech.com/?page_id=13.

I

- iencyklopedie.cz [online]. Cit. [9. 5. 2013]. *Semité*. Dostupné z: <http://www.iencyklopedie.cz/semite/>.

J

K

- kontinent.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Kontinenty*. Dostupné z: <http://www.kontinent.cz>.

L

M

- mzv.cz [online]. Cit. [4 .4. 2013]. *Úřady České republiky v zahraničí*. Dostupné

z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/adresar_diplomatickych_misi/urady_ceske_republiky_v_zahranici.html.

N

- nm.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Periodické publikace – Annals of the Náprstek Museum*. Dostupné z: <http://www.nm.cz/publikace/publikace-detail.php?id=2>.
- nwoo.org [online]. Cit. [9. 5. 2013]. Vysvětlení pojmu antisemitism. Dostupné z: <http://nwoo.org/view.php?cislocianku=2010060005>.

O

- opusarabicum.org [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Opus arabicum – O nás*. Dostupné z: http://www.opusarabicum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=7.
- orient.cas.cz [online]. Cit. [9. 5. 2013]. Historie ústavu. Dostupné z: <http://www.orient.cas.cz/o-nas/historie/>.
- orient.cas.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Orientální ústav AV ČR*. Dostupné z: <http://www.orient.cas.cz/>.
- orient.cas.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Nový Orient*. Dostupné z: <http://www.orient.cas.cz/publikace-a-casopisy/Novy-orient>.
- orient.cas.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Stručná historie Orientálního ústavu AV ČR*. Dostupné z: <http://www.orient.cas.cz/>.

P

- pozitivni-noviny.cz [online]. Cit. [19. 3. 2013]. *Čeněk Paclt – cestovatel a zlatokop – 195. výročí narození*. Dostupné z: <http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2008070050>.

Q

R

- radio.cz [online]. Cit. [2. 4. 2013]. *První dopis Enrique Stanko Vráze o jihoamerických indiánech skončil v koši*. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/prvni-dopis-enrique-stanko-vraze-o-jihoamerickych-indianeck-skoncil-v-kosi>.
- rozhlas.cz [online]. Cit. [2. 4. 2013]. *Josef Kořenský (1847-1938)*. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/zprava/201731>.
- rozhlas.cz [online]. Cit. [29. 3. 2013]. *Otec pavouků*. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/zprava/894-schuzka-otec-pavouku-1093176.
- rozvojovky.vse.cz [online]. Cit. [19. 3. 2013]. *Demokratická republika Kongo*. Dostupné z: <http://rozvojovky.vse.cz/st-drko.php>.
- rvs.paleontologie.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Česká orientalistická společnost*.

Dostupné z: <http://rvs.paleontologie.cz/spolecnosti/spol-47>.

S

- spa.afrikaonline.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Společnost přátel Afriky*. Dostupné z: <http://www.spa.afrikaonline.cz/>.

T

- tarantula.ruk.cuni.cz [online]. Cit. [9. 5. 2013]. Afrikanistika. Dostupné z: <http://tarantula.ruk.cuni.cz/UBVA-120.html>.

U

- ubva.ff.cuni.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Ústav Blízkého východu a Afriky – Představení katedry*. Dostupné z: <http://ubva.ff.cuni.cz/UBVA-14.html>.
- ustavmezinarodnichvztahu.cz [online]. Cit. [4. 4. 2013]. *Ústav mezinárodních vztahů – O nás*. Dostupné z: <http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/static/kdo-jsme>.

V

- vivaafrika.cz [online]. Cit. [23. 10. 2013]. *Viva Africa*. Dostupné z: <http://www.vivaafrika.cz/hisory>.
- vystavaafrika.cz [online]. Cit. [2.4. 2013]. *Ing. Jiří Hanzelka a Ing. Miroslav Zikmund*. Dostupné z: <http://www.vystavaafrika.cz/legendy/hanzelka-zikmund/zivotopis>.

W

- web.ff.cuni.cz [online]. Cit. [9. 5. 2013]. *Ústav Blízkého východu a Afriky*. Dostupné z: <http://web.ff.cuni.cz/ustavy/ubva/>.

Z

- zemepis.com [online]. Cit. [19. 3. 2013]. *Kolonie Afriky*. Dostupné z: <http://www.zemepis.com/kolonafriky.php>.

III. Rozhovory

- Písemné vyjádření (odpovědi) k dotazníkovým otázkám prof. Magdalény Hauner přijato přes emailovou korespondenci dne 6. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 3. 12. 2017.
- Rozhovor s PhDr. Otakarem Hulcem, CSc. proběhl dne 18. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 23. 10. 2017.
- Rozhovoru s prof. doc. PhDr. Josefem Kandertem, CSc. proběhl dne 13. 1. 2014.
- Písemné vyjádření (odpovědi) k dotazníkovým otázkám PhDr. Vladimíra Klímy, CSc. přijato přes emailovou korespondenci dne 2. 2. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25.10. 2017.
- Rozhovor s prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. proběhl dne 18. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 25. 10. 2017.
- Písemné vyjádření (odpovědi) k dotazníkovým otázkám PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc. přijato přes emailovou korespondenci dne 19. 1. 2014. Údaje zaktualizovány dne 24. 10. 2017.
- Rozhovor s PhDr. Petrem Skalníkem, CSc. proběhl dne 16. 12. 2013. Údaje zaktualizovány dne 5. 11. 2017.
- Písemné vyjádření (odpovědi) k dotazníkovým otázkám doc. PhDr. Petra Zimy, CSc. a osobní rozhovor proběhly dne 27. 2. 2014.

Vzhledem k citlivosti některých údajů a názorů afrikanistů, jsem se rozhodla kompletní rozhovory v diplomové práci nezveřejnit. Učinila jsem se tak s ohledem na přání některých dotazovaných afrikanistů.

Přílohy

Příloha č. 1: Bibliografie a odborné články

prof. Magdaleny Hauner

D.-k.: *A Statistical Analysis of Swahili Morphology*, Charles University, Prague 1969; *Swahili Course*, The British Voluntary Service Overseas, London 1974; *Swahili First Year Undergraduate Course (Language Laboratory Material)*, School of Oriental and African Studies, University of London, London 1976; (spoluaut. J. Innis, L. Moshi & A. Nanji), *A Manual for Teaching Swahili*, Swahili Task Force of the African Language Teachers Association (v tisku).

D.-č./sb.: (spoluaut. M. A. Bryan), A Case of Two Swahili Dialects, Papers on Comparative Bantu, *African Language Studies XIV* (1973): 53-81; A Hundred Years of Swahili Research, *Ba Shiru* 10/2 (1980): 1-20; 'KIUJAMAA'-Notes on Politicized Language, *Studies in African Linguistics*, Supplement 8 (December 1981): 46-50; Teaching Swahili: Intermediate and Advanced Levels, in: *A Workshop on Swahili Instruction*, DeKalb, Northern Illinois University, Illinois 1983: 1-21; Complex Tenses and Style in the Novels of E. Kezilahabi, in: J. Maw & D. Parkin (ed.), *Swahili Language and Society*, Veröffentlichungen der Institut für Afrikanistik und Aegyptologie der Universität Wien 33. Beiträge zur Afrikanistik, Band 23 (1985): 107-125; Swahili: Teaching as a Foreign Language, in: *The International Encyclopaedia on Education*, Vol. 8, Pergamon Press 1985: 4955-4956.

AUDIOVIZUÁLNÍ MATERIÁLY: *Swahili Body Language* [Neverbální komunikace ve svahilštině, videokazeta], Learning Support Services, University of Wisconsin, Madison 1985; *Kijiji cha Kiswahili* [Svahilská vesnice, audionahrávka synchronizovaná s pásmem diapozitivů], Learning Support Services, University of Wisconsin, Madison 1986.²⁰⁶

206 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté*.

Příloha č. 2: Bibliografie a odborné články

PhDr. Otakara Hulce, CSc.

D.- k: *Zvláštní postavení Jižní Rhodesie mezi britskými koloniemi v Africe. (Vývoj v letech 1923-1953)* [nepubl. disertace], OÚ ČSAV, Praha 1965, 429 s.; *Rhodesie*, Praha 1975, 134 s.; (s J. Černým, ed.), *Africana Bohemica. Bibliographia 1918-1988*, Praha 1993, 161 s.; (s M. Mendelem, ed.), *Threefold Wisdom. Islam, Arab World and Africa*, Praha 1993, 266 s.; *Dějiny Jižní Afriky*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1997, 345 s.

D.-č./sb.: Some Aspects of the 1930s Depression in Rhodesia, *The Journal of Modern African Studies* 7 (1969): 95-105; The Influence of the Regime in South Africa on Political and Economic Conditions in Africa, in: *Inter-Relations in Asia and Africa*, Dissertationes orientales 23, Oriental Institute, Prague 1970: 70-80; Joshua Nkomo, *NO* 28 (1973): 149; The Position and Role of Africans in Rhodesian Agriculture, *ArOr* 42 (1974): 18-32; The Concordance and Contradictions of Zambia's Economy and Politics, *ArOr* 48 (1980): 22-33; Some Historical Roots of the Political Situation in South Africa, in: *Non-military Solutions of Conflicts in Africa*, Praha 1991: 71-73; Kult předků u kmenů východní Zambie, *NO* 46 (1991): 261-4; Problems and Positions of Indian Minority in South Africa, in: *Threefold Wisdom. Islam, Arab World and Africa*, Praha 1993: 127-144; Historické zdroje napětí v Jižní Africe, in: *Afrika - osudy kontinentu*, Praha 1993: 57-61; Lydenburské terrakotové hlavy, *NO* 49 (1994): 86-88; Nová Jižní Afrika, *ibid.*: 185-187; Satjágraha v Jižní Africe, *NO* 50 (1995): 377-80; Inkatha v minulosti a současnosti, *NO* 51 (1996): 201-20; The Religious Context in the History of South Africa, *ArOr* 64 (1996), 3: 348-366; (spoluaut. Jan K. Coetzee), Verarbeitung Iangjähriger Haftstrafen in Südafrika, der Tschechoslowakei und der Sowjetunion, *BIOS. Zeitschrift für Biographieforschung und Oral History* 10 (1997), 2: 229-246; (spoluaut. Jan K. Coetzee, Mara Ustinova), The Price of Resistance. Fragments of the Experiences of Survivors of Long-term Political Imprisonment in

afrikanisté a iberoamerikanisté. Praha: Libri. Str. 165 – 166.

South Africa, the Former Czechoslovakia and Russia, *ArOr* **66** (1998), 1: 55-69.²⁰⁷

Příloha č. 3: Bibliografie a odborné články

Prof. Doc. PhDr. Josefa Kanderta, CSc.

D.-k.: *Afrika*, Mladá fronta, Praha 1984, 374 s.; (ed.), Z. Štolovský: *Malířovy toulky západní Afrikou*, Panorama, Praha 1989; *The World of Toys*, Hamlyn, London 1992, 240 s.; (přel.), F. Drimmer: *Lupiči mrtvol, nebožtíci a další duchařské lahůdky*, 1994; *The Culture and Society in South Africa of 1870s and 1880s - Views and Considerations of Dr. Emil Holub*, NM, Praha 1997, 132 s.

D.-č./sb.: Social Stratification of the Zande, in: L. Holý, M. Stuchlík (ed.), *Social Stratification in Tribal Africa*, Academia, Praha 1968: 97-130; Hrnčírství v Nigérii, *NO* **28** (1973): 111-114; Folk Pottery of Nigeria, *Annals of the Náprstek Museum* **7** (1974), 194 s.; Zande, in: H. Claessen, P. Skalník (ed.), *The Early State*, Mouton, The Hague 1978: 511-529; (s O. Kandertovou), Lidová výtvarná kultura: Amerika, Afrika a Oceánie, *Panorama. Zvláštní číslo členského věstníku KPVU* (1979): 97-128; Přehled afrických zemědělských nástrojů k obdělávání půdy, zhotovených z organických materiálů, *Archeologické rozhledy* **33** (1981): 189-198; Holubovy sbírky v Náprstkově muzeu, in: *Afrika - Holice*, Památník E. Holuba v Holicích, Holice 1981: 28-31; Exotické slonovinové řezby 16. a 17. století, *Časopis Národního musea*, Řada historická **154** (1985), 2: 82-91; Kupolovité chaty z Jižní Afriky, in J. Jelínek (ed.), *Sřecha nad hlavou*, Brno 1986: 30-38; Tradition of metal-casting in Eastern Nigeria and Western Cameroon between 1840 and 1940, *Annals of the Náprstek Museum* **17** (1990): 7-110; Příběhy doby snění... Západní Afrika, *Světová literatura* **38** (1993), 3: 62-80, Recentní skupiny lovců a sběračů,

²⁰⁷ Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 205 – 206.

in: A. Křikavová, L. Obuchová (ed.), *Krajina v dějinách člověka*. Zvl. číslo Zpravodaje České orientalistické společnosti, ČOS - Dar Ibn Rushd, Praha 1997: 19-28.

VÝSTAVY: Nigérijská keramika (1971); Argonauti čtyř světových stran (1977); Expozice Afriky (1980); (s E. Heroldem), Africké umění v Československu (1983); Kultura a umění Západní Nigérie (1985); Frank Diaz Escalet (1991); (se S. Novotným), Podoby mytických hrdinů (1992); Africký ornament a tvar (1993); Žena v domácnosti a muž na lovu či naopak (1994); Moderní nigérijské umění (1994); Islám a jeho svět (1995); Minulost afrických válečníků (1997).

L.: Švecová, S.: PhDr. Josef Kandert, CSc. päťdesiatnikom, *Slovenský národopis* 41/1993, 1: 84-85.²⁰⁸

Příloha č. 4: Bibliografie a odborné články

PhDr. Vladimíra Klímy, CSc.

D.-k.: (spoluaut. J. Ortová), *Modern Literatures of Sub-Saharan Countries*, SPN, Praha 1969, 238 s.; *Modern Nigerian Novels*, Academia, Praha 1969, 205 s.; (spoluaut. J. Ortová), *Literature zemí subsaharské Afriky*, SPN, Praha 1970, 150 s.; (spoluaut. J. Ortová), *Modern Literatures of Sub-Saharan Countries*, Univerzita 17. listopadu, Praha 1971, 229 s.; *South African Prose Writing in English*, Academia, Praha 1971, 202 s.; (spoluaut. K. F. Růžička, P. Zima), *Literatura černé Afriky*, Orbis, Praha 1972, 495 s.; (spoluaut. K. Legère, P. Zima), *African Culture and Integration*, Academia, Praha 1976, 172 s.; (spoluaut. K. F. Růžička, P. Zima), *Black Africa. Literature and Language*, Academia, Praha 1976, 310 s.; (spoluaut., s kol.), K. Lacina (ed.), *Integrační a desintegrační tendence v subsaharské Africe*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1979, 213 s.; (spoluaut., s kol.), *Subsaharská Afrika po druhé světové válce*, Orientální

²⁰⁸ Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 237.

ústav ČSAV, Praha 1980, 599 s.; (spoluaut. V. Kubica, A. Wokoun), *Safari za africkou kulturou*, Práce, Praha 1983, 442 s., 142 příl., 2 mp.; *Nigerijská federativní republika*, Svoboda, Praha 1983, 243 s.; *Afriomotivy*, Votobia, Olomouc 2002, 208 s.; *Dobří duchové a démoni*, Argo, Praha 2004, 183 s.; autobiografie *Než spadne klec*, nakladatelství Věra Nosková, Praha 2011, 144 s., ghanský cestopis *Bohům patří úlitba*, nakladatelství Lidové noviny, Praha 2001, 235 s.; *Ghana*, Libri, Praha 2003, 93 s.; *Nigérie*, Libri, Praha 2004, 147 s.

PŘEKLADY: (spolupřekl.) *Zbořené zdi*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2002, 168 s.; *Procházka savanou*, DharmaGaia Kontinenty, Praha 2003, 160s.; Ngugi was Thion'ou: *Zrnko pšenice*, nakladatelství BB art, Praha 2003, 214 s.; Chinua Achebe: *Svět se rozpadá*, nakladatelství BB art, Praha 2003, 166 s.; Wole Soyinka: *Aké: léta dětství*, nakladatelství BB art, Praha 2003, 271 s.; Chimamanda ngozi Adicchieová: *Půl žlutého slunce*, nakladatelství BB art, Praha 2008, 446 s.

D.-č./sb.: Nespoután poddanstvím, *NO 18* (1963): 299-301; Čtvrtstoletí négritude, *NO 19* (1964): 114-116; Senghorův postoj k básnictví, *NO 20* (1965): 138-141; Africká osobnost v literatuře Sierry Leone, *NO 21* (1966): 13-15; Ghanské hlasy, *ibid.:* 181-185; Největší malgašský básník, *ibid.:* 306-307; Trojhvězdí kamerunského románu, *NO 22* (1967): 181-183; Protest jako program, *ibid.:* 278-282; Tutuola's Inspiration, *ArOr 35* (1967): 556-562; Moderní drama v Nigérii, *NO 23* (1968): 11-14; Nová nigerijská poezie, *ibid.:* 26-28; Federace v ohni, *ibid.:* 201-204; Jomo Kenyatta, *ibid.:* 207-209; Mobutuova éra - Konžská demokratická republika v šedesátých letech, *ibid.:* 254-255; První senegalští romanopisci, *ibid.:* 277-279; O konžské lyrice, *ibid.:* 307-308; Abrahamsovy abrahamoviny, *ibid.:* 316-319; Pováleční malgašští básníci, *NO 24* (1969): 260-262; Chinua Achebe's Novels, *Philologica Pragensia 12* (1969), 1: 32-34; Tutuola's Inspiration, in: *The East Under Western Impact*, Academia, Praha 1969: 121-128; Vztah dvou literárních center v černé Africe, *Zprávy ČSO při ČSAV 8* (1970), 1: 72-75; Autorky a hrdinky jihoafrických próz, *NO 25* (1970): 102-103; Négritude dnes, *ibid.:* 178-181; Some Notes on East

African Plays in English, *ArOr* **38** (1970): 481-485; The Grasp of Négritude, *ArOr* **39** (1971): 200-210; Perspektivy africké kultury, *NO* **26** (1971): 37-39; 50 let Cypriana Ekwensiho, *ibid.*: 123-125; O africkém a evropském divadle, *NO* **27** (1972): 105-106; Keňská próza v šedesátých letech, *Svět literatury* **17** (1972), 4: 223-248; Poselství panafricanismu, *NO* **28** (1973): 101-102; Africký spisovatel mezi včerejškem a zítřkem, *NO* **29** (1974): 46-48; Dvě interpretace africké osobnosti, *ibid.*: 92-94; Tropická Afrika: jediná strana ve státě? *ibid.*: 171-174; The Changing Function of the African Author, in: Ortová, J. (ed.), *Problems of Culture Change in Africa*, SPN, Praha 1974: 37-56; The South African Writer's Political Commitment, *ArOr* **42** (1974): 193-199; Senghorův postoj k socialismu, *NO* **30** (1975): 21-23; Černý Mojžíš aneb jak Marcus A. Garvey chtěl vyvést americké černochy do Afriky, *ibid.*: 101-103; Nigerijské drama, *Svět literatury* **20** (1975), 5: 229-256; Towards a Comprehensive Analysis of the African One-Party System, *ArOr* **44** (1976): 195-212; Africké školství a kvalifikace, *NO* **31** (1976): 230-232; Africké sjednocovací snahy, *ibid.*: 274-276; Sierra Leone - hledání krásné prózy, *Světová literatura* **21** (1976), 2: 216-253; Kritické období panafricanismu, *NO* **32** (1977): 28-30; Nyerere o vývoji Tanzanie, *ibid.*: 180-182; Základní rysy négritude, in: *Nacionalismus v národně osvobozeném hnutí afrických a arabských zemí*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1977: 131-197; Kritické poznámky k doktríně tanzanského prezidenta Nyerereho, in: *Teorie nemarxistického socialismu v afrických a arabských zemích*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1977: 505-525; The Progress of Sub-Saharan Poetry, *ArOr* **45** (1977): 193-200; Nová keňská próza (psaná anglicky), *Výběr* (1977), 2: 61; Moderní literatura Mali (Západní Afrika), *ibid.*, 3: 62; Nyerere's Conception of Non-Capitalist Development, *ArOr* **46** (1978): 18-22; African Political Parties: A Case for Classification, *ibid.*: 193-200; Keňa: kudy a kam? *NO* **33** (1978): 4-6; Vojenská vláda a budoucnost Nigérie, *NO* **34** (1979): 6-7; Kulturní determinismus a poznávání Afriky, *ibid.*: 43-44; Nkrumahismus - africká revoluční ideologie, *ibid.*: 68-70; In Battle for Peace: William E. B. Du Bois, *ArOr* **47** (1979): 312-316; Nyerere's Conception of "African

Socialism", in: Muzikář, J. (ed.), *The Most Recent Tendencies in the Socialist Orientation of Various African and Arab Countries*, Dissertationes orientales 41, Academia, Praha 1979: 155-162; Mudrosloví černé Afriky, *NO* 35 (1980): 117-119; První vavříny západoafrickým filmům, *ibid.*: 146-149; Počátky divadla v tropické Africe, *ibid.*: 240-242; První rok Zimbabwe, *ibid.*: 278-279; Hlas větru, hlas trávy. Poezie anglicky píšících černých básníků z Keni, *Světová literatura* 25 (1980), 1: 118-119; "Ne" apartheidu, *ibid.*, 2: 245-246; Policejní pronásledování afrických básníků, *ibid.*, 4: 244-246; Tři etapy v ghanské próze, *Světová literatura* 26 (1981), 3: 151-176; Na řadě je Namibie, *NO* 36 (1981): 1-4; Muhammadových dvě stě dní, *ibid.*: 100-101; Afrika: soumrak idealismu, *ibid.*: 167-168; Ghanské čtvrtstoletí, *ibid.*: 267-268; A Note on Soviet Research in Sub-Saharan Literatures, *ArOr* 49 (1981): 170-172; Soviet Essays on Modern African Literatures, *ibid.*: 354-356; Rhodeská cesta k osvobození, *NO* 37 (1982): 68-71; (s J. Černým), První český příspěvek o Zimbabwe, *ibid.*: 268-271; The Present-day Criticism of African Creative Writing, *ArOr* 51 (1983): 109-115; The Relationship of Culture and Language in Swahili, *ibid.*: 205-210; Zambie a její měď, *NO* 38 (1983): 113-115; Dvacet pět let nezávislosti lidové Guineje, *ibid.*: 193-196; Složitá cesta Horní Volty, *ibid.*: 304-306; Školství v Nigérii, in: *Výchova, vzdělání, školství v rozvojových zemích*, Ústav školských informací, Praha 1983: 41-45; Achebovy variace na černobílých klávesách, *Světová literatura* 28 (1983), 2: 253-255; Vývoj nigerijské literární kritiky, *ibid.*, 6: 250-251; On a ona v keňských románech, *Světová literatura* 29 (1984), 1: 214-235; Sarkastický novelista ze Zimbabwe, *ibid.*, 3: 231-232; Osvobozenecký boj v Nigérii mezi světovými válkami, *NO* 39 (1984): 35-36; Proč vládnou v Nigérii opět vojáci? *ibid.*: 97-99; Libérie - země kaučuku a železa, *ibid.*: 291-293; Kamerunské křižovatky, *NO* 40 (1985): 65-66; Krize zairského autentismu, *ibid.*: 134-135; Socialistický směr vývoje na Madagaskaru, *ibid.*: 261-262; Etnické poměry v Rwandě a Burundi, *ibid.*: 292-294; Internacionalizace čadského konfliktu, *NO* 41 (1986): 74; Revoluční proměny Beninu, *ibid.*: 150; Svahilština v keňské kulturní politice, *ibid.*:

295-296; Gambijský nálezcce životních nejistot, *Svět literatury* 31 (1986): 240-241; Rozmach nigerijského písemnictví, *Světová literatura* 31 (1986), 3: 253-255; Politický zápas senegalské levice, *NO* 42 (1987): 36-37; V popředí zájmu - Afrika, *ibid.*: 174-175; Patrice Lumumba - symbol osvobození, *NO* 43 (1988): 74-76; Začalo to v Akkře, *ibid.*: 97-98; Císařův vzestup a pád, *ibid.*: 165; Kulturní dědictví a víra v Africe, *ibid.*: 300-301; *Afrika a její milovníci* (společný rozhovor s profesorem L. Kropáčkem), Plav 11: s. 2-5 (2015), *Jubilující Otakar Hulec*, Akademický bulletin č.3: s. 27 (2015).²⁰⁹

Příloha č. 5: Bibliografie a odborné články prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc.

D.-k.: *Moderní islám*, I. díl, Praha 1971, 146 s., II. díl, Praha 1972, 238 s.; *Arabsko-český a česko-arabský slovník*, Praha 1972 a další 4 revid. vydání, 530 s.; *Přepis arabských slov v českém, anglickém a francouzském textu / Transcription of Arabic Words in English / Transcription des mots arabes en français*, Praha 1973, 50 s.; (s I. Luttererem a V. Huňáčkem), *Původ zeměpisných jmen*, Praha 1976; (s H. Burdou), *Svahilsko-český a česko-svahilský slovník* Praha 1980, 578 s.; *Duchovní cesty islámu*, Praha 1992, 294 s.; *Islámský fundamentalismus*, Praha 1996, 264 s. *Blízký východ na přelomu tisíciletí*, Praha, Vyšehrad, 1999. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krise*. Praha, Vyšehrad 2002. *Abú Hámíd al-Ghazzálí: Zachránce bloudícího* (překlad). Praha, Vyšehrad 2005. *Súfismus. Dějiny islámské mystiky*. Praha, Vyšehrad 2008.

D.-č./sb.: *The Ethnic Factor in the Sudanese Mahdiya*, *AUC Philologica Orientalia*, 1967: 54-63; *Al-Azhar and the Modern World*, *AUC Philologica Orientalia*, 1969: 35-58; *La limitation des naissances et la pensée juridique*

²⁰⁹ Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 249 – 251. Údaje po roce 1999 doplněny na základě emailové komunikace dne 25.10. 2017.

de l'islam moderne, *AUC Philologica Orientalia*, 1970: 87-97; The Influence of Islam and Arab Thought on Africa South of the Sahara Today, in: *Inter-Relations in Asia and Africa. Dissertationes Orientales*, Vol. 23, Praha 1970: 18-34; Title-Deeds in the Fief System of the Sultanate of Darfur, *AUC Philologica Orientalia*, 1971: 33-50; The Confrontation of Darfur with the Turco-Egyptians under the Viceroyships of Muhammad cAli, cAbbas I and Muhammad Sacid, *AAS VI* (1970): 73-86; Swahili in a Changing Society, in: *Problems of Culture Change. Acta Universitatis XVII Novembris*, Praha 1974: 83-110; Some Frequency Characteristics of Contemporary Stylistic Trends in Swahili, *ArOr 43* (1975), 3: 232-237; Seeking an Explanatory Scheme for the Sociology of the Middle East, *ArOr 43* (1975), 4: 359-363; Main Cultural Factors in the Making of Modern Swahili, *AAS XIII* (1977): 81-97; Nubia from the late 12th century to the Funj conquest in the early 16th century, in: *General History of Africa IV*, UNESCO, University of California Press, 1984, též franc., La Nubie de la fin du XIIe siècle à la conquête par les Funj au début du XVIe siècle, in: *Histoire générale de l'Afrique IV*, UNESCO, Paris 1985, rovněž v portugalské a arabské mutaci a ve zkrácené verzi svahilsky a hausky; Afropessimism and History, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*, Oriental Institute, Prague 1992: 111-120; Concept of Hijra in African Islamic Revolutions, in: Otakar Hulec, Miloš Mendel (ed.), *Threefold Wisdom*, Oriental Institute, Prague 1993: 150-159; Europe and Islam: Changing Perspectives of Neighbourhood, in: *International Symposium Christianity - Judaism - Islam*, Praha 1994: 126-131; Les musulmans de la République Tcheque, *El Kalima* (Bruxelles), Oct. 1994: 2-13; Fifty Years of Swahili Studies in Prague, *ArOr 62* (1994), 4: 365-368; Duchovní svět islámu. Islám a Evropa, in: *Islám a jeho svět*, Brno 1995: 10-25 a 94-105; Alois Musil on Islam, *ArOr 63* (1995), 4: 401-409; Žena v islámské kultuře. *Religio 2* (1996): 157-165; Tasyis and Tadyin. Semantic Reflections on Political Islam, in: *Zafarname. Memorial Volume of Felix Tauer*, Praha 1996: 185-196; Les Ifrandj dans les sources arabes, in: M. Rouche (ed.), *Clovis, histoire et mémoire*, Paris, Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, 1997,

s. 461-472; Some Remarks on Swahili Proverbs, *ArOr* 65 (1997), 4: 323-330; Islám očima křesťanské teologie, *Souvislosti* 3-4 (1997): 115-126.²¹⁰

Příloha č. 6: Bibliografie a odborné články

PhDr. Zdeňka Poláčka, CSc.

D.-k.: *Etiopie*, Svoboda, Praha 1981, 227 s.; (s J. Filipem a kol.), *Etiopie*, Institut zahraničního obchodu/ČTK - Pressfoto, Praha 1981, 174 s.; Somálská demokratická republika. Džibutská republika, in: Pantůčková, J. a kol., *Střední a východní Afrika*, Institut zahraničního obchodu/ ČTK - Pressfoto, Praha 1989: 379-403, 457-470; (s M. Azzänäm a T. Täsfayem), *A Concise Sociopolitical Dictionary: English-Amharic*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1990, 512 s., *Moudrost Etiopie: Amharská přísloví*, Nakladatelství Pavel Mevart, Červený Kostelec 2008: 111 s. (spoluautorem P. Mikeš).

PŘEKLADY: Henoah [z klasické etiopštiny a poznámky], in: *Knihy tajemství a moudrosti I. Mimobiblické židovské spisy: Pseudepigrafy*, Vyšehrad, Praha 1995: 81-184.

D.-č./sb.: Some Problems of Tense and Aspect in Amharic, *ArOr* 40 (1972), 3: 206-237; A Diachronic Analysis of Amharic Vocabulary on the Basis of V. R. Prutký's Manuscript, *ArOr* 44 (1976), 1: 28-42; Vznik samostatného Somálska a vývoj pansomalismu, *ČSČH* 30 (1982), 1: 7-18; Etnické procesy v subsaharské Africe, *NO* 38 (1983), 3: 86-87; The Ethnic and Religious Factors and Their Exploitation by Italian Fascism in the Preparation and Realization of the Colonial Conquest of Ethiopia, in: *Fascism and Developing Countries*, Oriental Institute, Prague 1985: 77-85; Roh Afriky v letech 1941-1960, in: *Nejnovější dějiny Afriky*, Svoboda, Praha 1987: 204-220, 547-549; Etnická, jazyková a náboženská politika v Etiopii

²¹⁰ Zpracováno z: Filipský, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 278 – 279. Zaktualizováno dne 25. 10. 2017.

za císařství a v porevolučním období, in: *Etnický faktor v politickém životě soudobé Afriky*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1987: 76-89; Some Theoretical Questions of Political and Social Terminology in Amharic, in: *Proceedings of the International Seminar on Terminology*, The Academy of Ethiopian Languages, Addis Ababa 1987: 33-36; International Elements in Amharic Political and Social Terminology, *ArOr* 56 (1988): 105-109; Functional Sentence Perspective in Amharic: Preliminary Notes, in: *Proceedings of the Eighth International Conference of Ethiopian Studies*, Vol. 2, Institute of Ethiopian Studies - Addis Ababa University, Addis Ababa 1989: 561-565; Several Notes on Text Connectors in Amharic, in: *Semitic Studies: In honour of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday*, Vol. II, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1991: 1226-1232; Several Notes on the Term-formative Processes in Present-day Amharic, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex pede pontis. Papers presented on the occasion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, Prague 1992: 224-233; Africká léta Arthura Rimbauda, *NO* 47 (1992), 3: 79-81; Etiopská ortodoxní církev I-II, *NO* 48 (1993), 6: 163-167; 7: 202-206; Several Notes on Amharic Syntactically-formed Adjectives, in: *New Trends in Ethiopian Studies. Papers of the 12th International Conference of Ethiopian Studies*, Vol. I. The Red Sea Press, Lawrenceville 1994: 1282-1293; An Attempt at Systematizing Amharic Linguistic Terminology, in: *Proceedings of the Eleventh International Conference of Ethiopian Studies*, Vol. I. Institute of Ethiopian Studies - Addis Ababa University, Addis Ababa 1994: 665-683; Amharic Lexicography and the Dynamics of Sociopolitical Terminology, in: Kachru, B. B. & Kahane, H. (ed.), *Culture, Ideologies, and the Dictionary. Studies in Honor of Ladislav Zgusta*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1995: 393-399; Eritrea: Nesnadná cesta k samostatnosti, *NO* 50 (1995), 2: 41-44; Falašové - věrní vyznavači judaismu, *NO* 50 (1995), 8: 297-300.²¹¹

211 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 393. Údaje po roce 1999 doplněny na základě emailové komunikace dne 24. 10. 2017.

Příloha č. 7: Bibliografie a odborné články

PhDr. Petra Skalníka, CSc.

D.-k.: (spoluaut., koed., s H. J. M. Claessenem), *The Early State*, Mouton, The Hague 1978; (spoluaut., koed., s H. J. M. Claessenem), *The Study of the State*, Mouton, The Hague 1981; (spoluaut., koed.), *Outwitting the State*, Transaction, New Brunswick 1989; (spoluaut., koed., s R. J. Thorntonem), *The Early Writings of Bronislaw Malinowski*, Cambridge University Press, Cambridge 1993.

D.-č./sb.: (s T. Pokorou), The beginning of the discussion about the Asiatic mode of production in the U. S. S. R. and the People's Republic of China, *Eirene* 5 (1966): 179-187; (s J. Muzikářem), Afrikanistika v Československu, *Narody Azii i Afriki* 1967/1: 229-231; African Studies in Czechoslovakia: achievements and perspectives, *African Studies Bulletin* 12 (1969), 2: 213-222; Monarchies within republics: early Voltaic states in the twentieth century, *AAS* 11 (1975): 177-193; Can the traditional become modern? (Early Voltaic states since the colonial conquest), in: J. Ortová (ed.), *Problems of Culture Change in Africa*, University of 17th November, Prague 1975: 111-130; The dynamics of early state development in the Voltaic area, in: S. L. Seaton, H. J. M. Claessen (ed.), *Political Anthropology. The State of the Art*, Mouton, The Hague, Paris, New York 1979: 197-213; The role of the state in the dismantling of Ghanaian rural economy, *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 19 (1981): 177-188; Questioning the concept of the state in indigenous Africa, *Social Dynamics* (Cape Town) 9 (1983), 2: 11-28; Chieftaincy and the state. The dragging history of the Nanumba-Konkomba conflict, *Ghana Newsletter* (Nijmegen) 1985/17: 4-22, též v holandské verzi, *Ghana Nieuwsbrief*; Nanumba chieftaincy facing the Ghanaian state and Konkomba "tribesmen": an interpretation of the Nanumba-Konkomba war, in: W. van Binsbergen, F. Reyntjens, G. Hesselings (ed.), *State and Local Community in Africa*, CEDAF/ASDOC, Brussels 1986: 89-109; On the inadequacy of the concept of "traditional state" (illustrated

by ethnographic material on Nanun, Ghana), *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 25 & 26 (1987): 301-325; Tribe as colonial category, in: E. Boonzaiere, J. Sharp (ed.), *South African Keywords. The Uses and Abuses of Political Concepts*, David Philip, Cape Town 1988: 68-78; URSS - Afrique du Sud: les 'théories' de l'etnos, *Cahiers d'Etudes Africaines* 110 (1988): 157-176; Soviet *etnografija* and the national(ities) question, *Cahiers du monde russe et soviétique* (Paris) 31 (1990), 2-3: 183-191; (spoluaut. Pierre Hugo, Emile Boonzaier, Robert Thornton, Martin West, Robert Gordon, Michael Whisson), Waiting: The Whites of South Africa, in: P. Hugo (ed.), *Truth be in the Field. Social Science Research in Southern Africa*, UNISA, Pretoria 1990: 328-353; Lihir society on the eve of gold mine operations. A long term project for urgent anthropological research in Papua New Guinea, *Bulletin of the International Committee on Urgent Anthropological and Ethnological Research* (Vienna), No. 32-33 (1991): 9-36; Sovietská etnografia a národnostná otázka, *Slovenský národopis* 39 (1991), 1: 26-31; Malinowski on war, nationalism and the state, in: S. Bonk (ed.), *Ideen zu einer Integralen Anthropologie* (Festschrift for K. Mácha), BB Verlag, Munich 1991: 545-569; Some remarks on current developments in Southern Africa, in: *International Symposium on Non-Military Solution of Conflicts in Africa*, Oriental Institute, Prague 1991: 27-29; Economic parameters of an archaic polity: Nanun, Northern Ghana, in: Hermine de Soto (ed.), *Culture and Contradiction. Dialectics of Wealth, Power, and Symbol* (Festschrift for Aidan Southall), Mellen Research University Press, San Francisco 1992: 193-199; Rawlings' "revolution" in Ghana: countrywide and district levels, *AAS* (n. s.) 1 (1992), 2: 66-72; Malinowski, la guerre, le nationalisme et l'état, *Gradhiva. Revue d'histoire et d'archives de l'anthropologie* (Paris), 1993, No. 13: 3-19; On the impossibility of doing fieldwork (an anthropologist's experience from South Africa), in: O. Hulec, M. Mendel (ed.), *Threefold Wisdom. Islam, the Arab World and Africa. Papers in Honour of Ivan Hrbek*, Oriental Institute, Praha 1993: 217-229; Controlled authority versus undisguised power: in Africa indigenous institutions counterbalance the modern state, in: M. A. van Bakel,

J. G. Oosten (ed.), *The Dynamics of the Early State Paradigm*, ISOR, Utrecht 1995: 53-67; Ideological and symbolic authority: political culture in Nanun, Northern Ghana, in: Henri J. M. Claessen, Jarich Oosten (ed.) *Ideology in the Formation of the Early States*, Brill, Leiden 1996: 64-74; Power symbolism and political culture in Nanun, Northern Ghana, in: P. Zemánek (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures. Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Prague 1996: 545-555; Authority versus power: democracy in Africa must include original African institutions, *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 37-38 (1996): 109-121; Sociálna antropológia a etnológia v Južnej Afrike, *Etnologické rozpravy* 5 (1998): 129-143.²¹²

Příloha č. 8: Bibliografie a odborné články

doc. PhDr. Petra Zimy, CSc.

KNIHY A VÝZKUMNÉ PUBLIKACE

1. *Otázka dynamického přízvuku*. Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1956, 17: 199-208, 2. *Hláska ř v českém systému znělostní asimilace*. Universitas Carolina, Sborník slavistických prací k IV. Mezinárodnímu sjezdu slavistů, Praha 1958, 36-43 str., 3. *K otázce zjišťování stability ve spisovné výslovnosti*. Naše řeč, Academia, Praha 1958, 41: 195-200, 4. *K otázce mluvního tempa*. Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1959, 20: 96-117, 5. *Výslovnost slova kosmický* (spolu s Milanem Romportlem). Naše řeč, Academia, Praha 1959, 42: 191-192, 6. *Some Introductory Remarks on the Language Situation in West Africa*. Oriental Institute, Prague 1962, 13 pp., 7. *Some remarks on loan-words in modern Hausa*. Archív Orientální, Academia, Praha 1964, 32: 522-528, 8. *Some Remarks on the Study of the West African Languages in Diaspora*. Paper presented at the 3rd West African Languages Congress, Accra, March 1965, 6 pp., 9. *On the function*

212 Zpracováno z: Filipický, Jan a kol.. 1999. *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri. Str. 437 – 438.

of tones in African languages. Travaux linguistiques de Prague, Academia, Praha 1966, 2: 151-156, **10.** *K obecným otázkám komunikace v multilingvních oblastech.* Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1966, 27: 16-23, **11.** *On syntactic alternation of verbal forms in Hausa.* Mitteilungen des Seminars f. Orientf. Akademie-Verlag, Berlin 1967, 13: 188-198, **12.** *Stratifikatsiya i razlitchnye tipi yazikovikh kontaktov v Zapadnoy Afrike.* *Stratification and different types of language contacts in West Africa.* Yazikistran Asii i Afriki, Language of the countries of Africa and Asia, In Russia, L. B. Nikolskiy, ed., Nauka, Moskva 1967, 174-182 str., **14.** *Hausa in West Africa: Remarks on Contemporary Role and Functions.* Language Problems of the Developing Nations. Joshua Fishman and C. A. Fergusons, Eds., J. Wiley, New York 1968, 365-377 str., **15.** *A contribution on the analysis of the verbal forms in a WNW Hausa dialect.* Archiv orientální, Academia, Praha 1969, 37: 199-213, **16.** *Sur les possibilités et les limites de l'approche sociolinguistique dans la dialectologie africaine.* Proceeding of the International Congress of Sociolinguistics, Instituto Luigi Sturzo, Rome 1969, p. 881-893, **17.** *Language, Script and Vernacular Literature in West Africa.* African Language Review, London 1969, 8: 212-224, **18.** *Quelques remarques sur le vocalisme d'un parler haoussa du Niger.* Acta Universitatis Carolinae-Philologica, Phonetica Pragensia, Prague 1970, 2: 75-82, **19.** *Le probleme de la classification nominale dans les langues africaines.* Archiv orientální, Academia, Prague 1970, 37: 332-347, **20.** *Area and method in linguistic analysis.* Folia Linguistica, Mouton, Den Haag 1971, 9: 1-11, **21.** *Some problems of word-order and grammar in Hausa.* Afrikanische Sprachen und Kulturen-ein Querschnitt. L. Gerhardt, N. Cyffer, H. Meyer-Bahlburg, E. Wolff, eds.. Hamburg 1971, p. 211-223, **22.** *Problems of Categories and Word Classes in Hausa: The Paradigm of Case.* Academia, Praha 1972, 112 pp., **23.** *Hauština.* SPN, Praha 1973, 421 pp., **24.** *Remarques sur le consonantisme d'un parler haoussa du Niger.* Acta Universitatis Carolinae-Philologica 2, Phonetica Pragensia, Prague 1974, 4: 122-133, **25.** *Final vowel duration of grade 6 verbs in Hausa.* Asian and African Studies, Veda, Bratislava 1974, 10: 49-59, **26.** *Is*

a general typology of language standardisation feasible. Acta Universitatis Carolinae-Philologica 5, Linguistica Generalia, Prague 1974, 1: 125-134, **27.** *Jazykový text a jazykový informant.* Slovo a slovesnost. Academia, Praha 1974, 36: 185-192, **28.** *The role of linguistics in a literacy campaign in Africa.* Archiv orientální, Academia, Praha 1975, 43: 178-184, **29.** *African linguistics becomes of age.* Archiv orientální, Academia, Praha 1975, 43 str., **30.** *Research in the territorial and social stratification on African languages: Hausa and Songhay.* Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung, Akademie, Berlin 1975, 28: 311-323, **31.** *Black Africa: Literature and Language* (společně s V. Klíma a K. F. Růžička). Academia, Praha 1976, 310 pp., **32.** *Language Internation in Sub-Saharan Africa.* African Culture and Integration. Academia, Prague 1976, 36: 82-152, **33.** *The Hausa aspect system: problems of morphophonological and morphotonological reconstruction in Chadic.* Acta Universitatis Carolinae-Philologica 1, Phonetica Pragensia, Prague 1976, 5: 133-142, **34.** *Lingua Franca: is a grammatical reduction and interference from other languages universal?* Acta Universitatis Carolinae-Philologica 5, Linguistica Generalia, Prague 1977, 3: 137-145, **35.** *African language structures.* Asian and African Studies, Veda, Bratislava 1977, 13: 173-180, **36.** *Recent progress in Mande linguistics.* Archiv orientální, Academia, Praha 1977, 45: 161-164, **37.** *K vztahu jazyka a kultury.* Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1978, 39: 339-343, **38.** *Comparative and typological data in context – genitive in Hausa and in Swahili – Similarities and contrasts.* Acta Universitatis Carolinae-Philologica 1, Linguistica Generalia, Prague 1978, 4: 133-138, **39.** *On new methods of sociolinguistics description.* Archiv orientální, Academia, Praha 1978, 46: 272-276, **40.** *Czarna Afryka: Literatura i język.* Ossolineum, Wrocław 1980. A Polish translation of No 73, **41.** *Jazyk jako most a propast* (spolu s O. Švarným a J. Skácelem). Mladá fronta, Praha 1982, 245 pp., **42.** *The creolization of African language systems: the case of Hausa in Salaga.* S. Brauner and N. V. Okhotina, eds., Akademie-Verlag, Berlin 1982, 269-284 str., **43.** *Substrát, pidžin a kreol: k míře možného zobecnění.* Slovo

a slovesnost, Academia, Praha 1983, 44: 199-206, **44**. *Jazyk mezi lidmi* (spolu s J. Skácelem a V Řezníčkem). Profil, Ostrava 1982, 205 pp., **45**. *K metodice popisu jazyků světa*. Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1985, 46: 130-137, **46**. *New text – based works on Swahili*. Archiv orientální, Academia, Praha 1985, 53: 262-265, **47**. *Hausa, Songhay, and West African tenses*. Zeitschrift fuer Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung, Akademie, Berlín 1986, 39: 582-594, **48**. *The stabilizers and personal pronouns in Dendi-Songhay*. Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1986, 22: 33-42, **49**. *Language texts and language informants*. In: J. Nekvapil and J. Chloupek, eds., Reader in Czech Sociolinguistics. Academia, Praha 1986, 305-320 str., **50**. *K třídění jazyků Afriky*. Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1987, 48: 140-154, **51**. *Noter sur le dynamisme du systeme verbal dans un dialecte haoussa du Niger*. Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1988, 23: 149-157, **52**. *K voprosu o songajskikh dialektach*. Nauka, Moskva 1988, 49-58 str., **53**. *Labiovelar stops in the Djougou dialect of Songhay*. Acta Universitatis Carolinae-Philologica 3, Phonetica Pragensia, Prague 1988, 7: 97-103, **54**. *Songhay, Hausa and Chadic: Preliminary notes on lexical affinities*. Akademie, Verlag-Berlín 1988, 185-192 str., **55**. *The verbal forms in southern Dendi dialects of Songhay*. Acta Universitatis Carolinae-Philologica 1, Linguistica Generalia, Prague 1989, 157-171 str., **56**. *Are there empirically based universal features of creolisation?* Philologica Pragensia, Academia, Praha 1989, 32: 152-162, **57**. *Les langues mandé le songhay et les langues tchadiques-ou en sommes-nous apres Greenberg et Lacroix*. Mandenkan, Paris 1989, No 18: 97-115, **58**. *Světém jazyků* (spolu s A. Klégrem ad.). Albatros, Praha 1989, 522 pp., **59**. *Common Chadic lexemes and Songhay. New frontier or the status quo plus interference*. Archiv orientální, Academia, Praha 1990, 58: 50-59, **60**. *Is there an empirically based theory of creolisation*. Proceeding of the 14th Intern. Congress of Linguists. Akademie-Verlag, Berlin 1990, p. 1570-1573, **61**. *Problemes du centre et de la périphérie dans la dialectologie du songhay et du hawsa*. Travaux du Cercle Linguistique de Nice 12, Nice 1990, 12: 25-

31, **62** *Le probleme des formes verbales dites 'relatives' et tchadique. Etudes tchadiques (La Phrase Complexe)*. Jungrathmayr, H., Tourneux, H. (eds.), Geuthner, Paris 1991, pp. 15-26, **63**. *New comparative data from the periphery of African language families*. Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1991, 26: 183-191, **64**. *The role of Songhay for new trends in diachronic linguistics*. Journal of African languages and Linguistics, Berlin 1992, 13: 87-95, **65**. *Dendi-Songhay et hawsa: interférence et isomorphisme lexical*. Linguistique Africaine, Paris 1993, No. 2, p. 95-114, **66**. *Contemporary Dialectology as a Tool of Language Classification in Africa: The Case of Songhay* (spolu s Robertem Nicolai). Archiv orientální, Academia, Praha 1993, 61: 179-194, **67**. *Deuxieme Table Ronde Internationale de Réseau Diffusion lexicale en zone sahel-saharienne* (spolu s Boušková, St. a Urbanová, J., eds.). Prague 1993, 23-28 str., **68**. *Language, Space and Time: Introductory Remarks on Universals and Particulars, vs. Disciplinary and Transdisciplinary*. In: Deuxieme Table Ronde Internationale de Réseau Diffusion lexicale en zone sahel-saharienne. Reports of the Center for Theoretical Study, Charles University, Prague 1994, p. 55-56, **69**. *Quelques remarques concernant le "Sprach-Bund" et le "Dialekt-Bund" en zone sahel-saharienne*. In: Deuxieme Table Ronde Internationale de Réseau Diffusion lexicale en zone sahel-saharienne. Reports of the Center for Theoretical Study, Charles University, Prague 1994, p. 76-84, **70**. *Deuxieme Table Ronde Internationale de Réseau Diffusion lexicale en zone sahel-saharienne* (spolu s Boušková, St. a Urbanová, J., eds.). Prague 1993, 23-28 str. Research Reports of the Center for Theoretical Study, Charles University, Prague 1994, CTS 94-105, **71**. *Lexique Dendi (Songhay)*. Westafrikanische Studien, Frankfurter Beiträge zur Sprach und Kulturgeschichte, Herausgegeben von H. Jungrathmayr und Norbert Cyffer, Band 4, 321 pp.; Ruediger Koeppel Verlag, Koelln 1994, **72**. *Hausa Lexicography at the Age of Computers*. Afrika und Uebersee, Hamburg 1994, 77: 81-89, **73**. *Time in Languages* (spolu s Boušková, St., Urbanová, J., and Tax, Vlad., eds.) Research Reports of the Center for Theoretical Study, Charles University,

Prague 1995, CTS 95-106, **74**. *Introductory Remarks*. In: Time in Languages, No 167. Research Reports of the Center for Theoretical Study, Charles University, Prague 1995, **75**. *Quelques notes de retrospective*. In: Space in Languages, Center for Theoretical Studies, CTS 96-104 ,Praha 1995, p. 1-2, **76**. *Les relations multidimensionnelles de la langue et de l'espace en tant que phénomènes stratifiés: exemples de l'orientation géographique cardinale dans les complexes dialectaux du haoussa et du Songhay*. Space in Languages, CTS, Praha 1996, p. 96-14, 160-162, **77**. *Zu dem heutigen Stand und zu den Aufgaben der Erforschung der Songhay-Dialekte*. *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. Memorial Volume of Karel Petrůček. UK, Praha 1996, 659-664 str., **78**. *On the Interplay on Internal (Genetic) and External (Areal) Factors in the Lexical Diffusion within the Sahel- Sahara Belt*. *Langues et Contacts de Langues en Zone Saharo-Saharaine: 3e. Table Ronde du Réseau Diffusion Lexicale*. Atti a cura di Sergio Baldi. Napoli 1997, 189-202 str., **79**. *Nomsde poissons en hawsa: problemes methodologiques*. Publication de la Faculté des Lettres, Arts et Sciences Humaines, Université de Nice-Sophia Antipolis. S. Mellet (Ed.) 1997, 407-423 str., **80**. *Songhay* (spolu s Robertem Nicolai). *Languages of the World*, No 116, Lincom Europe, Muenchen 1997, 52 pp., **81**. *Hawsa. Etat du recherche, analyse de quelques unités lexicales*. *Travaux du Cercle Linguistique de Nice*, 1997, 19: 169-189, **82**. *Language and Location in Space and Time*. Lincom Europa, Muenchen 1998, Newcastle, 172 str., **83**. *Stabilizers Expressing Existence, Identification and Localization in African Languages and Their Role in the Dynamics of Their Systems*. In: *Language and Location in Space and Time*. Lincom Europa, Muenchen 1998, Newcastle, pp. 131-149, **84**. *Komunikace a komunita*. SOFIS – UK IZV, Praha 1999, pp. 212, **85**. *Komunikace a komunita*. *Stat' ve sb. č. 181*, Praha 2000, 149-193 str., **86**. *Areal and Genetic Factors in Language Classification and Description: Africa South of the Sahara*. Lincom Europa, Munchen 2000, Lincom Studies in African Linguistics Vol. 47, **87**. *Areal and Genetic Factors in Language Classification and Description*. In: *Areal and Genetic Factors in*

Language Classification and Description: Africa South of the Sahara. Lincom Europa, Munchen 2001, Lincom Studies in African Linguistics Vol. 47, p. 2-4, **88. Hausa – a genetically related branch of dialects within Chadic cum cluster of post-creole areal varieties.** In: Areal and Genetic Factors in Language Classification and Description: Africa South of the Sahara. Lincom Europa, Munchen 2001, Lincom Studies in African Linguistics Vol. 47., p. 146-162, **89. Créolisations, interferences et problemes de la classification des dialects dans le domaine hawsa** (spolu s R. Nicolai). In: Leçons d'Afrique. Louvain, Paris 2001, Peeters, p. 239-252, **90. Lexical and Structural Diffusion** (spolu s Robertem Nicolai a Petrem Zimou). Publications de la Faculté des Lettres, Arts et Sciences Humaines de Nice et de la Faculté des Etudes Humaines, Université Charles de Prague, 2002, p. 314, **91. Introductory Notes** (spolu s R. Nicolai). In: No 188, 2002, p. 5-7, **92. Hausa TAM markers analyzed in their dialectal, genetic and areal contexts: interplay of internal and external factors.** In: No 188, 2002, 265-281 str., **93. Remarks on segmentation and taxonomy of selected plant names in the Sahel: digitaria-millet, some Hausa and related data** (spolu s Jan Jeník a dalšími devíti autory). In: No 188, 2002, 305-314 str., **94. Dynamics of Systems. Lexical Diffusion, Language Contacts and Creolisation in West Africa** (spolu s P., Jeník, J.a Tax, Vlad., eds.). Sofis, Prague 2003, 196 pp., **95. Lexical Diffusion. Areal Interference and Dynamics of Language Systems.** 2003, In: No 192, 8-16 str., **96. The Lexical Diffusions and Taxonomy of Plant Names in Hausa; its Dialects and its Areal Language Contacts: the Gramineae** (spolu s Jan Jeník a dalšími deseti autory). In: No 192, 2003, 54-116 str., **97. Le dynamisme de la diffusion lexicale des zoonymes dans le Sahel: le cas du hawsa et de ses voisins** (spolu s Antonín Lelek). In: No 122, 2003, 117-144 str., **98. Focus and Focality as a Grammatical Category in the Languages of West Africa.** In: Ernisch, S., Focus and Topic in Africa. Koeppel, Koeln 2005, FAB 18: 177-91, **99. Sprachbund in the West African Sahel** (spolu s Caron, B.). Peeters, Louvain-Paris 2006, pp. 237, **100. Foreword** (spolu s Caron, B.). In: No 197, 2006, 9-13 str., **101. Sprachbund in the West African Sahel:**

African and General Linguistics. A Mutual Challenge 2006. No 197: 15-22, **102. TAM Verbal Paradigms in the West African Sahel as Areal (Sprachbund), Genetic and Sociolinguistic Features (Where Are We 75 Years after Klingenheben?), 2006, No 197: 221-237, **103. Africa's role and share in the way from oracy to literacy: one way or return ticket for not yet fully globalized cultures?** Koeppe, Koeln 2009, 361-368 pp., **104. The Verb and Related Areal Features in West Africa.** Lincom Studies in African Linguistics, Muenchen 2009, No 202: 1-9, **105. Areal Features and Their Limits.** 2009, No 202: 1-9, **106. The Mutual Interplay of the Hausa Verbal Categories Expressed in the SP plus VC Complexes.** 2009, NO 202: 307-354, **107. Songhay verbal negation in its dialectal and areal context** (N. Cyffer, E. Ebermannn and G. Ziegelmaye, eds.). In: *Negation Patterns in West African Languages and Beyond.* Amsterdam, Philadelphia 2009, pp. 93-106, **108. Oracy and Literacy. Their Autonomy and Complementation in Language Communication** (spolu s R. Síbrt a V. Tax, Eds.). Lincom Studies in Communication Vol. 07, Muenchen 2010, 312 pp., **109. Continuity and Discontinuity of Contacts in Communication.** 2010, No 206: 3-28, **110. Continuity and Discontinuity of Oracy and Literacy in West Africa** (spolu s T. Bearth), 2010, No 206: 136-177, **111. Hausa Between Oracy and the Digraphia of Literacy.** 2010, No 206: 284-312, **112. Sprachbund and lingua as dynamics features. DA-NDA beyond Hausa. In. Aspects of CO-and Subordination. Case Studies from African, Slavonic and Turkic Languages.** Koeppe, Koeln 2010, pp. 79-100.**

PŘEKLADY, KOMENTÁŘE A PŘÍSPĚVKY

1. *Jorubové vyprávějí.* Nový orient, Academia, Praha 1960, 15: 54,
2. *Jorubská přísloví.* Nový orient, Academi, Praha 1960, 15: 76,
3. *Nigérie bude nezávislá.* Nový orient, Academia, Praha 1960, 15: 129-131,
4. *The sun and the moon.* New orient Bi-Monthly, Academi, Praha 1960, 1: 14,
5. *Jak se mluví v nových státech západní Afriky.* Nový orient, Academia, Praha 1961, 16: 141-142,
6. *O dvou chytrácích.* Nový orient, Academi,

Praha 1961, 16: 126-127, **7.** *The Story of two clever fellows.* New orient Bi-Monthly, Academia, Praha 1961, 1: 18, **8.** *Několik poznámek o jazycích ve školách Západní Afriky.* Cizí jazyky ve škole, SPN, Praha 1963, 7: 449-452, **9.** *Dlouhá cesta.* Nový orient, Academia, Praha 1963, 18: 204-206, **10.** *K otázkám jazykové politiky v Africe jižně od Sahary.* Vesmír, academi, Praha 1963, 42: 43-47, **11.** *Chinua Achebe, Již nikdy klid.* SNKLHU, Praha 1964, 137-141 str., **12.** *Koexistenci k africké jednotě.* Nový orient, Academia, Praha 1964, 19: 246-247, **13.** *Afrikanistika v sousedním Polsku.* Nový orient, Academia, Praha 1964, 19: 263, **14.** *Amos Tutuola, Piják palmového vína* (spolu s V. Klímou). SNKLHU, Praha 1966, **15.** *Tamtamy dosud zní.* Orbis, Praha 1966, **16.** *Doba a jazyky Západní Afriky.* Nový orient, Academia, Praha 1967, 20: 28-30, **17.** *Jazyk, písmo a literatura v černé Africe.* Nový orient, Academia, Praha 1968, 23: 116-119, **18.** *Zdroje literatur Západní Afriky v domácích jazycích.* Nový orient, Academia, Praha 1968, 23: 309-311, **19.** *Tam-tami do sich tchas zvutchat.* Nauka. Moskva 1971. A Russian translation of No 31., **20.** *Literatury černé Afriky* (spolu s V. Klímou a K. F. Růžičkou). Orbis, Praha 1972, 495 pp., **21.** *K. F. Růžička.* Archiv orientální, Academia, Praha 1973, 40: 1-4, **22.** *Jazyková otázka v africké politice.* Nový orient, Academia, Praha 1975, 30: 115-119, **23.** *Afrika v životě a v dnešní škole.* Nový orient, Academia, Praha 1975, 30: 71-75, **24.** *G. R. Hagan, Výplata.* Nový orient, Academia, Praha 1975, 30: 219-220, **25.** *Místo jazyka v kontextu lidského faktoru pomoci rozvojovým zemím.* Zprávy ČSO 14, 1977, No 2, **26.** *Klasifikace jazyků světa.* Doslov ke knize N. N. Čeboksarov: *Národy rasy a kultury.* Mladá fronta, Praha 1977, 213-222 str., **27.** *Jazyky národů Afriky, Asie a Oceánie.* P. Zima a V. Krupa, eds., SAK, Praha 1977, pp. 261, **28.** *Goetz Richter, Lvi přicházejí,* revize překladu a poznámky, Albatros, Praha 1978., **29.** *Dobrodružství je mrtvo, ať žije nové dobrodružství ...* Doslov ke knize Fr. Flose: *Z pralesu Konga.* Albatros, Praha 1978, 57-63 str., **30.** *O odlišnostech jazyků evropských a orientálních* (spolu s O. Švarným). Nový orient, Academia, Praha 1982, 37: 85-5, 109-111, **31.** *Na rysí stezce.* Místo doslovu ke knize I. M. Pařízka: *Jezero Manyara.* Albatros, Praha 1984, 42-

48 str., **32.** *New concepts in syntax. Úvod.* PUP, Praha 1985, 1-4 str., **33.** *Hranice pomyslné i skutečné. Místo doslovu ke knize I. M. Pařízka: Prales leopardů.* Albatros, Praha 1985, 43-48 str., **34.** *Černá Afrika literaturajazyk.* Kmen. No 25. 1988. p. 9., **35.** *In Memoriam – Karel Petráček.* Afrika und Uebersee. Hamburg 1988, 71: 1-3, **36.** *Zákruty africké společenské komunikace.* Nový orient, Academia, Praha 1988, 43: 271-3, 302-304, **37.** *Dekolonizace v myšlení a dorozumívání v Africe.* Světová literatura, Odeon, Praha 1989, No 2: 225-234, **38.** *Zákruty africké sociální komunikace III..* Nový orient, Academia, Praha 1989, 44: 242-244, **39.** *Afriko, quo vadis.* Lidové noviny 17.2. 1990, p. 2, **40.** *K naivitě a racionalitě ve vědě a v ČSAV.* Lidové noviny, 28.6. 1990, p. 4, **41.** *Tamtamy smutně bijí.* Lidové noviny, 4.6. 1991, **42.** *Project de recherches sur les Phénomènes de Constitution et de Transformation des Langues en Zone Sahelo-Saharienne.* Reports on Activities, Center for Theoretical Studies, Charles University, Prague, 5.5. 1992, pp. 5, **43.** *Debaty o novém jazykovém zákonu ve Francii.* Vesmír, Academia, Praha 1994, 73: 416-417, **44.** *Jazyk, národ a stát v Africe.* Vesmír, Academia, Praha 1995, 74: 4, 208-210, **45.** *O záludnostech klasifikace jazyků.* Vesmír, Academia, Praha 1998, 5: 267-269, **46.** *Amos Tutuola, Piják palmového vína* (překlad spolu s V. Klímou). Dauphin, Praha 1998, 138 str., **47.** *Opravdu mizí jazyková různost?* Lidové noviny-Věda, 19.8. 2000 (č. 193), 17 str..

RECENZE

1. Bertil Malmberg, *La phonétique* (Paris 1954). Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1958, 19: 71-73, **2.** R. G. Armstrong, *Yoruba Numerals* (Ibadan 1962). Archiv orientální, Academia, Praha 164, 32: 481-482, **3.** *Actes du Second Colloque International de Linguistique negro-africaine* (Dakar). Archiv orientální, Academia, Praha 1965, 33: 115-116, **4.** August Klingenberg, *Die Sprache der Ful* (Hamburg 1963). Archiv orientální, Academia, Praha 1965, 33: 116-118, **5.** Manessy, G. Sauvageot, S., eds. *Wolof et Serere* (Dakar 1961). Archiv orientální, Academia, Praha 1965, 33:118, **6.** H. H. Wagnler, *Zur Tonologie des Hausa* (Berlin 1963). Archiv orientální, Academia, Praha 1965, 33: 673-678, **7.** A. H. M. Kirk-Green,

A Preliminary Inquiry into Hausa onomatology (Zaira 1964). Archiv orientální, Academia, Praha 1966, 34: 160-16, **8.** *P. F. Lacroix, Poesie peule de l'Adamawa* (Paris 1965). Archiv orientální, Academia, Praha 1966, 32: 271-372, **9.** *P. Ladefoged, A Phonetic Study of West African Languages* (Cambridge 1964). Archiv orientální, Academia, Praha 1966, 34: 163-164, **10.** *John Spencer, ed. Language in Africa*. Archiv orientální, Academia, Praha 1966, 34: 162-163, **11.** *Document linguistiques* (Université de Dakar 1967-1968). Archiv orientální, Academia, Praha 1969, 37: 458-459, **12.** *W. J. Samarin, A Grammar of Sango* (Haag 1964). Archiv orientální, Academia, Praha 1969, 7: 458-459, **13.** *Maurice Houis, Aperçu sur les structures grammaticales des langues negro-africaines* (Lyon 1967). Archiv orientální, Academia, Praha 1970, 37: 369-373, **14.** *St. Pilaszewicz, Wypisy z literatury Hausa*. (Warszawa 1972). Asian and African Studies Bratislava, Veda 1974, 10: 258-259, **15.** *Johannes Lukas, Studien zur Sprache der Gisiga* (Hamburg 1970). Asian and African Studies, Veda, Bratislava 1975, 11: 311-312, **16.** *Rajmund Ohly, Jezyki Afryki* (Warszawa 1974). Asian and African Studies, Veda, Bratislava 1975, 11: 311-312, **17.** *Shoji Matsushita, An Outline of Gwandara*. Tokyo 1972. Asian and African Studies, Veda, Bratislava 1975, 11: 314-317, **18.** *Current Approaches to African Linguistics* (Vol. 1. and 2. Foris, Amsterdam). ArOr, Academia, Praha 1985, 53: 399-400, **19.** *Voprosy afrikanskogo yazykoznaniya* (Nauka. Moskva). ArOr, Academia, Praha 1985, 53: 398-399, **20.** *Mamessy, Les langues de l'Afrique subsaharienne* (CNRS, Paris). Asian and African Studies, Veda, Bratislava 1985, 21: 208-311, **21.** *Zhukov, A. A., Kultura, yazyk i literatura suakhili* (Leningrad). Asian and African Studies, Veda, Bratislava 1985, 21: 311-312, **22.** *Heine, Th. C. Schadeberg, E. Wolff, Die Sprachen Afrikas* (Hamburg 1981). ArOr, Academia, Praha 1986, 54: 406-407, **23.** *N. Tersis-Surugue, Economie d'un systeme – Unites et realtions syntaxiques en Zarma (Niger)* (Lacito, Paris 1981). ArOr, Academia, Praha 1986, 54: 406-407, **24.** *D. Creissels, Elements de la grammaire de la langue Mandinka*. ArOr, Academia, Praha 1987, 55: 405-408, **25.** *H. Jungraithmayr – W. J. Mohlig, Lexikon der Afrikanistik* (Reimer, Berlin).

ArOr, Academia, Praha 1987, 55: 418-419, **26.** S. Brauner, ed., *Verkehrs und Nationalsprachen in Afrika* (Akademie-Verlag, Berlin). ArOr, Academia, Praha 1988, p. 283-284, **27.** L. Gerhardt, *Zur Kenntniss der Sprachen des Nigerianischen Plateaus*. (Hamburg 1983). ArOr, Academia, Praha 1988, 56: 286, **28.** E. M. Myatchina, *Suakhili-russkiy slovar. Kamusi ya Kiswahili-Kirusi ...* (Nauka, Moskva 1987). ArOr, Academia, Praha 1988, 56: 287-288, **29.** R. Nicolai, *Préliminaires a une étude sur l'origine du songhay* (Berlin 1894). ArOr, Academia, Praha 1988, 56: 291-293, **30.** R. B. Nikolskiy, *Jazyk v politike i ideologii stran zarubezhogo Vostoka* (Nauka, Moskva 1986). Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1988, 49: 77-79, **31.** G. K. Pullum-W. S. Ladusaw, *Phonetic Symbol Guide* (Chicago 1986). Prague Bull. Math. Linguistics, Prague 1988, 50: 119-121, **32.** E. Wolff, *Grammar of the Lamang Language* (Hamburg 1983). ArOr, Academia, Praha 1988, 56: 102-103, **33.** H. Jungraithmayr, ed., *Langues tchadiques et langues non-tchadiques en contacte en Afrique Centrale* (Lacito, Paris 1987). Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1988, 24: 320-321, **34.** Tourneux, H.-Seignobos, C.-Lafargue Fr., *Les Mbara et leur langue* (CNRS, Paris 1986). Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1988, 24: 322-323, **35.** *Mezinárodní kongres o hamitosemitistice*. Slovo a slovesnost, Academia, Praha 1989, 50: 75-77, **36.** I. Herms, *Woerterbuch Haussa-Deutsch. Enzyklopedie Verlag* (Leipzig 1987). Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1990, 25: 299-302, **37.** Raimund Kastenhloz, *Das Koranko* (Koeln 1982). Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1990, 25: 302-303, **38.** Vydrin, V. F., *Yazyk looma* (Nauka, Moskva 1987). Asian and African Studies, Veba, Bratislava 1990, 25: 303-304, **39.** H. G. Mukarovsky, *Mande-Chadic* (Afro-Pub, Wien 1987, p. 437). Archiv orientální, Academia, Praha 1990, 58: 191-192, **40.** Aliyo Khalil-H. Jungraithmayr, *Lexique Bidiya. Une langue centreafricaine*. Archiv orientální, Academia, Praha 1991, 59: 324-326, **41.** Frajzyngier, Z., *A Grammar of Pero* (Berlin 1990). Afrika und Uebersee, Hamburg 1991, 74: 142-143, **42.** Gerhard Böhm, *Elemente des Satzbaus in den Mande-Sprachen und ihre Verbreitung im Sudan* (Afro-Pub, Wien 1984). Archiv

orientální, Academia, Praha 1992, 60: 182, **43.** *Studies in Hausa Language and Linguistics, In Honour of F. W. Parsons* (London 1984). Archiv orientální, Academia, Praha 1992, 60: 182-184, **44.** Jungraithmayr, Herrmann, *Lexique Mokilko* (D. Reimer Verlag, Berlin 1990). Archiv orientální, Academia, Praha 1992, 60: 454-455, **45.** Jungraithmayr, Herrmann, *Lexique Mokilko* (D. Reimer Verlag, Berlin 1990). Archiv orientální, Academia, Praha 1993, 76: 153-154, **46.** Norbert Cyffer, Klaus Schubert, Hans-Ingolf Weier, Ekkehard Wolff, ed., *Language Standardization in Africa*. In: Languages of the World (Muechen). No 8. 1994, p. 58-64, **47.** *International Workshop on Lexical Diffusion in the Sahel-Sahara Belt*. In: Languages of the World. No 8. 1994, p. 74-5.²¹³

213 Soupis bibliografie doc. PhDr. Petra Zimy, CSc. jsem dostala v písemné podobě při osobním rozhovoru s docentem Zimou dne 27. 2. 2014.